



Теодосије
Житије
Светога
Саве



Библиотека
КРАЈИНА

АРТ ПРИНТ
Бања Лука

За издавача
Владимира Сџијак Илисић

Уредник
Игор Симановић

Припрема за штампу
Ведран Чичић

Штампа
Арт њриниј, Бања Лука

Тираж
300 њримјерака

Теодосије

**ЖИТИЈЕ
СВЕТОГА САВЕ**

*Приредио и њредјовор најисао
Данијел Дојчиновић*

Бања Лука, 2016.

Пренос на савремени српски језик
Лазар Мирковић
(редакција Димитрије Богдановић)

О ТЕОДОСИЈУ И ЊЕГОВОМ ДЈЕЛУ

Теодосије Хиландарац прешао је пут од анонимуса, преко простог компилатора и „китњастог прерађивача“, до истинског великана српске књижевности. Било је забуна и о његовој личности, и о његовом дјелу.

Двојица Теодосија. Како се потписивао на својим радовима, по имену је био познат, али су и дан-данас подаци о његовом животу изузетно сиромашни. Сигурно је био хиландарски монах, а остало је, за сада, у домену нагађања и претпоставки. Већ најстарији осврти на овог писца водили су погрешним путем. Павел Јозеф Шафарик¹ поистовјетио га је са Теодосијем, такође хиландарским монахом, али из 18. вијека. Овај, „други“ Теодосије био је преписивач и редактор. Већ Ђура Даничић примијетио је погрешку и вратио је Теодосија четиристо година уназад – у 14. вијек,² а крај овој забуни дошао је са истраживањима Ђо-

¹ P. J. Saffarik, Übersicht der vorzüglichen schriftlichen Denkmäler älterer Zeiten bei den Serben und anderen Südslawen. *Jahrbuch der Literatur*, 53, 1831.

² Доментијан, *Животъ свѣтѣиоѣ Симеуна и Свѣтѣиоѣ Саве*. На свијет издао Ђ. Даничић, Београд, 1865, XI.

рђа Сп. Радојичића³ и Николе Радојчића.⁴ Шафарикова погрешка је отклоњена и за Теодосијем је ваљало трагати у вијековима успона српске краљевине.

Теодосије и Теодор Спан. Друга, много учесталија погрешка била је поистовјећивање Теодосија Хиландарца са Теодором Спаном.⁵ Наиме, Теодор Спан („голобради“) или Теодор Граматик,⁶ преписивао је *Шестдоднев* Јована Егзарха по налогу хиландарског монаха Доментијана, Савиног ученика и аутора *Жиџија Свѣиої Саве* и *Жиџија Свѣиої Симеона*. На препису је оставио два значајна записа, у којима говори о појединостима из свог живота.⁷ У првоме говори како је 1262/63. године у Пиргу Преображења Спасова, заповијешћу Доментијановом, преписивао поменуто дјело. Други запис доноси више појединости. Теодор је на

³ Ђ. Сп. Радојичић, О старом српском књижевнику Теодосију. *Историјски часопис*, 4, 1954, 13–42.

⁴ Н. Радојчић, Два Теодосија Хиландарца. *Глас САН*, 218, 1956, 1–26.

⁵ В. М. Кашанин, *Српска књижевност у средњем веку*, Просвета, Београд, 1975, 179–181.

⁶ Видјети: Ђ. Трифуновић, *Крајак њрејлед јујословенских књижевности средњеј века*, Филолошки факултет, Београд, 1976, 76–77.

⁷ *Хрестоматија средњовековне књижевности. Том II. Српска књижевност*. Приредио и на савремени српски пренео Томислав Јовановић, Филолошки факултет, Београд, 2012, 36–38.

Светој Гори провео годину дана прије неголи је „богоумни“ Доментијан, тадашњи хиландарски духовник, дознао како је овај вјешт преписивању. Међутим, у то вријеме светогорска управа почела је прогонити голобраде, тако да је с њима прогнан и Теодор, који се склонио у Солун. Доментијан није одустајао. Вратио је Теодора на Свету Гору. Али не задуго. Врло брзо прот је дознао за Теодоров повратак, те је позвао Доментијана на одговорност. Обојица су изашли пред сабор светогорских отаца. О томе Теодор пише: „А ја, стојећи и посматрајући тужно лице оца мојег, великом жалашћу уздрхтах, да ми се чинило, оци моји и браћо, верујте ми, као да сам на другом доласку и ишчекивах којом ћу казном бити осуђен.“⁸ Светогорска управа изнова је прогнала Теодора, али га Доментијан опет није оставио: настанио га је у хиландарски метох изван Свете Горе, гдје је довршио преписивање *Шестиднева*. Блискост са Доментијаном, с једне стране, и сличност имена, с друге, вјероватно су утицали на то да се овај преписивач идентификује као Теодосије. А непоклапање имена тумачило се тобожњим монашењем Теодоровим, који је као монах назван Теодосије. О овоме Д. Богдановић закључује: „Теодор је, према томе, 1263. године

⁸ Исто, 38.

безбради момак, вероватно само дијак, а не монах, и тада дефинитивно прогнан из Свете Горе. Теодосије, пак, не само што је хиландарски јеромонах и клирик кад пише *Житије светиої Саве* и друга дела него свој радни век у целисти проводи у Светој Гори.⁹ Стога је нужно правити разлику између преписивача Теодора Граматика и писца Теодосија Хиландарца.

Теодосије и Доментијан. Ни Теодосијево дјело до савременог читаоца није дошло без потешкоћа. Поистовјећен је са Доментијаном у Даничићевом издању из 1860. године.¹⁰ Наслов је збуњујући. У њему стоји: „Испричао преподобни Доментијан, јеромонах манастира званог Хиландар, а написао Теодосије, монах истог манастира.“ По томе је Даничић закључио да је дјело Доментијаново, а да је Теодосије био само записивач. Демантовао је самога себе неколико година касније. У рукописним фондovima Беча пронађено је *Житије Светиої Саве* потписано Доментијановим именом.¹¹ Било је очигледно да су у питању различити текстови.

⁹ Д. Богдановић, *Историја сїаре срїске књижевности*, СКЗ, Београд, 1980, 169.

¹⁰ *Живой Светиої Саве. Написао Доментијан*. Београд, 1860. Репринт: Теодосије Хиландарац, *Живой светиоїа Саве*, издање Буре Даничића, приредио и поговор написао Борђе Трифуновић, Београд, 1973.

¹¹ Доментијан, *Живой светиоїа Симеуна и светиоїа Саве*. На свијет издао Ђ. Даничић, Београд, 1865.

Доментијан и Теодосије коначно су идентификовани као различити аутори који су писали о истој теми. Али се тада отворио и други проблем у вези са њима: Ако је Теодосије тврдио како је дјело „испричао“ Доментијан, а он га је „написао“, какав је заиста однос између њих? Било је чак и мишљења да је Теодосије старији од Доментијана (П. Срећковић), те да су савременици (Н. Радојчић) итд.¹² Усталило се оно по коме је Теодосије прерадио Доментијанов спис, али толико да се са пуним правом може говорити о новом дјелу.¹³ Однос према Доментијану директно је у вези са временом у које је могуће смјестити дјелатност Теодосија Хиландарца.

Хронолошки оквир. Као доба у којем је стварао Теодосије Хиландарац обично се наводи завршница 13. и прве деценије 14. вијека.¹⁴ Д. Богдановић његову дјелатност сагледа у контексту литургијске реформе са почетка 14. вијека, када је дошло до смјене до тада доминантног цариградског типика оним јерусалимским. Такав захват захтијевао је и нове бого-

¹² Видјети: И. Шпадијер, Хронолошки оквири књижевног рада Теодосија Хиландарца. *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, књ. LXXVI, Београд, 2010, 5.

¹³ Ђ. Трифунковић, *нав. дјело*, 79.

¹⁴ Д. Богдановић, Теодосије. У: Теодосије, *Житија*. Прир. Д. Богдановић. Стара српска књижевност у 24 књиге, књ. 5/1, Просвета – СКЗ, Београд, 1988, 9.

службене текстове, а Теодосије је у томе дао највећи допринос. Насупрот томе, И. Шпадијер Теодосија види као писца 13. вијека (бар највећим дијелом).¹⁵ Као разлог наводи то што је до данас познато пет преписа Теодосијевих дјела насталих од првих деценија до половине 14. вијека. Самим тим, оригинале би требало тражити у даљој прошлости, јер се претпоставља како се преписи чине са одређеном временском дистанцом. Такође, у Теодосијевим дјелима нема ни помена о рату између Драгутина и Милутина, о нападима Каталанске компаније на Хиландар, на сукоб Милутина и Стефана Дечанског, као ни на велики градитељски подухват обнове хиландарског храма који је извршен по Милутиновом налогу. Примјера има још. Нарочиту пажњу ауторка посвећује односу Теодосијевом према римокатолицима, према којима он заузима врло строг став (за разлику од Доментијана), што тумачи последицама пропасти Лионске уније (1274) и метежима који су тада настали у Византији.

Дјела. Позната су два Теодосијева житија, једна похвала, девет канона (мимо оних у оквиру служби) и три службе. Корпус његових дјела чине: *Житије Светиој Саве*, *Житије Све-*

¹⁵ И. Шпадијер, *нав. дјело*; *Свети Пећар Коришки у сјајној српској књижевности*, Чигоја штампа, Београд, 2014, 206–218.

тїої Пеїтра Коришкої, Похвала Свейом Симеону и Свейом Сави, Служба Свейом Симеону, Служба Свейом Сави, Заједнички канон сїасу Хрисїу, Свейом Симеону и Свейом Сави, Заједнички канон Свейоме Симеону и Свейоме Сави на осам їласова (осам канона), Заједнички канон Свейоме Симеону и Свейоме Сави за четїврїи їлас, Служба Свейом Пеїру Коришком. Већ је у појединим насловима уочљива идеја „свештене двојице“, како ју је назвао Д. Богдановић,¹⁶ карактеристична за Теодосијева дјела. Она подразумеїева јединствено, неразлучно прослављање родоначелника српске државности (Симеона) и српске цркве (Саве).

Жиїиїе Свейої Саве. Ни вријеме настанка овог житија није знано. Неупитно јесте да је писано прије 1336. године, када је сачињен најстарији познати препис. Преписивач је угледа ни карејски монах Теодул. Доментијан, на кога се Теодосије угледао, довршио је своје *Жиїиїе Свейоїа Саве* 1242. године (како стоји у бечком рукопису) или 1253. (како стоји у лењинградском). Вјероватнији је податак из лењинградског рукописа.¹⁷ Тако се долази до незадо-

¹⁶ Д. Богдановић, *истїо*, 22.

¹⁷ М. Кашанин, Јеромонах Доментијан. У: Доментијан, *Живой Свейоїа Саве и живой Свейоїа Симеона*, прир. Р. Маринковић, Стара српска књижевност у 24 књиге, књ. 4, Просвета – СКЗ, Београд, 1988, 12.

вољавајућег, недовољно прецизног, али на подацима из рукописне традиције заснованог временског оквира постанка дјела.

Како је већ поменуто, житије је први штампачо Ђ. Даничић, али под Доментијановим именом. М. Кашанин истиче како „само одсуство књижевног осећања и идеолошког интереса учених људи је могло довести до порицања оригиналности Теодосијеве, па чак и до апсурдне помисли да су Доментијан и Теодосије иста личност и чудне тезе да је Теодосије старији од Доментијана. Када између њих двојице не би било разлике, не би било ни потребе да Теодосијево дело буде написано“.¹⁸ Но ставу овог аутора, који је разлог постанка Теодосијевог *Житија Свѣтої Саве* тражио у застарјелости, мисаоној компликованости и незанимљивости Доментијановог списка новим нараштајима, супротставио се Д. Богдановић. Он негира такву поставку, сматрајући је непримјереном, наглашавајући како се овакве појаве имају разумјети у контексту историје текстова, који се не прилагођавају укусу читаоца, већ погледу на свијет епохе у којој фигурирају.¹⁹ Томе се не противи ни чињеница да су сачува-

¹⁸ М. Кашанин, *Српска књижевност у средњем веку*, Промисла, Београд, 1975, 190.

¹⁹ Д. Богдановић, *истио*, 22–23.

на само три-четири преписа Доментијановог дјела, а Теодосијевих око тридесет.

Опширан наслов и уводно поглавље указују на Теодосијеву утврђеност у законитостима византијске хагиографије. Прве ријечи, „житије и подвизи“, јесу прилагођен грчки образац βίος και πολιτεία, посвједочен већ у *Житију Светиої Анѣонија* Атанасија Александријског. Колико је заиста урођен у хагиографску традицију Византије, Теодосије је најбоље посвједочио у *Житију Светиої Пейра Коришкої*, које готово у цијелости гради на основу поменутог Атанасијевог дјела. Штавише, како је уводно поглавље готово потпуно сачињено по узору на грчко *Житије Светиої Саве Освећеної* Кирила Скитополског (6. вијек),²⁰ доказ за његову тежњу слијеђењу хагиографској традицији Истока бива оснажен.

Сам увод програмског је карактера. Књижевним топосом скромности („у сиромаштву свога ума“), Теодосије моли од Бога „реч што знањем тече“, „језик јасан“ и „зраку светлости“. Није довољно назначити како су у питању општа мјеста византијске хагиографије. Уистину

²⁰ С. П. Розановъ, *Источники, время составления и личности составителя Феодосиевской редакции Саввы Сербскаго*, Извѣстія Отдѣленія русскаго языка и словесности Императорской академіи наукъ, т. XVI, кн. 1.-я, Санктпетербургъ, 1911, 136–209.

и јесу. Али су употријебљена са разлогом. Топоси иначе нису реторске испразности које би послужиле попуњавању простора, већ најприхватљивија уобличења мисли која се жели изрећи. Зато се не тежи смишљању нових склопова, јер је већ показано како стари, познати, најприближније преносе жељену истину. Средњовјековни човјек није вјеровао у поклапање између идеје и језичког изрицаја, будући да је ријеч увијек сакатила смисао. Зато и Теодосије тражи надахнуће од Бога, свјестан да му никакво овоземаљско знање неће помоћи да прикаже оно што је наумио – преображеног, светог човјека. Светитељ се присаједињује небеском свијету, који живући људи још у потпуности не разумију. Кроз откривење и оваплоћење Логоса, Сина Божјег, имају предукус Царства Небеског, али сопственим умним силама до тога не би могли доћи.

Подстрек за писање Теодосије никако не види у похвали Сави, јер је „похвала праведнику од Господа“. Светитељу није потребна похвала од људи. Он је далеко од магијског каузалног односа паганских бесловесних божанстава, чија се милост купује принудом (жртвама и сл.). Светитељ је примјер и доказ обожења, и у томе је његова посебност и његов значај. Корист коју ће читалац/слушалац овога дјела имати није у придобијању светитељеве

наклоности, већ у добром примјеру. Теодосијевим ријечима, пише се „да се на њих гледа као на живе стубове што стоје високо, да бисмо видели себе – како и колико заостајемо за њима“. Стога, у наизглед статичном средњем вијеку, писци стално позивају на будност. „А нашем последњем, лењивом роду, у који свршетак векова достиже“, каже Теодосије, ваља се разбудити, слѣдствено библијским опоменама. Времена нема, о некој великој будућности не треба размишљати, него се треба одмјерити према доказаним појединцима, а то су светитељи. Али се на томе не смије стати, јер људи треба, „подбодени њима [светитељима – Д. Д.] као останом“ да исправе свој живот. А Теодосије својим слушаоцима/читаоцима нуди примјер Светога Саве.

Као изворе за своје писање Теодосије помиње Доментијана, али и информације добијене од Савиних ученика и познаника, чиме наглашава истинитост онога што пише. То и експлицитно наводи, Тврдећи како неће писати „оно што није“. При томе се нимало не плаши, јер „ако и оно што јесте једва могнемо изјаснити – бићемо блажени“. У дјелу је таква концепција остварена, што се посебно односи на описе чуда. За нека од њих, попут чуда са Богородицом, Теодосије тек мисли да се ради о њој („мислим да је то била сама та пресвета Бого-

родица Добротворка“). Тиме се опет не умањује суштина светитељства, јер се оно не исцрпљује у чудима. Теодосије је то добро знао. И демони су чинили чуда, а бројни су светитељи који нису. Због сигурности у Савину светост Теодосије се не боји ни написати како је овај учинио „дело побожно а уједно и преварно“, када је слагао оца, мајку и војнике, јер је свјестан како је Сава начинио најбољи могући избор: жртвовао је пролазно зарад непролазног. Зато се ту не ради о рационализацији, како је Теодосије бивао окарактерисан, његова жеља није да унизи Савину светост, већ напротив – да је прикаже као могући саставни дио свачијег живота, као доступну стазу на коју треба да изађу они који слушају или читају. Тако писати могу само људи велике вјере.

Отпочињући своју повијест о Светоме Сави, Теодосије је структурно организује у облику познатом од антике, а развијеном у Византији. Зато у казивању и полази од Савиних родитеља, јер одатле треба. Тиме јој је дао форму толико омиљену средњовјековном слушаоцу/читаоцу.

Топло, али не патетично, Теодосије обликује детаље из житија – далеко од романа или при-

повијетке, што му се каткад покушало наметнути површним и одвећ сентименталним читањем. Ево примјера. Као у каквој бајци, народној причи, Теодосије описује Савин одлазак у лов: „И матери, као свака матери, загрли га и целива с љубављу, па га отпустише с миром, али му заповедише да се брзо врати. Јер не знађаху да неће тражити јелене, већ извор живота, Христа, да њиме напоји ујелењену душу своју, распаљену огњем од чежње љубави његове.“ Читав интертекстуални комплекс стоји иза ове двије реченице.²¹ Прва прича јесте новозавјетна, из *Јеванђеља ѿ Јовану* (4, 6–29). У разговору са женом Самарјанком, на извору Јаковљевом, Исус јој каже: „Сваки који пије од ове воде опет ће ожедњети; а који пије од воде коју ћу му ја дати неће ожедњети довијека, него вода коју ћу му дати постаће у њему извор воде која тече у живот вјечни“ (Јн 4, 13–14). Исус као извор воде живота познат је мотив. С друге стране, у средњем вијеку колала је прича о јелену у којој је испричано његово непријатељство према змији.²² Дјелимично се наслања и

²¹ Видјети: С. Томин, Мотив ујелењења душе код Теодосија Хиландарца. *Српска књижевност и Светио ѿисмо*, Научни састанак слависта у Вукове дане, 26/1, Београд, 1996, 41–50.

²² *Фисиолог. Средњовековни медицински списи*. Прир. М. Лазић, Љ. Котарчић. Стара српска књижевност у 24 књиге, књ. 24, Просвета – СКЗ, Београд, 1989, 45.

на стих из *Псалтира*: „Као што кошта тражи потоке, тако душа моја тражи тебе, Боже!“ (Пс 42, 1). Нађушивши змију у пукотинама земаљским, говори прича, јелен рови земљу. Змија му се обвије око врата и придави га. Он потом жури на какав извор, јер ако у року од три сата не попије воду, умире. Ако попије, преживи. На крају је дата поука: „И ти, дакле, умни човече [...] притекни прво источнику воденом, што је и у сржи написаног и пророчким тумачењима, пи воду што је свети дар покајања. Причешћујући се са покајањем и обнављајући себе покајањем, не умртвљуј се у греху.“²³ Сава, који је ујеленио своју душу, изабрао је оштар окршај са искушењима, настојећи да доспије до извора воде живе. То је егзистенцијална битка у апсолутном смислу. Како се види, сензибилитет средњовјековног слушаоца/читаоца тежио је суштини, коју спретни писци попут Теодосија искажу наизглед наивним спеговима. И данашњи читалац требало би да трага за том суштином, а не да се задовољава површним праћењем радње, која ван икономијског, спасењског контекста и нема неког смисла.

²³ Исто.



ЖИТИЕ СВЯТОГО САРГЕ

**ЖИТИЈЕ И ПОДВИЗИ У ПУСТИЊИ
СА ОЦЕМ, И ЗАСЕБНО ПУТОВАЊА,
А ДЕЛИМИЧНО И ПРИПОВЕДАЊЕ О
ЧУДЕСИМА СВЕТОГА ОЦА НАШЕГА
САВЕ, ПРВОГА АРХИЕПИСКОПА
И УЧИТЕЉА СРПСКОГА, ШТО
ЈЕ ИСПРИЧАО ПРЕПОДОБНИ
ДОМЕНТИЈАН, ЈЕРОМОНАХ
МАНАСТИРА ЗВАНОГА ХИЛАНДАР,
А НАПИСАО ТЕОДОСИЈЕ, МОНАХ
ИСТОГА МАНАСТИРА**

У сиромаштву свога знања, из убогог дома ума мојега немајући ништа да изнесем на трпезу доличну вашег достојанства, пуну речи анђелске хране, вас, праве слуге богатог Владике и Бога, о оци, подстичем да се молите, реч што знањем тече и језик јасан из неоскудних његових ризница да ми да, а пре свега зраку светлости, којом бисмо, мрак душе и ума очистивши у себи, могли бодро исказати добродетељи живота сведлаженог Саве, који је сада поново засијао у нашем роду. Не као да њега иштемо похвалити, јер је похвала праведнику од Господа, нити да сами какву корист од нега стекнемо, – не; него је и старима било потребно да пишу житија изванредних људи и да их читају ради

користи што је људи имају од њих. А нашем последњем, лењивом роду, у који свршетак векова достиже, у коме је мало оних што се спасавају, не само да је потребно него је и веома пожељно да се сад ова житија пишу и да се с више разумевања читају, и да се на њих гледа као на живе стубове што стоје високо, да бисмо видели себе – како и колико заостајемо за њима, и да бисмо са вешћу себе осудили због лености у нама, и да бисмо себе подстакли подбодени њима као останом, и да бисмо се макар мало потрудили за добродетел. Једва да ће и многе и велике повести подстаћи срце наше на исправљање живота.

Због тога и ја, вашој заповести отачаској повинујући се, сада излажем у повести вама који слушате, житије хваљенога свеблаженог Саве, који је у Светој Гори Атонској живео као испосник, а после је био први архиепископ и учитељ српски. А ово нисам примио само слушањем, него од његових часних ученика, његових сапосника и у туђиновању сапутника и на путовању сатрудника што као пребогату ризницу или наследство отачаско стаду његову за собом писмено оставише. Предлажемо реч о мужу, не пишући о њему оно што није, ни да га многим похвалама више укоримо него похвалимо; већ, ако и оно што јесте једва могнемо изјаснити – бићемо блажени. Јер не оскудева у небеским похвалама, божаственим и анђел-

ским уједно, које ум наш, страстан и нечист, не може ни изговорити. Него молитвама његовим призивајући у помоћ Бога, присиљени смо да почнемо повест, а почињемо тражећи одакле треба, а треба тражити изданак од корена, па ћемо наћи и узбрати грозд – не са трња него са лозе.

Овај беше син великог жупана Немање, владара српског, који самодржавно владаше свим српским земљама што се зову: Диоклитија, Далматија, Травунија, на истоку се Илирији приближавајући, а на западу на Римску област наслоњени. Тај споменути муж, благочастив и богобојажљив, ништељубив, храброшћу и војном вештином сјајан као нико други, и свима добрима на земљи у срећи веома изобилан, а уз То врлином, безлобношћу и правдом, милошћу и кротошћу украшен, – узе, по закону, себи жену по имену Ану. А и ова није ни по чему заостајала у врлинама за мужем својим. Родише им се синови и кћери, које просветлише божаственим крштењем, и научивши их светим књигама и врлинама весељаху се у Господу.

Пошто је прошло много времена откако је престала да рађа поменута благочастива Ана, јер је Бог закључа као у старини Лију Јаковљеву, да она која је пре рађала не роди више на време, због чега ју је вређао и корео муж њен,¹

обоје у скрби и жалости због овога, јер им је душа веома жудела да добију још једно чедо, ноћу ставши на молитву свемогућем Богу, за се, са сузама говораху:

„Владико Господе Боже Сведржитељу,
који си негда послушао Авраама и Сару
и остале праведнике који су молили за чедо.
услиши данас и нас
грешне слуге своје што ти се моле.
Дај нам, по твојој доброти,
да добијемо још једно мушко чедо,²
које ће бити утеха души нашој
и тобом наследник наше државе
и жезал старости наше,
на кога ћемо положити руке и починути.
и дајемо ти заједничке обете:
Од зачећа детета
од природне законите љубави
и од постеље одлучићемо се,
и свако за себе у чистоти тела
све до краја живота сачуваћемо се.“

А Господ, који је близу ових што га призивају ваистину и слуша њихову молитву,³ послуша и њихова мољења као и осталих праведника. И овоје био почетак неисказаних Божјих судова, да као после животом, тако најпре у рођењу буде чудесно дете, јер то није ни било само дело људске природе, него и заповест свесилнога Бога, који побеђује закон природе како

хоће. И плод молитве по природи се родивши, од Бога дан, Богу се и намени, што и би.

Када је затруднела супружница и када се приближише дани роди мушко чедо по прошетњу молитвеном. Обрадоваше се душом веома и прославише Бога, који није презрео мољења њихова. После мало времена породеше га водом и Духом, просветливши га божаственим крштењем, и дадоше му име Растко, и у Господу веома добро Богу узрасте. А када је дете ојачало, дадоше га да се учи светим књигама. Родитељи пак његови, осећајући натприродну, безмерну љубав према њему, неситом душом увек на њега гдедаху, а и велможе њихове са њима говораху да ће он бити најбољи међу браћом својом. Бејаше и дете благообразно и весело душом, и напредоваше у учењу, и изазиваше дивљење својим разумом у детињем узрасту, тако да су сви говорили:

– Ово ће дете бити неко ново знамење!

А када узрасте до петнаест година, оделише му родитељи један крај државе своје, како би одлазио од оца и матере на забаву с велможајма, и да се с благородним младићима весели. А младић, окусивши од знања божаствених светих књига, још чешће их прочитаваше и из њих почетак премудрости – Божји страх црпљаше⁴ и прихваташе се божаствене љубави из дана у дан, огањ огњу додајући жељом неситом. Расуђиваше да су царство и богатство,

слава и сјај, и свака срећа пуни метежа и нестални; сматраше видљиву лепоту и обиље овога света као сенку, и разумевши да је много јело и веселе и све што је људско на земљи сујетно и нестварно, деснога пута се дохвати па се бављаше проучавањем књига, и није се ле нио да у цркви на свима службама стоји. Љубио је пост, избегавајући сујетно празнославе и неуместан смех, срамотне и штетне песме младићких пожуда, што слабе душу, свим мрзећи. Дobar, кротак, свима љубазан, ништељубив као мало ко други, монашки чин исувише поштоваше, тако да су и сами родитељи његови зазирали и стидели се, такву брижљивост и закон врлине видевши у младом узрасту. И сматраху као да није од њих рођен, већ да је заиста од Бога дан.

Када је дошао до седамнаесте године узраста свога, родитељи његови стадоше размишљати да га по закону ожене. А богодани божаствени младић увек је у молитви тражио како и на који начин да побегне од света и од свега да се ослободи ради Бога. Јер беше слушао о Светој Гори Атонској и о испосницима у њој, и о осталим местима пустињачким. Јер долажаху ка оцу његову одасвуд да приме што им је потребно, а други пут и сам шилаше у света места да се разда онима који преподобно живе, јер беше добар човек који дели милости-

њу и даје много. А Бог, готов да услиша молитву и жељу слугу својих, и његову жељу испуни и подстаче га да дође к родитељима из краја данога му.

И када га примише с великом љубављу заједно с благороднима његовим који су дошли с њим, и када безмерна радост и весеље и велико пировање беху учињени због доласка вазљубљенога сина к родитељима, и када су се веселили много дана, – гле, као Богом покренути, дођоше к његовим родитељима неки иноци из Свете Горе Атона, да приме потребну помоћ свом сиромаштву. А деси се да је један од њих био родом Рус. Божаствени младић сакривши овога насамо, испитиваше га о Светој Гори, пошто га је најпре утврдио заветом да неће ником открити његову тајну. А овај му исприча све по поретку пустињачком, какав је заједнички живот у манастирима, и засебан двојице или тројице једнодушно, и самотан, усамљенички живот оних који живе испоснички у ћутању, све му потанко исприча. Јер ни тај монах не беше прост, него искусан у оном што је говорио; рекао бих, од Бога послан бејаше. А младићу, док слушаше о иначком животу и усрдности за Бога и њиховим добрим занимањима, извори суза изливаху се као река из очију његових. Потом, одахнувши мало, рече старцу:

– Видим, оче, да Бог, који унапред зна све⁵ и који је видео болезан срца мога,⁶ посла твоју светост да утеши мене грешнога. Сада се утеши срце моје и душа се моја развесели радошћу неисказаном. Сада разумедох за чиме сам непрестано жудео. Блажени су и трипут блажени они који су се таква безбрижна и неметежна живота удостојили. Шта ја да учиним, оче, да бих могао побећи од многометежног живота овога света, па да се таква анђелскога живота удостојим? Ако ме кад родитељи усхтедну оженити, задржан љубављу према телу нећу достићи таква живота. Ни један дан не бих хтео после овога овде остати, да ме се како сластољубље овога света не би коснуло, и да против моје воље не одвуче душу моју од такве љубави према анђелском животу, као што учиш, оче. Хтео бих бежати, а пута не знам. Ако бих како далеко залутао, стигао би ме отац мој, пошто му је могуће, и вратио би ме, па бих и оца бацио у жалост и себе у стид велик, а после тога не бих ни постигао оно што желим.

А старац, узевши реч, рече му:

– Жудна је љубав родитељска, јуначе, и веза природе нераскидна, и мило јединство с браћом и за једничко живљење. Али Владика заповеда да се и ово лако презре, и крст узме на раме, и да се за њим усрдно иде,⁷ и све лако поднесе, на страдање његово за нас угледајући се. аповеда да не благујемо у меком, да не тра-

жимо телесни покој, него да више прионемо за наготу и глад, бдење и молитву, и да се обрати пажња на умиљење и плач са уздисањем и скрушеношћу срца. Јер ово се предлаже богољубивим душама као неки пут који лако води у добродетељ, и ово доноси славу истиниту и част поуздану.

А младић, слушајући ово и као доброплодна земља семе примајући у срце своје речи старца,⁸ ридање к ридању додаваше.

А старац се дивљаше врелој љубави његовој пре ма Богу и Огњу божаственом који је тако распламтео душу његову, слушааше његове речи пуне целомудрености и умиљења, и рече му:

– Видим, о чедо, да ти је душа зашла у дубину Божје љубави. Него пожури да извршиш своју добру жељу, да не би како сејач зла посејао кукољ у срце твоје,⁹ и оснаживши се угушио пшеницу твоју, добру мисао,¹⁰ те да не одустанеш од такве тежње, и да задржан љубављу према телу и сласти, као што кажем, ништа не успеш; подлећи ћеш и срамоти и укуру којим у јеванђељу осуђујемо оне што су се због куповине њиве и пара волова и узимања невесте одрекли слатке вечере и бесмртне хране, па су недостојнима изабранога звања и весеља небеског цара Христа с правом названи.¹¹ А ја ћу ти бити слуга у таквом делу и у Господу провешћу те до Свете Горе, камо желиш стићи,

само нека буде коња да ме носи, да бисмо могли побећи од оца твојега.

Када је ово чуо од старца, вољи се његовој брзо покори и рече:

– Благодарим те, Господе, јер си уверио срце моје преко странца овога!

А старцу:

– Да си благословен од Бога, оче, што си укрепио душу моју!

Испунивши се великом радошћу због овога, и нимало не одлажући, уђе к родитељима, украде отпуштење и замоли по обичају молитви и благослов, говорећи:

– Господари моји, рекоше ми да у оној гори – и поменуо јој име – има много звери; ако нађем милост, ви ћете ме благословити и пустити да идем у лов. Ако закаснимо, немојте се љутити, јер сам чуо да тамо има много јелена.

А отац његов, угађајући му, рече:

– Нека је Господ с тобом, чедо, нека те благослови и исправи пут твој.

И мати, као свака мати, загрли га и целива с љубављу, па га отпустише с миром, али му заповедише да се брзо врати. Јер не знађаху да неће тражити је лене, већ извор живота, Христа, да њиме напоји ујелењену душу своју, распаљену огњем од чежње љубави његове.

Да би уверио родитеље, посла у гору ловце, и сам опремљен да гони звери, рекавши:

– Чекам вас под гором до ујутро.

А када наста ноћ, и благородни што се с њим весељаху поспаше, са мало својих људи који су чували тајну његову, за водича Бога са иноком имајући, бегом бежећи побеже.

Када је свануо дан, благородни стадоше тражити господина својега, и где, нигде га нису могли видети ни наћи. Рекоше:

– Да се не шали с нама и да се није ка оцу вратио?

А потражише и монаха који је био с њим и остале његове слуге; и ни њих не наставши, говораху:

– Какав нас је ужас снашао?

– Камо се деде господин наш?

И у недоумици због брига оставише лов, па се брзо вратише к његову оцу самодршцу, и обавестише га о нестанку сина његова.

А родитељи, чувши ову изненадну и непријатну вест о сину своме, од жалости умало не свиснуше.

Дошавши к себи, разумедоше да га нико други није одвео него онај Рус монах, говораху, у Свету Гору, јер су још отпре знали за његову жудну да тамо оде. Одмах се сакупише благородни, слеже се мноштво народа:

– Да чујемо – рекоше – шта је то сада задеси-ло, господина нашег!

И сви плакаху и ридаху много и неутешно; родитељи сина, браћа брата, слуге господара са

криком дозиваху ради утехе у жалости, падајући све више у очајање, јер их до безумља довођаше страдање њихова господара и красота младога узраста.

Набрзо самодржац отац са пратњом заповеди да сви престану плакати, и благодаривши веома Бога, рече присутнима и матери детета:

– Будите храбри, нећемо се жалостити због овога! Неће пропасти син мој. Бог, који ми га је мимо наде дао, удостојиће ме да га видим и да се наситим љубави његове.

И одмах дозвавши једнога од својих војвода, рече му:

– Знаш колики је бол од љубави према деци и огањ што вазда гори и никад се не може угасити. Зато, љубазни, ако си икад примио какво добро од нас – сада је време да љубав покажеш. Ако се пожуриш те стигнеш и вратиш сина мојега, и тиме утешиш срце моје и матери душу од смрти ослободиш, заслужићеш многа добра, више од првих, и ја ћу ти ИХ дати, друже.

Дозвавши и много благородних младића, и сличним надама и њих охрабривши, посади их на силне (и брзе) коње, и посла их са војводом. Заповеди им да га гоне и до унутар Свете Горе. А написа и посланицу ипарху солунске области, да га отргне и из саме Свете Горе, и да га нему врати.

„И ако овим, мили мој, утешиш срце моје, многе почести од нас даром и љубављу прими-

ћеш; ако ли презреш нашу молбу, знај да ћемо ти место љубави бити противници.“

А војвода узео писмо и са благороднима отпусти измоли, па на силне коње уседоше, што је више могуће дан и ноћ гонише, и ништа не успевши стигоше у славни град Солун, у коме војвода би примљен са чашћу. Предаде писмо ипарху и исприча жалост господина свога.

Када је ипарх прочитао писмо, веома се ожалости због тога, јер је велику љубав гајио према њему. и пошто је војводу с благороднима љубазно почастиио, одмах написа писмо проту Свете Горе, говорећи:

„Пошто ствар није обична када се ово тражи, просим и топло молим твоју преподобност, немој презрети ове молбе. Ако је тамо негде дошао син великога жупана, владара српскога, са сваком журбом нека се врати оцу својему, да не би како отац његов, због жалости за њим, љубав према нама променио у мржњу, па ћеш све нас и многе ожалостити.“

И тако отпусти војводу. А посла с њима људе који ће их уз почаст провести до Свете Горе, давши им написано писмо.

Када су ушли у Свету Гору, распитиваху се о оном кога су тражили, да ли је овде дошао, описујући узраст младости и лепоту лика. А неки им рекоше:

– Такав кога тражите ушао је мало пре вас у руски манастир, и још је ту.

А они чувши ово брзо потераше путем да не би како чувши за њих побегао, и оставивши пут ка проту у руски манастир уђоше.

И видеше га у манастиру где хода с непостриженим власима и с меким хаљинама, јер су га стигли брзо гонећи, а није ни страховао да ће га хтети гонити до унутар Свете Горе; али бол родитеља, а уједно и моћ, и ово могаде.

Нашавши га, обрадоваше се радошћу неисказаном. И ушавши сви у Цркву Светог Пантелејмона поклониле се, и грлећи га љубазно га са сузама целиваху, тако да су од радости заборавили толику удаљеност места и толиких дана и ноћи трудна путовања, јер добише што су желели. А и надаху се да ће од његових родитеља примити велике дарове и многе почести зато што су им угодили. Помишљаху да га вежу, али га се бојаху као господара својега. Поставивши стражу чуваху га што је могуће боље, да би, пошто коњи и они сами од напора, са њиме пошли на пут.

А младић се дивљаше оцу својему што толику висост војводе потруди с младим благороднима, и стиђаше се да у лице мужа погледа, јер се због њега много потрудио да дође у туђу земљу. Одведе га насамо и запита:

– Како толики пут превалисте тако брзо и не уленисте се пред толиком даљином места и тако напорним путем?

А овај му исприча велики бол срца његових родитеља и плач непрестани. Исприча му и о писму од оца његова, донесеном ка ипарху због њега, и о писму ипарха светогорском проту, па рече:

– Послани су и људи да те предаду нама и да те вратимо твоме господину оцу.

А младић разумевши чврстину одлуке овога мужа, рече к њему:

– Ако хоћеш, љубазни мој, ти би ме могао оставити на миру, и знам, како си моћан, да можеш стићи и умирити господина оца мојега. А ја ћу га, написавши му, одвратити од такве помисли, само ако ми учиниш братску љубав и оставиш мене у ономе ради чега сам дошао.

А он:

– Не, господару мој, не почињи такве молбе ка мени, твоме рабу, што ми није лако учинити. Јер владар мој, Твој отац, сматрајући ме за верна послао ме је ради овога. Уз то, да смо нашли у моНашком образу тебе, господара мога, какво бисмо извињење имали због тога? А пошто је Бог хтео да се догоди онако како желе родитељи твоји и велможе ваше и браћа твоја, ко сам ја да тако нешто и помислим! Боље би ми било да се и не вратим оцу твоме. Зато те молим, господару мој, све такво из главе избацивши пођи с нама, твојим слугама, веселећи се, да угасиш пламен родитеља твојих, чија си срца запалио својим одласком у туђину, а ујед-

но и браће твоје и свих благородних. Ти сам знаш да си ти родитељима и свима нама нада са Богом и утеха. Ако ли што противно помишљаш, и нећеш да пођеш с нама, присилићеш ме да те вежемо. Тешко мени, то ми није згодно ни рећи, али се бојим оца твојега, па ћу те повести силом. Такву сам заповест и примио.

А младић, видевши неумољивост војводе и несаломљиву верност према својему господару, и разумевши да ће га силом одвести, и да нема ко ће га избавити из беде, због бојазни од оца његова, јер је писао ипарху, – раче:

– Воља Господња нека буде!¹²

И развеселивши се загрли војводу, уверавајући га да ће са њиме поћи. А призиваше Бога тајним уздасима за помоћника у напасти, и смишљаше и он дело побожно а уједно и преварно, јер беше окован срцем у мудрости, као што каже Давид,¹³ и запреку коју су му учинили они премудри разумом доброга духа да сруши довијаше се.

А шта то?

Замоли игумана, и заповеди да се спреми сјајна трпеза, да се са војводом и са оним благороднима почасте, а ујутру да пођу кући. Своју замисао рече игуману и замоли га да се с вечери почну јутарње песме и да се начини велики пир да игуман почасте војводу с благороднима, а младић је ове и сам својим рукама служио и веселио.

Пошто су се на вечери дуго задржали, заповеди игуман да се удари у било, јер бејаше дан недеље. Устаде игуман и с њиме младић, и одоше у цркву на молитву. А устаде и војвода са благороднима, да стоје у цркви, јер га нису смели пустити са својих очију. А како се појање продужило, и опет по заповести дуго читање прочитавало, сви они који су заједно седели и они момци који су га чували с војводом, због умора од пута и свечаног пира тврдо заспаше.

И када је осетио да су заспали, божаствени младић, будно око, уставши од њих поклони се пред светим олтарем и даде своје обете Господу, пошто га благослови игуман, и узе једнога старца, одликована свештеничким чином, те узиђе па велики пирг у манастиру. Затворивши га за собом, рече благодаривши Бога:

„Узнећу, те Господе,
јер си ме подигао!“¹⁴

А јереј прочита молитву и постриже власи главе његове и у ризу га обуче анђелскога образа, и промени му име Растко у Сава.

А он многим сузама окропи земљу и упућиваше благородне и похвалне речи ка Богу, говорећи:

„Испунио си жељу срца мојега“¹⁵
тако да се и старац застиде од многога
његовог плача.

И пошто се ово тако свршило, кад се читање довршило, и када су сви устали, потражише чувари го сподара својега, и гле, нигде га нису могли видети. Свуда по цркви и у манастиру тражећи га и узбунивши се, и не нашавши га, стадоше грдити игумана и бити монахе.

А војвода заустави узбуну и рече игуману и монасима:

– Каква је ово неправда и бешчашће према нама од вас, о оци?! Ми, дакле, стидећи се образа који носите, преко вашег зла пређосмо и кротки и човекољубиви према вама бејасмо. Зар – рече – није прво овај варалица што смрт заслужује – и показа на једнога – од вас дошао да моли милостињу, и милости њу као ништа презревши, и од оца сина уграбивши побегао, а оца и матер у самртни плач и нас у велики труд бацисте? Сад опет, када смо дошли, од наших руку сакристе нашега господара, и једнако се понашате својевољно. Шта вам сад паде на памет: да нам се наругате? Или мислите да се ми узалуд потрудисмо тражећи ваздуха, а не нашег господара? Сад ће вам главе полетети! Реците где сакристе господара нашег!

А када ово чуше војводици момци, на свирепост готови, почеше, још љуће, монахе бити немилостиво.

И када је ово чуо онај кога су тражили, због кога се начинио толики метеж, подоја се да се ово зло како не сврши убиством, и нагнувши

се с куле позва их по мраку. И када чуше његов глас, испуни ше се великом радошћу и сви ка кули притрчавши у висину гледаху, као да би се тама могла уклонити, да би се, видевши га, утешили.

И узевши реч, рече војводи:

– Толико си mudar, а изводиш детињарије. Имајући са собом пук људи у крајевима гуђим, високо мудрујеш.

А к благородним (момцима) рече:

– Монашког се образа не постидесте, како се Бога не убојасте? Зар вам доликује да у цркви са оружјем нападате на такве људе? Какво су вам они зло учинили? Ако ли мене тражите, ево ме где сам. Сада сам заузет, ујутру ћете ме видети, а ове оставите!

Када они ово чуше, страхом и стидом обузети не знађаху шта да одговоре. И тако уђутавши опколише кулу, чувајући стражу.

Када је дан стао да свиђе, он опет нагнувши се с куле позва војводу и благородне (момке), и јави се свима анђелским иночким образом украшен. А када га они тако угледаше у таквом образу, не знађаху шта себи да учине, него плачем и ридањем обузети на земљу падаху. А овај видевши их у таквој крајњој горчини срца, утешу срца њихова многим речима, говорећи:

– Ово што се догодило са мнош, Богу се тако о мени свидело, који ме је од оца мојега доведе провео а да ме ви нисте ухватили, па ме он и

сада од ваших руку избави. Јер ви сте хтели да ме са добра и жељена пута спречите и да се са мном похвалите, угодивши своме господару. Али Бог мој, на кога се уздах и изиђох, био ми је помоћник,¹⁶ као што видите, а он ће и убудуће водити мој живот по својој Вољи. А вас, љубазне моје, молим да не тужите због овога, нити да сте скрушени, него боље са мном похвалите Бога, који ме је удостојио овога образа, за којим сам одувек жудео. Узевши моју познату ризу и власи главе моје, вратите се у миру кући и ове знаке предајте родитељима и браћи мојој да вам поверују да сте ме жива нашли, и то Божјом благодаћу као инока: Сава је име моје.

А ово рекавши сврже са куле ризу своју и младићке чисте власи главе своје, а уз то написа и писмо родитељима, да их утешу, молећи:

„Немојте ништа тужити за мном, нити ме оплакивати као погинула, рече, него боље да Бога молител, молим, не бих ли како молитвама вашим добро свршио трку моју на коју изиђох.¹⁷ А ви, колико је могуће, водите бригу о својој души, нити опет предузимајте да ме тамо у вашем животу видите. Ако Бог усхте, овде у Светој Гори дочекаћу и видећу господина оца мојега, и свете и часне старости његове насладићу се, и слатке и безмерне љубави његове насатићу се.“

Поменувши им многе јеванђелске речи о правди и милости, о истини и суду, и што нама није угодно да не чинимо ни другима,¹⁸ додаде и ово:

„Ако ко остави дом и браћу, жену и децу, богатство и њиве и остало, наследиће на векове царство небеско.“¹⁹

А војвода са оним благороднима примивши одозго бачену ризу и чистотне власи са писмом, и положивши их пред себе, оплакиваху живога као мртвога, говорећи:

– О, невоље од тебе, господару, шта ово учини нама, јер грчи си нам сад после наласка него кад пре тога од нас побеже!

О, наласка горег од губљења!

О, ризо, жељенога, жељнима запаљење! Како да те понесемо? Како да те попут копља или оштра мача предамо родитељима и браћи?

О, власи љубљене главе, срцу и очима привијане на утеху родитеља, како да вас попут омче овима дамо?

О, дара што га носимо, пуна не радости већ плача, не весеља већ ридања, како да те однесемо? Које ли ћемо уздарје примити? Каквим ли светлим одеждама нас да обуку када су сами у жалосним и мрачним одеждама?

О, пира ноћи ове, пуна весеља а уједно и преваре, макар се и каже: „И одобри лукавство, превару“ којом Јаков превари Исава, узевши његов благослов!²⁰

О, чаше твоје, господару, коју си нам служио, пуне меда љубави, што нам је горче од жучи спремала!

О, ноћи у коју заспасмо, по Јову буди тамна, и да се не убројиш у ноћи обасјане месечином!²¹

О, ми, од немудрих безумнији! Како онога кога с толиким трудом кроз многе дане гонисмо, и у руке ухвативши у једном часу испустисмо?

Како смо били безумни!

Који нас сан грехова наших задржа, и тако уснусмо?

Како га не везасмо узама, као што нам је и заповеђено, па бисмо се ослободили ове смртне жалости?

Шта сада да учинимо?

Како да се јавимо господару нашем?

Који ће камен, која железна природа понети те жину такве вести коју ми носимо родитељима и браћи?!

Овако и много слично плачу изговорише, и још дуго плакаху, онај горе на кули, а ови доле на земљи, да би се и неосетљиви камен ражалио. После у неко време одахнувши, горе ка њему уздижући поглед и клањајући се, даваху му опроштајни поздрав, и милостиво са сузама корећи га и пребацујући му, говораху:

– Здраво, о господару, здраво! Рашири се сам без нас, насити се, ти каменосрдни, неми-

лостиви! А хоће ли те примити Господ? Ти што си преварио оца, преварио си и нас, а мислиш ли да ти се ваља Бога дојати?

Ово и много друго од горчине срца њему изговоривши, молитву и благослов од њега измоливши, и узевши тужне хаљине, одлажаху кући. И идући, натраг ка кули обраћаху се с плачем и ридањем, застајкујући, док га је могуће било догледати.

И тако отидоше кући.

А овај са куле сишавши благодари Бога и поклони се игуману и свој братији. И сви га целоваше као новоукрашена анђелским образом. А овај грлећи злостављане због њега, поче све молити од срца за оне који су их увредили да у миру и без пакости кући стигну, говорећи:

– Бог нам је, рече, уточиште и сила, и постаде помоћник нашавши нас у великој жалости.²² Јер се непријатељ надао да ће жудним тражењем родитеља мојих омести стопе моје усмерене ка Господу и да ће ме од вашег у Господу сродства отргнути, али се показа посрамљен и несвршена посла, вашим ка Господу молитвама а уједно и телесном борбом за мене.

А ови чувши смиреномудру и покорну реч његову, како је пуна сваке премудрости, забора више на телесне раве које им момци нанеше, и као да су запленили неко благо весељаху се због њега.

И прође глас по целој пустињи, манастири-ма и пустињацама и свима самотницима, да је син оног самодршца, владара српског, оставио оца владајућа. И говораху:

– Заволевши да живи с нама, дошао је!

И сви су желели да га виде.

А кад је дошао празник Благовештење пресвете Богородице, први манастир у Светој Гори, који се звао Ватопед, имао је цркву посвећену овом празнику, те предстатељ и братија часно позваше часнога ради наслађења празничним славословљем и радосном похвалом пречисте Богоматере; уједно су хтели и да га приме у свој дом, да би тиме угодили оцу његову.

Када је овај дошао, љубазно примљен од свију, наслади се празником, и сагледавши манастир како је изврстан, по заповести прота и по наговору игумана и братије пристаде да буде с њима, према речи Давида: „Красно је живети братији заједно.“²³ и живљаше повинујући се игуману и свој братији.

Одморивши се мало времена с њима, замоли од игумана благослов да га пусти како би се поклонιο и видео манастире, и из ових да се попне на врх Атона, и да види како живе самотници и да га благослове. Игуман одобри молбу његову, пославши с њим братију искусну у овом његовом тражењу. Са њима поклонивши се у свима манастирима и по свој пу-

стињи прошавши био је од свију љубазно и са чашћу приман.

А уђе и у Лавру Светог Атанасија, изванредно предусретан и примљен од свих, где, поклонивши се и од свију благослов примивши, босим ногама даде покоја од путног напора, љубазно угошћен са онима који су били с њим. Одавде се попе на давно му жељени Атон, где принесе Богу коленоклањање и ноћно стојање и многе молитве из дубине срца, и радосним и топлим сузама довољно тај свети врх одаждивши, која ли благодарења не говораше Богу, који га је удостојио да се попне на њега.

И обишавши свуда тај свети врх, и сагледавши на падинама горе и у њезину подножју многе испосника, сишавши са горе испитао је њихов најсуровији живот, и видевши њихово пустињачко и безметежно живљење чуђаше се и весељаше се и у души узрасташе што се удостоји видети такве Божје људе. И говораше да многи, поред све жеље, не могу лако постићи да их виде.

Јер они добри оци, ако због тела и није згодно да се зову анђели, уистину дејаху Божји људи; од свега се ослободише ради Бога. Нису имали земљеделства, не занимаху се куповином за живот, нису обрађивали винограде и њиве, него је сва њихова брига – молитве, и сузе, и да умом вазда приањају к Богу. Ови, дакле, у високим горама настањени с јеленима,

небо као цркву, а Христа у души изобразена гледајући, колибе тесне травом украшене имађаху, у којима трпљаху, шумом дрвећа и птичијим цвркутом поучавани, а уз то од њих и позивани да хвале Бога. Чистим и мирисним ваздухом напајани, безбрижношћу увек увесељавани, рекао бих, жудњом за Богом уздизани високо са земље, много богатијим од богатих сматрали су се. Једни становаху у раселинама стена и у пећинама земље, и на морској стени као птице савивши гнездо сеђаху, кишом и ветрима шибани, сунцем и врућином паљени, зимом И мразом мрзли, убоги беху и ништи, без икакве удобности и пушења дима, немајући ништа што би крадљивци могли украсти осим потребног власеног рубља. а и овога нису имали довољно за покој тела, већ колико треба за покривање нагоде чији стид сазнасмо непослушношћу праоца.²⁴ Храна је њихова била по могућству, како чија, једни мало хлеба и ретко узимаху, а други плодовима дрвећа и растињем биља дивљега потребу задовољаваху. А пиће њихово бејаше из камена планинскога слатка текућа вода што гаси жеђ. И не бејашу порабаћени многим спавању.

Видевши да су сви ови једном засвагда оставили свет и оно што је у свету, нити се више брину за светско, и живот њихов беспорочан и безметежан, бесплотан и бестелесан, скоро анђелски, задиви се, и насликавши у души својој

њихове напоре и бриге и њихову блажену обузетост Богом, и написавши на хартији срца, дубоко уздахнувши, и јадајући се због својег закашњења, заплака, и к ногама преподобних падаше.

Примивши од њих многе и корисне поуке, молитву и благослов, и стрелу ревности у срцу носећи, врати се у свој манастир Ватопед. Поклони се и поздрави игумана и сву братију, равно до земље клањајући се свима. А сви га примаху љубазно и распитиваху се о путовању кроз Свету Гору, и видевши га уморна и како се променио у младом лицу, мишљаху да је то због његовога досоногог многог путовања по камену, што му је шкодило, јер није био навикао. И отпусти га игуман да се одмори, јер не знађаху за чежњу душе његове према оним пустињацима, која је изједала тело његово.

А овај одморивши се, дође ка игуману, и исповеди болезан срца, не тајећи узрок своје измене, припаде и замоли да га благослови, да га отпусти да са оним пустињацима самотни живот проводи.

И не доби то никако, јер се игуман зачуди не говој неумесној молби, и рече му:

– Не, чедо, не! Не приличи да се онај који није утврдио ноге послушношћу на корену првога степена општежића дотиче врха ћутања и усамљеништва, и да пре времена живи по својој вољи. Ни по времену ни по узрасту теби не

приличи да нешто такво сада иштеш, јер све треба у своје време. О теби се, уосталом, прочуо глас међу многима – чији си син; твој долазак нама није непознат онима који сада царују. Па ако се теби догоди штогод ненадано од општег непријатеља људи или од крвника у пустињи, сви ће нам пребацивати што смо се покорили твојој вољи.

И тако му забрани, а ово није било без Бога, него штавише извољење његове добротe и милосрђа, да се светлост зашавши у гору не покрије као под мерицом²⁵ и да се многи, просвећени после од њега, не лише светлости спасења.

А он се покори игуману, рекавши:

– Воља Господња нека буде кроз тебе на нама, часни оче!

И могли су га видети где вредно жури да послуша братију, и свима помаже у потребним работама и да се с њима много труди. Због великог смирења сви су га волели и дивили су му се. Дању је служио братији у телесним потребама, а ноћу, по сву ноћ, много је стојао на молитви, да је изгледало као да нема тела или га има од бронзе, а живо.

Ко да исказе метанија и многе поклоне којима је умртвљавао тело? Хлеба и воде оскудно кушајући, младосни изнураваше цвет. Уз то је мрзнуо од зиме и задовољавао се само худом власеницом. Увек је ишао бос и стекао тврду кожу да се није бојао повреде од камена. Овако

чинећи, био је као неки неми лостив и гневан непријатељ својему телу, да су с е игуман и сви дивили таквој ревности његовој и доброј промени, да је онај који је одрастао добро и од оних који су добро живели и у свакој срећи тако брзо заволео да усрдно иде суровим путем, што се међу многима ретко налази. А био је младошћу крепак и не много измучен. Оволико, дакле, о младићу.

А сада опет да се вратимо к родитељима блаженога. Добра ми је реч и о њима, и веома мила, јер су се и они, пошто су били добри, удостојили да буду родитељи таква детета.

Онај војвода раније помињани и благородни момци који у Свету Гору гонећи достигнуше светога, а пошто су били надмудрени, као што рекосмо, и ништа не успевши, вратише се к родитељима блаженога. Испричаше им све што се догодило са сином њиховим, принесоше лепу хаљину и чистотне светле зла тозарне власи младићеве. А дадоше и писмо оцу, синовљевом руком написано.

Када родитељи и браћа видеше ово, благородни и сви скупа, мач пробадаше душе њихове, и када разумеше што о нему прочиташе, шта нису радили и шта нису хтели себи учинити! Не стидим се да кажем, јер ћу Давидове речи казати, рикаху с плачем од бола срца,²⁶ и са уздисањем, и као лавови чупајући ноктима

из средине утробе дозиваху љубљенога, узимаху власи, подизаху ризу као неко благо и разграбљиваху као плен, и кропећи их сузама целиваху, као исцељење очима прилагаху, и још више се узбуђиваху, плач силан и ридање много јаче од првога са свима благороднима саставивши. Као што је светским људима обичај, туговањем оплакаше младића, и сви који су под влашћу њихове државе носећи црнину саосећаху са својим владарем. И да плачем не дужим повест, сви знате да мати, отац и браћа такве до смрти жале.

После тога смиривши се и страх Божји још више у срцу осетивши, говораху себи:

– Види душе младих које предњаче и што је корисно за себе траже!

И речи Јова:

– Господ даде, Господ како је благоизволео тако н учини, буди име: Господње благословено!²⁷

И одмах му послаше многобројно злато на потребу царскоме сину, говорећи:

– Да се свачим удовољи син наш и да ни у каквоме добру не оскудева!

А ово послаше и да разда онима који живе преподобно и који долазе к њему.

А отписаше му са страхом и бојажљиво, стидећи се да га назову сином, називајући га оцем и учитељем, молитвеником, заступником пред Богом. Молили су га да се моли за њих:

„Дом наш је у твојим рукама, душе наше и ми сви смо“, кажу, „у твојој вољи.“

Јер његове добродетељи и родитеље задивљују, и много га мољаху и говораху да ће велики пламен бола у њима угасити ако се удостоје његова доласка, обећавајући да ће се опет вратити у пустињу.

Богомудри Сава, примивши писмо написано од родитеља, читајући кропљаше га многим сузама и много је са благодарношћу молио Бога за њих. Примивши и множину злата донесену му, за своју потребу узео је хлеб и воду, а осталима у Светој Гори био је као Тома Индијцима. Ходећи дос, по манастирима и по пустињи раздаваше, зидајући палату, која се не види али верује, цару оцу, на небесима, где се сада заједно с њим настањује.

Вративши се у свој манастир Ватопед, по пређашњој служби држаше се.

Једном спремивши топле хлебова и натоваривши мазге манастирске, и узевши уз њих слуге као сапутнике, дубоко у ноћ пође на пут, а сам иђаше дос пред њима, жалећи да насити оне што по пустињи самотно живе, који су постили по три и пет дала, и недељу дана, и сваки је по својим могућностима држао пост, јер беху свети велики, пости четрдесетнице, а дан суботњи настајаше, па је журио да их насити

топлим хлебовима, јер жаљаше да прими њихове топле молитве.

Када је стигао у место звано Милопотам, нападоше на њ разбојници и ухватише њега и оне који су били с њим. А праведни се због овога ожалости, не зато што су га ухватили, него због тога што су му прекинули пут те неће доспети к старцима пустињацама за време обеда.

Запиташе га:

– Ко си и из кога си манастира?

А он одговори:

– Ученик сам оца Макарија, од кога сам по потреби био послан у манастир Свимен, а настојатељ манастира и братија задржаше ме, да по мени пошаљу хлебове старцима који у пустињи посте и ради Христа страдају. Јер такав је отачки обичај.

Ово говорећи, бездну милости дубином срца призва и у молитви вером уздајући се у свете одмах би ослобођен, пошто су непријатељи омекшали, и још га Богом поучавани отпустише са свима. И на време у које је желео донесе хлебове преподобнима, и причајући им говораше:

– Вашим молитвама избави нас Бог из руку непријатеља наших.²⁸

А ови са сузама помоливши се, благодарише Бога, и љубазно грлећи благосиљаху га.

А разбојници они после, дошавши к себи, говораху:

– Шта нам то би да занети испустисмо овога младића и оне с њим? Него, или бејаше чаробник или је заиста био човек Божји, те га Бог сачува да му ништа не напакостисмо. Отићи ћемо, дакле, и видећемо да ли је заиста, као што рече, ученик оца Макарија.

Јер беше старац чувен по делима и свима познат.

И када су се попели к старцу, видеше и божаственога младића где седи с њим, и када су од старца измолили молитву и благослов, заповеди им старац да седну и све што је свети старац имао у ћелији – пустињско воће варено, и са њим маслине и хлеба предложивши, љубазно их угости, а душе њихове насити многим добрим речима.

А када ови видеше како се старац са љубављу за њих брине, срцима својима умилише се, па мишљаху да ће их огањ са неба појести или да ће их земља живе прогутати ако помисле што лукаво према њима. И да би се уверили, говораху к старцу:

– Христа ради, оче, реци нам, да ли је овај младић доиста твој ученик, јер данас неко преславно знамење на њему видесмо?

А старац, чувши за чудо са божаственим младићем, и омивши своје преподобно лице многим сузама, говораше:

– Овај је младић, децо, Божји ученик, а образом монаштва је један наш брат, а син је благодјеливога цара српског. Оставивши оца да царује, и земаљску славу и све красоте презревши као непостојеће, сиромаштво Христа ради и да живи заједно с нама заволе, и ево, како видите, Богом послан обилази пустињу и посећујући теши оне који Христа ради страдају у горама и пропастима и у пећинама.²⁹

А када ови чуше ово од старца, од суза његових ужасаваху се, и на младића често погледајући чуђаху се великој смерности његовој с толике висине Бога ради, а посматраху и худост власене ризе и босе ноге његове по оштром камену, и веома се дивљаху. Паднувши на земљу мољаху од обојице благослов, обећавајући да више неће чинити разбојништва.

А када их је старац благословио, сваки од њих загрливши божаственог младића целиваше. А овај, клањајући се к њима равно до земље, свакога отпушташе. И тако одлажаху у миру кући, и благослов од светих као неки плен запленивши радошћу се весељаху.

А преподобни младић примивши благослов од светих врати се у свој манастир. И од тада се, осмеливши се, није бојао разбојника.

Зажеле да опет иде у Лавру Светог Атанасија, и узе благослов од игумана. А игуман, жалећи га да пешице путује због босоте, јер на коња

не седаше до доласка очева, посла с њиме братију, и укрцавши се у лађицу по мору путоваху.

А када су се приближавали Лаври, гле, изненада из залива морског нападоше на њих разбојници и ухватише их. А ови рекоше да су Лаврани, и један од оних који су били са њима, избегавши, дође у Лавру и исприча шта им се догодило.

Игуман и братија се безмерно забринуше за божаственог младића, бојећи се да разбојници како не сазнају чији је син.

А свети тајним уздасима призиваше у помоћ Вишњега, говорећи:

„Избави ме, Боже, од непријатеља мојих,
и спаси ме крвника,
јер ево, уловише душу моју.“³⁰

Одмах игуман због њега посла к непријатељима старца преподобнога и доброразумна, да утоли суровост њихову. Овај дошавши донесе им поздрав од игумана и од братије, и замоли их да узиђу у Лавру и да се одморе, и говораше, узмите од манастира све што вам је, потребно. А они, свирепи, послушаше старца, поставши весели и мирни.

Старац одмах погледавши на светог младића, и као с великим гневом стаде га грдити, говорећи:

– Зар те није игуман послао онамо, а Ти својевољно чиниш твоје ствари?

Ово говорећи скочи на њега, као да ће га ударити. А овај обузет великим страхом, побеже од њега, и искочивши из лађе у Лавру бежаше, а они противници, Богом заборавивши, у тај час ништа не ре коше старцу.

А бегунац уђе у Лавру и исприча све што се до годило с њим. Игуман пак и братија, хвалећи Бога, чуђаху се чудесу чудноме које Бог учини с њим, и сви га грљаху говорећи:

„Мрежа се поцепала
и ми се издависмо,
помоћ је наша у имену Господњем.“³¹

А они варвари уђоше са старцем у манастир, и пошто су били љубазно угошћени и примљени од игумана и братије, и узели од манастира што им је потребно, пустише преостале заробљенике, који су били са светим. А сазнавши после о светом младићу, и чији је син, пуцаху од жалости, тако да су и Лавранима претили да ће им се због њега осветити.

А свети одморивши се у Лаври, примивши са игуманом духовну и телесну утеху, целивавши свету цркву и гробу Светог Атанасија поклонивши се, врати се кући са онима који су били с њим.

И опет родитељи светога написаше њему писмо, молећи и наговарајући га да дође и да их види, говорећи да ће се опет моћи вратити сво-

ме манастиру. Послаше му и злата, више него први пут, а приложише засебно и манастиру Ватопеду, где је син њихов одлучио да живи, злато много, а цркви свете сасуде, златне и сребрне, и часне завесе, златом извезене. Доведоше и коње изабране и много друго што је манастиру потребно, тако да су сви који су То видели завидели Ватопеду, па чак и сам прот.

Када је свети примио писмо написано од родитеља, радошћу великом због живота њихова испуни се, а уједно и сузама многим, благодаривши Бога, и молитве за њих изливаше. Примивши донесено му злато, један део одели ништима, а осталим поче зидати ћелије двоспратне и троспратне, и ту на граду Зигу иза велике цркве поче зидати цркву посвећену Рођењу Пресвете Богородице, и другу цркву посвећену Светом Јовану Златоустоме, а трећу цркву подиже на великом пиргу, Преображења Господњег. И са велике цркве скиде камене плоче и њу покри оловом, као што се види и до данас.

Свршивши све ово у унутрашњости манастира Ватопеда, рече:

– Ако Бог који гледа на ме погледа и да ми да видим овде господина оца мојега, уселићу се с њим у своје ћелије.

И много друго у манастиру учини што није могуће набројити, због чега га зваху другим ктитором.

Када је све ово тако свршио, написа писмо родитељима и браћи овако:

„Вашим милосрдним писмом, због жалости за мном, душу моју из мене вадите, јер и мене то дира, и ја због тога болујем. Али не користи некога више љубити Него Бога, јер рече: 'Који љуби оца или матер више него мене, није мене достојан.'³² Због овога ја сада забрањујем себи долазак к вама, а уз то припадајући молим и умиљавам се, говорећи господину мојему светом оцу:

У земаљском царству апостолски
подвизавши се
земље народа својег православљем
просветио јеси,
и прогнавши вукове јереси
и храмове бесовске порушив
цркве Богу подигао јеси,
и равна Оцу Сина и Духа сапрестолна
штовати научио јеси,
љубав према странима и ништих исхрану
и све добро од Бога оца
љубављу од почетка сачувао јеси.

Још једно треба ти да извршиш, реч у јеванђељу Сина његова: 'Ако ко хоће за мном да иде, свега нека се одрекне и узевши крст свој, смирењем за мном нека иде.'³³

Прими овај мој савет као добар.

Царство земаљско и богатство као нестално и као нестварно презревши, свет и красоту света и лепоту видљивог као сујетно и маловремено оставивши, припремљени ти пут смерности од мене крстоносно узевши, пођи за мнош, и туђиновање и стан у пустињи са мнош избравши живећи, где ћеш свега ослободив се молитвом и постом чистије Бога схватити, о чему је он преко Давида унапред рекао: 'Ослободите се и разумејте да сам ја Бог.'³⁴

И као што си се у животу земаљског царства апостолских дарова удостојио, и у пустињи украсићеш се испосничким венцима смернога монашког живота. Моју пак душу од жалости због расанка с тобом својом љубављу и виђењем утешићеш, као и ја твоју, о господине!

А добра госпођа и мати моја на исти начин ради Бога код куће од свега да се ослободи.

Молим те, господине мој, нека те због славе царства и због многога богатства не ожалосте моје речи, као у јеванђељу младића речи мојега Исуса којима га је о савршенству учио.³⁵ Као сигурно ми говорим ти, и веруј ми уместо земаљског царства, за које – ако мене слушајући оставиш и к нама доћеш – небескога вечнога царства бићу ти посредник. Ако ли лак презреш моје речи, никако се не надај да ћеш ме за живота твојега тамо видети.

Божји мир и љубав светих отаца пустињака, рекао бих – и молитва мене грешнога, у Христу Исусу нека је са свима вама, амин.

И одмах савивши писмо, даде га за оца посланима од оца.

А када је писмо донесено, самодржац отац устаде са престола, и клањајући се љубави сина као светима, И примивши ОВО целова га, и развивши писмо прочитати га не могаде, јер огњене сузе љубави зраке очију његових покриваху. Тек после, укротивши сузе, могаде га прочитати. Дивио се саставу и сили речи, и разумевши укор о младићу који се због богатства ожалостио и за Христом није пошао, прослављаше због тога сина и учитеља.

О њоласку Свејѳоја Симеона у Свејѳу Гору

И одмах се написаше његове заповести те изиђоше по целој области његове државе сазивајући ипате и војводе, тисућнике и сатнике и остале благородне, а уједно и мале са великима, одредивши нарочити дан за сабор, заповедајући да нико не може изостати, јер велики савет хоће да одржи.

А овај, док су посланице обилазиле, богатство своје добро распореди, убогима и немоћнима, хромима и слепима, сиротама и удови-

цама, прокаженима и свима ништима раздаваше.

И када се приближавао одређени дан, пристизаху и благородни купећи се са свих страна. И када су се у одређени дан сви скупили као на неки безмерно велики збор, ставши посред свију, заповеди да се прочита писмо његова сина да сви чују.

А сви чувши, умилише се срцем и душом.

Узевши реч, самодржац рече свима благороднима:

– Другови и браћо и децо, послушајте моју реч вама! Ви знате мој живот од почетка, како сам с вама живео, како сам свакога од вас као сина отхранио и као брата љубио и као друга примао. А и ви сте били према мени добропокорни и верношћу добропослушни. Ја то сведочим. И сви у Господу снабдесмо живот наш, и нашу земљу нерасуту од противничких нападаја сачувасмо. Спасли смо се, уздајући се не на лук или мишицу,³⁶ велим, него вером у Оца и Сина и Светога Духа утврђивани, и силом крста укрепљивани, непријатеље наше обарасмо. И сада свакога од вас молим и сведочим вам: веру у свету и једносушну и неразделиву Тројицу, којом се у крштењу просветисмо, да сачувате непомешану с јересима, које од нас изагнасмо. Ономе кога ћемо вам место себе поставити да Богом и вашом љубављу влада, молим да будете добропокорни и верни, као

што мени самом бисте, и Божјим црквама сваку част и онима који служе у њима уздајте, и све оно, дакле, што од мене видесте и навикосте – то чините.

Сви су се чудили, не разумевајући речи самодршца.

– И опет упућујем реч к вама – рече – љубљени мој и Богом даровани зборе! Као што сте сада чули у писму, мој син се мене одриче ако не пођем за њим, да ме за живота неће видети. Нека ми буде доста весеља и радости с вама, земаљске владавине а уједно и војевања, јела и насладе богатства и трпеза и сваких светских красота малолепних уживања. Молим, дакле, да ме ваша љубав отпусти, да крстоносно за сином пошавши стигнем у пустињу, где ћу, одрекавши се свега, тачно испитати своја зла дела и о њима се бринути.

А када су ово сви чули, грому подобан плач од свију подиже се, тако да су мислили да се покреће место на коме сабрани стојаху. Синови његови и синови синова, и сви благородни у Господу и по телу сродници, плакали су и жалили и раздирали ризе, и шта нису чинили и какве умиљене речи не изговараху којима би га могли зауставити. Говораху:

– Не остави нас, господине, оче и учитељу, ина че и ми ћемо с тобом отићи! Јер ако хоћеш да узмеш крст Христов, онда те молимо да седиш у својему манастиру, да нас присуство

твога часнога дика теши. Јер каква ти је похвала да као један од туђинаца у туђини живот свој скончаш, и то у пустињи?

А он рече њима:

– Шта радите плачући те ми слабите душу? Чули сте данас писмо сина мојега где ме се одриче ако не пођем за њим, да ме неће видети за живота. Молим, дакле, свакога ко ми је драг, умирите моје срце и не спречавајте ме да идем, јер не могу више да трпим без сина мојега.

А када ово рече (држали су да то бива по вишем наређењу), и сви њему рекоше:

– Нека буде воља Господња!

И одмах дозвола својега сина Стефана. Овога Стефана добродетељи и војничку храброст и богосазнање сада није могуће испричати. Овога узевши отац самодржац, са свеосвећеним Калиником епископом и са свима благороднима, уђе у цркву светих и првопрестолних апостола Петра и Павла. За време службе и молитве, самодржац отац и свети епископ часним крстом и полагањем руку обојице на главу благословише Стефана за великог жупана, владара и самодршца све српске земље.

И сви се благородни поклонише, и од Бога живот му молећи рекоше:

– Многолетно да буде, и биће!

А када су изишли из цркве, пошто су постављене сјајне и богате трпезе, самодржац отац рече свима благороднима:

– Приђите, другови и браћо, и чеда вазљубљена, приђите са мном, да се последњим пиром са вама развеселимо те да се растанем од трпезе с месом, јер ме оваква сјајна и многострана трпеза неће више сакупити са вама, никада!

Отац пак узео сина сапрестолника, имајући као сатрpezника и светога епископа јер веома љубљаху и светитељски чин. И док је трајао велики пир и велико весеље, изнесени су сјајни дарови. И свакога од благородних према узрасту, према верности и према части дароваше самодршци, с једне стране зато што је један остављао власт, а с друге стране што је други примао. Све су наслађивали, веселили и гостили. И тако је ово било.

Када су сутрадан изашли, стигоше у манастир Свесвете Богородице, који је од тога самога Немање подигнут на месту званом Студеница. Ту, пред светим дверима светога олтара, поклонивши се, предаде Господу своје обете. За време службе и молитве, био је руком истог епископа Калиника крстоносно украшен анђелским образом, у ком је био назван Симеон монах. Такође и жена његова, благочастива Ана, од истог епископа светога Калиника примивши анђелски и иначки образ, назва се место Ане Анастасија монахиња, која сабравши лик црноризица провођаше вре ме у постовима и молитвама Богу. Вишеспоменути отац Симеон монах, оставши у манастиру Свете Бо-

городице у Студеници, са иноцима који су од раније ту били посни канон свршаваше.

После краткога времена узевши велики товар злата и сасуде златне и сребрне, ради дељења манастирима и пустињацима, пође одмах на пут.

А син његов самодржац Стефан и високи благородници чак до границе грчкога предела испратише га, па се, изљубивши се с великим плачем и уједно последњи пут, вратише својој кући.

А многи од благородних, оставивши своје куће, ишли су са преподобним путем смерности, и стигавши у Свету Гору Атон уђоше у манастир звани Ватопед. Предусретљиво дочекали и часно примљени од игумана и братије, уђоше у свету цркву, и када је била молитва и благодарење Богу грљаху светог старца и у Господу целив му даваху.

А када је син пришао оцу да га целује, и када се удостојише давнашње жеље да један другога виде – о, неисказане њихове радости, што је не умем описати! – Ниједан од њих није могао пустити ни гласа, ни речи; и да отац није био прихваћен, наједном хтеде пасти. А када је дошао старац к себи, многим сузама обливаше жељену свету главу љубљенога сина, грлећи је, љубећи и на срце притискајући. А дожаствени младић, каква ли благодарења Богу због овога

није говорио што је овим призором тако узвеселио душу његову! По Давиду говорим, у ширину се ширио,³⁷ видећи оца како је извршио заповести Божје и како су се обојица отуђили од свих својих и у туђим крајевима заједно странствују ради Бога.

Преподобни и благородни који су с њим дошли, одморивши се, одмах принесоше манастиру свете сасуде, златне и сребрне, и завесе скупоцене, а доведоше и коње изабране и мазге за рад, и два кабла сребра насувши дадоше, а игумана и сву братију од првога до последњега дароваше добри оци.

И када су благородни, који су допратили светога, већ одлазили кући, многи од њих остадоше у манастиру и против воље преподобнога, који није хтео да ожалости сива самодршца, а они к њему говораху:

– Код тебе, у земаљској војсци, прво смо кроз тебе засијали, и поставши благодарочити, били смо светодршци, а сада с тобом и ми војујемо у војсци небеског цара, и ништа нас од тебе неће разлучити.

И сви постадоше искусни иноци, тако да су се они који су с њима били дивили и говорили:

– Ходите и видите ове новоблагочастиве, како у љубави према Богу ватреније предњаче старијима!

Прође глас по целој пустињи о доласку све-тога у Свету Гору, и сви, задивљени великом смерношћу, прослављаху Бога. Игумани од манастира и преподобни људи из пустиње са богоносним оцем протом, сви долажаху да виде преподобнога, јер им је од почетка са сином својим у многим потребама послужио, и добре оце сви су благосиљали, и напајали их души корисним речима. А ови богати дароваоци неоскудном руком све милосрдно обасуше мило-срђем, и к њима припадаху да се за њих Богу моле.

Пошто су многи долазили да виде преподобне, и како је ово досађивање манастиру и њима неугодно падало, рекоше:

– Да не буде невоља братији због нас! – И опет дадоше у манастир много злато, и купише од манастира осам адрфата, да се сваког дана док су живи даје, да они који к њима долазе, и страни и ништи који долазе, купљени хлеб једу и вино пију.

Преподобни Симеон захте да прође Свету Гору и да се поклони у свима манастирима, и да види света места за којима је жудео. Измоливши благослов од игумана, Саву са собом као жезал старости узе.

А овај, по обичају, босим ногама хоћаше да иде пред оцем, а милостиви отац, не могући трпети, забрани му то. А овај са плачем мољаше да добије милост и да тако иде докле може,

и никако није хтео престати. А отац га је молио и говорио му:

– Смилуј се на мене, чедо: камењем о које удараш своје ноге бијеш срце моје!

А он поклонивши се оцу, не хтеде да га жалости па се одмах обу и узјаха коња.

А дошавши у Меси, то јест у средиште Свете Горе, у место звано Кареја, ушавши у цркву пречисте и свенепорочне Богоматере, поклониле се и многим сузама како треба целиваше ову, проту и свима који су ту били дадоше целовање у Господу, и од свију примише доброхвалне и души корисне речи, а уједно и телесна угошћења. Свете сасуде златне и сребрне, и скупоцене завесе принесоше, а са овима дадоше цркви и велику сребрну зделу пуну сребра, и уписаше себе у поменик са благочастивим царевима, са овима и самодршца Стефана. Часни оци засебно, великодушно и богатом руком дариваху прота и црковнике, и све који су ту били страни и ништи и немоћни, и узевши од свију молитву, пођоше даље на пут. На исти начин учинише добра дела и у Иверском и у осталим манастирима, записујући себе у књиге живота.

А стигавши у Лавру у подножје Свете Горе Атона, и узишавши на њу срцем, вером и љубављу, и старац сагледавши је поклони се, јер ногама није могао узићи, пошто му од старости беху изнемогла колена.

Када су улазили у манастир, били су од свију лепо предусретани, и ушавши у цркву достојно се поклонили, и целиваху гроб Светог Атанасија, а игуману и свима дадоше целовање у Господу. Ту принесоше Божјој светој цркви велике дарове и почести, више него у другим манастирима, а игумана и братију обдаривши и много злато давши, записани бише са светим ктиторима.

А долажаху и многи из пустиње да виде преподобне. Свети старац биваше од свију по душу корисно усавршаван и поучаван, и сви милосрђем његовим обасути одлажаху кући.

А преподобни, љубазно примљени и угошћени од игумана и братије, одморише се и вратише се у свој манастир Ватопед.

И отац се настани у ћелијама што их је син подигао, и обојица постадоше добар пар под једним кровом, заједно станујући, једно мислећи и једно да виде надајући се, кроз труд и молитве и пост Бога тражећи. Син поучаваше трудом оца, али се старац изнемогао од старости није могао подвизавати баш као младић. Зато је младић допуњавао недостатак старца, и не престајаше да се труди и пости за себе и за оца. А и старац се некако чудан показивао, јер као што је у свету прво правдом и вером, милостињом и милосрђем према ништинама градио царство без труда, тако се показа и у вршењу подвига као лихвар. Не могући делити, ле-

жећи је дохватио плод, то јест – скрушеношћу срца и смерношћу душе изливаше многе сузе, а уз то је додавао уздахе и имао многа умиљења.

Труђаше се младић, саосећаше старац, јер подузимаше срцем многа клањања, падајући удовима сина свога, душом састрадаше у свеноћном распећу његову. Удвостручаваше младић трудове и постове за себе и за старца, а и старац удвостручаваше сузе и уздахе за себе и за младића. Јер оплакиваше младост сина мучену подвизима, а оплакиваше и своје задоцњење и лишавање подвига, и пошто није могао заједно страдати са сином, био је веома утучен и невесео, и седео је машући главом И корећи себе.

А опет младић је оца тешио као старац, и говорио:

– Не малаксавај ми, господине и оче, ја сам твоје пошћење и стојање и клањање, ја сам твој подвиг и по души труд, на мени је грех твој ако га има, ја за тебе одговарам, јер ме послушао јеси, од мене душу твоју Господ нека тражи!

А старац слушајући ово, многим сузама на-топљен биваше, али га због велике смерности и покорности према њему није смео називати сином, него грлећи га и љубећи његову свету главу говораше:

– Да, господару мој, да, срце моје, и ја сам ради овога све оставио и прионуо за те јединога. Шта ћу Ти дати што си ме отргао од сујетнога света, и тако за душу моју болујеш и трудиш

се? Нека си од Бога благословен, ти и дан у који си се родио, не моје чедо, већ Божје чедо!

И тако се старац радовао у Господу, видећи сина као некаква дорца или искусна војводу, где се за њега подвизава, и сматрајући сино-вљево за своје, имађаше добру наду због овога.

И тако се добрих отаца подвизи, и тако се у Богу и к Богу љубав и сугуба молитва спајаху уједно, и тако се у Господу веселаху и у души изграђиваху, градећи у манастиру Ватопеду све разорено и насељавајући опустело.

На улазу у Свету Гору, у месту званом Просфори, био је раније манастир који је имао цркву Светога Симеона Богопримца, који је био разорен најездом гусара, и црква је крајње запуштена пала. Ово споменуше преподобнима игуман и братија Ватопеда. А ови су у овом великодушни били, дадоше злато много, јер им много приношаху од самодршца Стефана, и одмах подигоше цркву и украсише сваком лепотом, и саздаше велики пирг који стоји и до, сада, и градом оградише, и предадоше у Ватопеду пречистој Богоматери. Унутра у манастиру сазидаше многе палате двоспратне и троспратне, једне у име оца, а друге у име сина. Насадише многе винограде, и трпезарију раширише И осликаше, и метохије измоли ше од цара Алексија, који је тада управљао скиптром грчким, и приложише Ватопеду. И цар испу-

њаваше молбу богоносних отаца, не Само као због својте му, него више што се дивлио њиховој смерности и странствовању у туђини, и са љубављу испуњаваше молбу њихову. И даље је за живота приносио за потребе манастирске, тако да је и сам игуман требало да пође к цару ради неке молбе.

А игуман, стидећи се ако узмоли да не буде одбијен, јер је молба била велика, намисли са братијом да место себе пошаље добромисленог Саву.

И када је Сава дошао у царствујући град, цар пријатељ прими га с великом чашћу, јер је од младости био као анђео. Цар га запита о здрављу И о животу светога старца оца његова. А он, пошто је све знао о својему оцу, све исприча цару, да је цар, због свега задивљен, хвалио Господа и светога старца, и сматрао га блаженим што је избегао многе бриге, и још бољи део изабрао, који се, каже, не може отети.³⁸

Богомудри Сава био је много дана приман од цара као мио гост, и када је све рекао цару о манастиру ради чега је послан, цар му је сву молбу испунио и обећао да ће му дати ако што још буде хтео молити.

А богомудри опет изнесе цару другу молбу:

– Има један опустели манастир, који се зове Хиландар, па ако хоће твоје Царство да учини добро мени и моме оцу, дај нам овај манастир, а

ми ћемо га опет као Од нас дати Ватопеду, и милошћу Царства ти нашим предањем назваће се.

А цар видевши га како се снебива када што моли, охрабри га да смело чини, и рече:

– Све што хоћеш да молиш, унапред сам рекао, усрдно даћу вашој светости.

И даде им Хиландар са целим насељем, утврдивши царским писмом и својим златним печатом.

А богомудрога Саву многим почастима обдаривши, цар га тако отпусти и много злата на потребу преподобноме Симеону оцу његову цар посла с њим, и царско писмо, многе му похвале због одрицања од света плетући и молећи га да се моли за њега. И тако заврши писмо.

А богоносни Сава, стигавши у Свету Гору и ушавши у манастир Ватопед, каза игуману и свој братији да је цар испунио њихову молбу, и сви благодаривши Бога величаху спасење цара, и светога што се трудио благосиљаху.

Затим оде ка својему преподобноме оцу, који седећи у ћутању из ћелије не излажаше. А овај је сматрао долазак синовљев као зрак светлости, тако се просветлио душом и свима чулима, и благодаревши подиже своје преподобне руке к Богу и њима загрливши га, са сузама у љубави целиваше га. А он извести оца о цареву поздраву и даде му писмо, а с њим донесе и злато дано му од цара, и рече да им је цар даровао Хиландар са сваким наследством и утврђе-

њем царским. Преподобни благодаривши Бога за све и пречисту његову матер, утеши се и одмори се са сином.

Сутрадан преподобни Симеон дозвола игумана и братију и предаде им заповест цареву, и манастир Хиландар приложише Ватопеду, и од цара даровано злато предадоше игуману и братији иа службу манастиру.

Такву су наду и љубав имали према манастиру Ватопеду да су ту хтели и живот свој у Господу да сврше. Зато га веома и сувише обасипаху богатством.

Бог, који је чудом негда Јакова с прекрасним Јосифом после доласка у туђину умножио и телесно распространио у Египту,³⁹ он је и садашњег оца Симеона, новог Израиља, и са по души прекрасним Савом хтео да доласком у туђину умножи и распространи не телесном него духовном децом у пустињи, па наговори некога старца богобојажљива у Светој Гори да дође к блаженом Сави и да му каже:

– Гостољубље твоје и храњење ништих са оцем, и љубав што је у Господу имате према светим манастирима, и нарочито према Ватопеду, добро творите, јер добро је и пријатно пред Богом⁴⁰ свако дело у Богу. Али пошто само себе за време живота вашег спасавате, прими мој савет благоразумно као добар, који ће ти од Бога добра испосредовати: Све вам је

сада у Богу могуће; у својој сте земљи самодршци, и сродници сте по телу онима који сада царују, и ако што молити благоизволите – молбе ваше неће бити узалудне. Пожурите се да место или запустели манастир измолите, и овај обновивши својему отачаству утврдите да се српски манастир зове, да би они од вас који љубе Бога и од светског живота беже приста ниште спасења после вас налазили и због многих који ће се спасавати примићете од Бога веће почести.

А блажени Сава расудивши да овај савет није од змије⁴¹ него од Бога и анђелски, примивши га добро к срцу, Бога похвали, а старцу се као анђелу Божјем поклони, и овога љубазно угостивши отпусти кући.

Одмах уђе к преподобноме својем оцу и рече му све што је старац рекао. А преподобни као пробудивши се иза сна, и са слабим коленима од старости, До крајности изнемогао од поста и прихваћен од сина једва се подиже, и њиме као жезлом подупиран стаде на молитву; и преподобне своје руке подигавши са сузама, због таква савета Бога похвали, и љубљеном сину рече:

– Веруј ми, господине мој, чедо Божје, Бог који хоће наше спасење такву мисао до сада сакри од нас, да бисмо и ми по доласку своје живели под нечијом управом и да се не бисмо странствујући у туђини по својој вољи пона-

шали, него да стекнемо смерност под влашћу других. Мислим да је овај старац анђеоло, или од анђела, или, још боље, од Бога послан. Пожуримо се да Богом послани савет у дело спроведемо!

Блажени Сава, ушавши са оцем својим ка игуману, рече мисао. А игуман се посаветова са многима, и рекоше да је мисао противна и да није од Бога, и тако им не допустише да такво дело почну, јер су хтели да их имају код себе, јер многа добра од почетка њихова пребивања манастиру дадоше.

А богомудри Сава отишавши у Кареју све своје мисли са оцем рече проту.

А прот рече:

– Пошто је дело у Богу, а ви сте могућни, ваша мисао је добра. Који год срушени манастир у Светој Гори хоћеш, тај подигните вашем отачаству, било Хиландар, јер вам је први од цара дан, било други, где год хоћете.

Дошавши ка своме преподобном оцу рече му за протову љубав, и да се њихова молба може испунити.

А свети отац, крепљен топлотом, хтеде сагледати место где су уз Божју помоћ хтели да подигну манастир. Али као што смо рекли, од старости и поста беше изнеморало, тако да није могао ни на коњу седети. А богоносни Сава подиже га као на носила између два коња, и Тако ношен около сагледаше, али му се нигде

не свиде, само Хиландар. И одмах се вратише у Ватопед.

Игуман са братијом осетивши шта се догађа, начинише заједничко веће, и међу собом говораху:

– Од много година колика нам добра знамо од ових за њихова пребивања, и до сада су нам били са Богом хранитељи, и сада, зар да са гневом од нас оду? Ако хоћемо да их имамо према нама као пријатеље, манастир Хиландар, који они испросивши од цара нама дадоше, ми ћемо опет њима дати и тако ће због овога са нама љубав задржати.

Дозвавши светога Саву, тако им са пуном љубављу дадоше Хиландар, који се светом старцу и свидео, положивши завет да ће Ватопед и Хиландар љубављу бити један манастир.

А написаше писмо самодршцу Стефану, казујући му да хоће да подигну манастир њему у почаст, говорећи – „и после тебе синовима синова твојих“. А овај благочастиви и христољубиви веома се обрадова због овога, посла к њима велику множину злата и мазге на послужење им, као што му јавише, молећи их да шаљу и узимају што им је од потребе, одајући им благодарност за сва добра која ишту за његову душу.

А ови богоносци принесоше усрдну молбу Богу, који је земљу основао на ничему,⁴² и при-

зваше пречисту његову Матер, да помогну дело.

А богомудри Сава узевши молитву од игумана и од преподобнога својега оца, скупи велику множину радника, јер је хтео за мало времена много да сврши.

Дошавши у запустели Хиландар, осим цркве нађе све разорено; одмах га озиди градом и трпезарију подиже из основа, и ћелија довољно за братију сазида, а цркву обнови и златом ослика, иконама и завесама и сасудима светим довољно је украси, те уз Божју помоћ и богатом руком све успешно сврши.

А журио га је и преподобни Симеон, говорећи:

– Ако ме удостоји Бог да видим како се манастир зове наш, бићу срећан ако крај живота у њему завршим.

Одмах би доведен преподобни из Ватопеда у свој манастир звани Хиландар, и цркву у њему посветише Входу Матере Христа Бога у светињу над светињама.

Када се скупило братство у Господу, узаконише по обичају службу и устав пјенија, као што навикоше од Ватопеда, и игумана поставише да се брине о црквеним стварима.

А од прота измолише запустеле ћелије, малињаке и винограде што беху око Хиландара, са овим и Светог Георгија Имологите и Светог Николу у Милејама. А у Кареји купивши ме-

сто од прота, многе двоспратне ћелије сазидаше ради почивања када дођу игуман и братија манастирска. И то је све многим куповином било дано Хиландару у наследство.

Пошто су све ово добро имали, усхтедоше још боле утврдити и распространити манастир.

Преподобни Симеон посла богоноснога Саву да све јави њихову пријатељу цару Алексију о утврђењу манастира, да га назове царским манастиром, те да њиме не влада ни протнити ко други осим цара.

Преподобни пак дошавши у царствујући град, био је с великом љубављу примљен од цара. И претекавши запита га цар:

– Да ли је још жив свети старац, отац твој?

Одговори:

– Још је жив молитвеник Царства ти, отац мој.

Цар, дубоко уздахнувши, рече:

– Благословен је тај човек Богу, јер примивши земаљско пожури се усрдно да достигне и небеско!

И тако цар отпусти блаженога да се одмори.

И дође у свој звани му манастир, у дом пречисте Богоматере Евергетиде, то јест Добротворке, јер је и ту са оцем био назван као ктитор. Јер од почетка много злата дадоше за подизање тога манастира, и купише многе метохе и насеља, и дозидаше обнове које су треба-

ли, и ови су их због тога сматрали као своје ктиторе, и са првим ктиторима били су написани да се помињу. И опет тада свети им много злато са собом беше донео.

А сутрадан ушавши, све рече цару, како манастир са оцем у Светој Гори подигоше, и замоли за овај царску потврду. А спомену и запустели царски манастир, звани Зиг, да да и њега овоме са сваким достојанством што га је имао испрва, уводећи овим добијањем у заједницу са собом и цара као ктитора.

А цар се овоме веома обрадова и рече:

– Пошто ћу и ја с вама бити заједничар у спомињању када и ви у светим службама Богу, испунићу благовољењем вашу молбу.

Одмах дарова вишеречени манастир Зиг, с метосима и са свима насељима у област манастиру Хиландару, назвавши овај царским манастиром, и да њиме не влада ни прот нити ко други, царским писмом и својим златним печатом утврдивши, и даде му цар својом руком жезал, и заповеди да се овај чува у цркви, и када братија поставља игумана да овај имају посред себе уместо цара, и да се сматра да се игуман поставља као од цара, и као из царевих руку да узима штап власти.

И тако богомудри све свршивши с царем, обдарен многим частима био је отпуштен.

А преподобном оцу његову, ради сећања љубави, опет даде много злато, говорећи:

– Све твоје прозбе испунио сам, оче свети. Молимо твоју преподобност да се моли за нас Господу молитвама својим.

А дошавши преподобни од цара у манастир пречисте Богородице Евергетиде, злато које је цар дао да однесе оцу – све раздаде ништима.

Јер све што је очево и његово бејаше, а што је његово и очевим називаше се. И ништа отац није говорио да је његово, него да је све синовље, осим једине душе, па чак и ову у Богу и с Богом њему предао беше, јер таква је била покорност И послушност преподобнога старца љубљеном и богодарованом сину његову, тако да није мислио да је човек него анђео. И када је син као оцу хтео да послужи његовој старости, стиђаше се отац и одрицаше се, толика је била смерност његова према сину. Овај пак са синовљом љубављу у свакој потреби светога старца као раб службу свршаваше, и никога осим себе не удостојаваше да послужи оцу. А свети старац гледајући како га син служи и негује као анђео, потоцима топлих суза радосном душом због њега к Богу обливаше се, и тако се као штитом молитвама његовим окриљен од бесова сачува.

Међу ништима који су долазили у вишерецени манастир и примали помоћ своме сиромаштву, гле, нека жена благообразна и побожна побожно приступивши рече му:

– Свети Божји богољупче, Бог Ми заповеди и његова Богомати Евергетида да теби дам оно што су Ми они заповедили. У Гори Светој, у области твога манастира, на том и том месту, потражићеш и наћи ћеш два скровишта злата, која узевши све што ти је у Богу потребно устројићеш.

А свети зачудивши се овој необичној вести, и давши славу Богу, отпусти ову часну жену кући.

И тако целовавши свете цркве, цара и патријарха одмах пође на пут.

Стигавши у Свету Гору и нашавши свога преподобнога оца у Господу жива, поклони му се и целива га, и обавести га о љубави и пријему цареву, и рече да је сва њихова молба у Господу испуњења.

Свети старац благодари Бога и пречисту његову Матер за све, сву наду полагајући на њега, и тако добри оци све добро свршише што се тицало манастира.

Тада је владао српским земљама благочастиви самодржац Стефан, зет благочастивог Алексија, цара грчког. Њему предадоше манастир да влада и да се брине за њега као за своје отачаство. А овај христољубац веома се обрадовао због тога, и од своје земље даде многа и најбоља села, која се и до сада чувају неизмењено под влашћу манастира званог Хиландар, обогативши га људима и приплодним ко-

њима и свакаквом стоком, као што су му и били заповедили преподобни.

После овога мало поживевши преподобни отац наш Симеон у манастиру своме који се зове Хиландар, достигавши меру савршенства коју желе сви који Бога љубе, Симеон дивни, Симеон слатки, и делом Симеон, Симеон изврсни, Симеон богоносни и богомудри, који се нађе добар у свему, јер диван се показа храброшћу у земаљском војевању, правдом и вером украшаван, милостињом и дарежљивошћу ништих улепшаван, међу царевима апостол, јер је апостолски народ свој научио и вером просветио; храмове бесова обори и цркве Богу подиже, јереси прогна и свештенике уведе, трње злочашћа истрже и лозу благочашћа засади, царство и красоте света као трице презре, крстоносно и неповратно за Христом пође, послушношћу према Богу стран својима и дошљак у туђој земљи постаде, ученик и послушник сина и у пустињи сапосник, – молитвама и уздасима у ћутању и плачу заврши живот, и остави добру успомену онима који хоће живот.

Колико је похвала по свакој добродетељи овога мужа сада ми није могуће говорити, јер би се продужило време повести. Много, дакле, минувши, као апостолау рећи ћу апостолске речи: „Подвигом добрим подвиза се, поста трчање саврши, веру сачувавши, и време његова

одласка к Богу настаде, да пређе на бесконачни и блажени живот, И да прими за њега чувани венац правде за своје трудове, и за оне које је он спасавао, што спреми и што ће дати Господ праведни судија у дан онај, њему и свима који воле дан јављања његова.⁴³

И одмах дозва љубљенога сина својега, и рече му:

– Приблужи се време да будем позван, чедо. Колико си се потрудио за мене, за добро душе моје, сада је још више време да ми помогнеш. Јер знам, што молиш у Бога даће ти се.

Овај пришавши са сузама обисну се о врат његов, и рече:

– Пре се ја, теби припадајући, молим, господине оче, да као што сам се за живота твога, окриљен топлим ти ка Христу молитвама, од свију зала сачувао, и сада опет када Христу одлазиш, измолићеш од њега својим молитвама, њему угодним, до краја покров животу мојему од зла, и нећеш оставити у светим. својим молитвама ка Господу све нас: децу твоју у Господу и по телу рођену ти, земљу нашу и цркву, за које си се трудио.

А преподобни старац, изливше многе.. сузе, рече:

– Ја о себи ништа не знам док не видим Бога, и ако добијем слободу нећу вас оставити.

И положивши преподобне руке своје на љубљеног сина, благослови га, и умноживши к

Богу молитву за њега, загрли га са сузама и последње целовање даде му. И заповедивши му да сврши за српске цркве многе недовршене ствари, и за свете своје мошти замоли, говорећи:

– Када Бог после извесног времена благоизволи, скупивши јадног тела грешне моје кости, пренећеш их у земљу народа мојега, и положићеш у цркви од мене сазданој, која је у месту званом Студеница, у манастиру Пресвете Богородице.

Богомудри Сава исповеди да ће извршити све што је отац заповедио.

Преподобни пак призва сабор монаха, браћу и чеду у Господу, и свакога од њих по имену целова и благослови, и све весело наговараше да се за њега моле, предајући их Богу и пречистој његовој Богоматери, а уз њихову помоћ и сину своме богомудром Сави. И тако отпусти свакога од њих у ћелију, заповедивши да му до ујутру нико не долази, јер је већ била ноћ.

И одмах у последњој старости изненада младићки са одра устаде, и као да је чекао да дођу неки благородни и љубљени и светли и високи од цара, веселом душом, светлим и светим анђелским образом украсивши се, и тако се светим и пречистим и бесмртним и животнорним и страшним и ужасним тајнама причести, рекавши:

– Слава Богу за све!

Мало после тога био је као човек обузет огњем природне смрти. А љубљени син његов усрдно се подвизивао у последњој служби за оца, многим изливањем суза, за целу ноћ цео псалтир над њим изговоривши, и никога није пуштао да уђе к њима него га насамо поучаваше и опомињаше да говори благодарне молитве Богу.

Када је дан почео да свиће, унесе га у црквени притвор. И могао се видети дирљиви призор крајње смерности: онај који је некада био висок и лежао у златној и мекој постељи, лежао само на рогозини као један од последњих и убогих људи, дишући последњим дахом. Братија га опколише и оплакиваху губитак оца, а преподобни, једва могавши, подиже руку и махну да буде тишина.

И разведри му се лице, и весело гледаше ка пречистој икони Христовој и пречистој његовој Матери. Изгледало је као да поје са неким другима, а није нико могао разумети. Дошавши до краја псалма, рече јасно ово:

„Свако диханије да хвали Господа!“⁴⁴

И тако су сви разумели да је преподобни и на крају живота са анђелима појао анђелску песму, и да више, после оне анђелске песме, не треба друге појати.

Ведро гледајући на икону Христову, изгледаше као да душу предлаже у руке његове. И гле, као неким добромирисним ароматима ва-

здух се испуни тако да су се сви који су ту стојали дивили необичном и неисказаном таквом благоухању.

И тако слатко у Господу усну свети старац, предавши душу своју Христу Богу, кога изнад свега заволе.

А љубљени син припаде на свечасно лице очево, и место топлом водом врућим сузама ово уми, а тако исто и преподобне му руке уми многим сузама. На главу их своју и очи полагајући целиваше, и уподобивши их крстообразно, на прса његова положи.

И тако са свом братијом ужеже многе свеће са часним кандилима, и одаде почаст часном и светом телу преподобнога оца са подобним надгробним песмама у довољним сузама. Имајући унутра у цркви пресвете Богородице гроб украшен. мраморјем, положише га у манастиру који се зове Хиландар, славећи Оца и Сина и Светога Духа за покој блаженога и светога оца.

А богомудри Сава, раставши се са оцем, осећаше уједно и жалост и радост. Жалост – што је изгубио пријатеља, друга и саподвижника, и покров пред Богом у молитвама. Радост – што се удостоји да види оца, како је до краја подвиг свршио и украсио се сваким добродетељима, и што га је послао напред као топла предстатеља у молитвама Христу. Одслуживши дане његове свете успомене, мило-

стињом и мило срдном штедрешћу ниште веома обогати и почаста, тако да није ништа оставио код себе него све раздаде мноштву које је долазило.

Паде му пак на ум реч оне побожне жене, о којој напред рекосмо како му је у Цариграду говорила да у Светој Гори, у области хиландарској, потражи два скровишта. И одмах помоливши се Христу Богу рече:

– Слушам Давида који каже: „Ако вам богатство допадне, нека за њега не прионе срце“;⁴⁵ колико Више је достојан прекора и укора онај који копа земљу и тражи оно што није оставио, журећи се да узме? Због тога не дај, Господе, молитвама пречисте Ти Матере, да ми се због жеље за пропадљивим наруга непријатељ мој! И ако није искушење противника него Ми је по теби Богу моме речено, по твојој вољи, Господе, нека се појави сакривено! Иначе, нека се опет и од нас, слугу твојих, сакрије као и од првих!

И када је дошао са учеником својим на означено место, мало копнувши, и гле као да земља рукама издаваше оно што је чувала, и нису нимало промашили отвор јаме у којој скровишта беху положена. Мислим да је то била сама та пресвета Богородица Добротворка, која је то говорећи казала светоме, али свети из смерности овако измени виђење.

И одмах приведоше многе који су тајну чували, узеше велику количину злата и пренесоше кући. И догоди се како је Господ говорио преко пророка: „Моје је злато и моје је сребро, и коме хоћу даћу га.“⁴⁶ Али и ово богодаровано сребро њ злато није свети за држао као лихвар, него један део даде у Константинов град манастиру пресвете Богородице Евергетиде; други, већи део, подели манастирима у Светој Гори; трећи по пустињи ћелијама и свима што самотно живе; четврти својему манастиру Хиландару и свима ништима. Јер ради тога му се и јавила као оном који добро дели, јер у свему беше извршилац јеванђелских речи, и нарочито се ових веома срамио, када Бог кори нашу неситост и говори: „Када у туђем не бисте верни, ко ће вам дати ваше?“⁴⁷ Зато много што му је падало сматраше као блато, и даваше не као своје већ као туђе, јер све што не можемо однећи туђим се назва. Штавише, овим што је туђе заповеђено нам је да тражимо своје, трајно и небеско, јер нам је живот на небесима, рече апостол.⁴⁸

У почетку рекосмо колику љубав, колику жељу имађаше свети да се од свега ослободи и да у самоћи живи у ћутању, али му игуман (у ствари Бог) забрани То због ране младости. Затим га задржа очев долазак, служење његовој старости и поучавање на подвиге по могућно-

стима, а уз то путовања к цару и бриге за поди-
зање манастира. Али, средивши у Богу лепо
све манастирске ствари, и поставивши игума-
на да се брине за спасење братије, и видевши
како је отац лепо стигао к Богу и испративши
га, и ослободивши се свега, нађе изванредно
место у месту званом Кареја, са добрим водама
и плодноним дрвећем украшено, и ово купивши од прота ћелију за ћутање себи подиже,
и цркву светог и преподобнога оца Саве Јеру-
салимскога сазида.

И одрече се многога, а задовољи се трима стварима оних који црквени устав хоће да извршавају. А сам у ћелији проводећи у ћутању, појањем псалама и молитвама од свега се ка Богу ослобађаше и понављаше подвиге младости, и подухвати се оскудног живота и суровијег од ранијег, постом и бдењем, клањањем и ноћним стојањем још виши биваше.

Ако бисмо по достојанству и по суштини описали све оно пређашње што је заборавио у метанисању, умиљења и тајне и јавне уздахе, и суза његових источнике, изгледало би неискунима и ленима немогуће. Јер са таквом ватреношћу после смрти преподобнога свога оца у месту томе поживе, сав помишљу ка Христу плењен, да сваки дан сећањем на смрт умираше, а од многог и непрестаног поста усахну му утроба, и оболи му са изнутрицом слезина његова, и изгуби сву маст, и тако неисцељиво

оболи. Па да је и хтео олакшањем да послужи утроби, болест би га и против његове воље спречавала. И тако сав живот његов беше пост. А болест ову као богодану помоћ поздрављаше, судивши да је боља смрт за Бога него ли живот, поучавајући се апостолским речима: „Уколико спољашњи наш човек пропада“, и „када сам немоћан, тада ми још више расте снага у Богу“.⁴⁹

Пошто се он тако подвизавао, навукао је многе завиднике против себе и ревнитеље на добро, а уз то се молио Богу са великом жељом да се удостоји видети које извешће о своме оцу.

И једне од тих ноћи јави му се преподобни Симеон чудесно, ходећи са некима светлим, преславно украшен неисказаним лепотама, и са пресветлим венцем светлијим од сунца, и њега као од унинија подижући и веселећи га рече:

– Више не тугуј и не жалости се због мене, сине вазљубљени, него се радуј и весели, јер ево по молби твојој јавио ти је Бог о мени, родитељу твојем. И овом славом коју на мени пресветлу видиш обогати ме сведобри пребогати Бог. И сада се радујем надом да ћу примити вечна добра и истинско и неутуђиво са Христом царство, и оно о чему си ми за живота говорио. И незамисливих лепота гледањем наслађујем се, док све то у поновном рођењу у правом смислу не будемо примили. Благословен си ти од Бога, јер ми постаде посредник

вечнога блаженства и бесконачнога овога живота. А и твој труд за мене, подвизавање и молитве твоје и милостиње, узиђоше на памет пред Бога,⁵⁰ и зато те очекују спремљена ти добра са мнош. Али ћеш се прво апостолском благодаћу и влашћу од Бога на земљи обогатити, да везујеш и разрешујеш кривице људских сагрешења,⁵¹ и своје отачаство светитељством напасавши, просветливши и научивши, вером и правдом и покајањем ка Христу привешћеш људе своје, и светим местима која телом походи Господ Исус Христос поклонићеш се, где се сва страдања његова за нас вољно догодише, која ћеш на срцу своме написати, и многима ћеш се образац добродетељи јавити, и сва законоположења Христова која су на здању апостола⁵² у отачаству ти испунивши доћи ћеш к нама, и тада ћеш се због мене, и због многих, још већих дарова удостојити. Украшен двоstrukим венцима испосништва и учитељства, и удостојивши се заједно бесмртнога блаженства, наслађујући се још јасније и још чистије правим гледањем пресветле и једносушне и нераздељиве Тројице, и зборујући са свима светима, бићемо у бесконачни век векова!

Када је свети дошао к себи од виђења, нађе срце своје сваким весељем и радошћу стишано, па му се чињаше да је на небу, а не на земљи. Небески је и говорно ово са њим у облику очеве појаве. Одмах са рогозине устаде и све-

тло к Вишњему високо руке подиже, и громким плачем и даждем суза земљу напајаше.

Која ли благодарења за то не изрече Богу, клањајући се и величајући, хвалећи и благодарећи онога који чини велика и неиспитана, славна и чудна дела, којима нема броја!

Гледајући ка преподобноме своме оцу, као да је жив, рече:

„Блажена је, благи, твоја неизменљива љубав према деци, оче свети! Као за живота, тако се ни после смрти не растајеш од порода срца твога, и многопечалну ми душу и скробно ми срце виђењем твога лика у анђелској појави насладивши, развеселио јеси.

Ко сам ја, недостојни, да си ме светим твојим молитвама ка Богу удостојио да небески и свети његови анђели дођу к мени, и твојом појавом да овако мени говоре, и да из унија подигну и узвеселе душу моју?

Сада си ми жив, господине мој. Сада те видех и уверавам се у речено: 'Праведници ће живети на векове, и од Господа им је награда и делање и сила од Вишњега.'⁵³

Нека је слава и величије на висинама човекољубивоме Богу, који те је такве благодати удостојио!

Слава и част и клањање благодати његовој, што је и мене грешнога удостојио светим својим анђелима да те видим међу њима!

Сада се поуздано, душе, због тебе радујем и срцем се веселим, као да ја сам стварно примам оно чиме се ти сада, радујући се надајем, наслеђујеш.

Сада ћу положити почетак служења Богу мојему, да се бојим и да трептим од имена светог његова, и да заповести његове сачувам без уклањања.⁵⁴

Што је говорио то је и чинио: могло се видети да се све више и више добрим делима у души назидаваше, и степенице ка Богу оним виђењем у своме срцу полагаше, и са духовним људима разговараше, обилазећи и делећи милостињу онима који по пустињи тескобно живе, и ниште обасипајући милосрђем. И ако је ко стран или из пустиње био у недостатку неке потребе, или да чамац направи, или да кућу сазида, или сиромаштву покровља и помоћи, или му је што у нечему нужном требало, сви бацани валовима сиромаштва прибегавашу к њему као пристаништу и спокојство милости добивашу. Јер свима се сав налажаше. Јер никада не оскудеваше у њега ризница Христова, јер му и земља откриваше своја скровишта, као што испричасмо.

А много и све више му доношаху од брата његова самодршца Стефана, јер га веома љубљаше и као анђела Божијега бојаше га се и слушаше га.

А уз то чујте велико милосрђе његово и богато давање са милошћу:

У Светој Гори има манастир Светих Апостола, који се зове Каракал. Овај нападоше ноћу морски разбојници и опљачкаше, а игумана и братију свезавши у своје лађе одведоше, и све манастирско запленивши са собом однесоше.

Пошто су мучени и нису имали ништа да даду за откуп, довозавши их у Лавру продаваху их као стоку за клање и питаху да ли ће ко кога од клања искупити. Како их је било много, нико их није могао све искупити, а разбојници говораху: или ће све заклати, или нека све откупе.

И сви са игуманом утврдише да предаду манастир са свим имањем Лавранима, и да се од нечовечне смрти клања избаве.

Лаврани, испрва неумољиви, на то због неситости све их искупише, и узевши манастир са свим насељем покорише под свој манастир.

А они изгнани са игуманом прибегавши ка све томе као пристаништу свију, замолише да добију милост. Испричаше све што се догодило с њима.

А овај богољубац, не могући слушати што се догодило с њима, многим сузама растужи се, јер тако беше од блага и безлобива срца свагда обузет и обливен сузама.

Одмах, радосне душе, испуни њихове молбе. Манастир са сваким достојањем искупивши, усели у њега изгнане, игумана са братијом. И не само ово, него и потребно манастиру и разорено назидавши, обећа да ће се до краја живота бринути за њих.

Има и други манастир Светих четрдесет мученика у месту које се зове Ксиропотам. Када је и овај од истих разбојника запустео и склонио се коначном паду, дође игуман с братијом и овога манастира ка светоме, тражећи руку помоћи и милостиње, и говорећи да ће због сиромаштва отићи са тог места.

А овај Богом богати даровалац учини и за њих милосрђе, даде помоћ сиромаштву и откупи заложена манастирска имања, и разорено утврдивши па и цркву осликавши и украсивши сваким благолепијем, назва се ктитором.

Манастир који се зове Филотеј поче зидати неки богољубиви човек, а није могао довршити га због не достатка средстава. И он као и сви дође ка светоме, и њега уводећи као ктитора замоли за помоћ да га доврши.

А свети, смирујући се смерношћу, веселе душе и овоме богато даде потребно за довршење.

Приповедајући милостиње, реч одмиче те се задржасмо, али је и ово казивање добро милостивим и богољубивим душама, а уз то је и

брз и згодан пут који к Богу води, који свакоме од нас који хоће милостиње више вреди од телесне свеспаљенице, то јест поста, и више од сваке жртве и молитве.

Добра је, дакле, чистота и молитва и пост, када се држе у милостињи и правди, и када сијају правдом као бисери на златној огрлици.

Јер срамим се безумља лудих девојака, које сачуваше бедније девичанство, а чистоти и молитви и посту не додадоше уља милостиње и због тога имајући светилник свој угашен немилосрђем праведно се не удостојише да с Христом жеником уђу на свадбу и у брачну ложницу, у радост и весеље, него још и дрско уздајући се у чистоту и пост зваху: „Господе, Господе, отвори нам!“ и гле посрамљена, достојна крајњега плача, да женик ради кога мишљаху да постом чувају своју чистоту и к њему дрско зваху да им отвори, он их се и одриче с клетвом, и говори: „Заиста вам кажем, не знам вас!“⁵⁵

Видите коликих се радости лишише због малог. Види и опет колико је милост драга: „Ходите“ рече, „Благословени Оца мојега, наследите спремљено вам царство!“⁵⁶

Колико изнад свих добрих дела може и хвали се, рече, милостиња на суду!⁵⁷

Колико ли они који су лењи за милостињу и који Богу преко сиромаша по могућности не уграђују треба да се доје стојања с леве стране и убрајања међу козе и речене претње: „Неми-

лостив је суд онима који нису учинили милости!⁵⁸

И ови треба да разумеју најмилосрднијега и доброга судију Бога, да ни о једном греху није тако гневно говорио као о немилосрђу: „Идите од мене проклети у огањ вечни, спремљен ђаволу и анђелима његовим: јер огладнех, и не дадосте ми да једем, наг бејах, и не оденусте ме!“⁵⁹

Остало свима заједничко слово о милости-(њи) нека почека на ред, а ми ћемо се опет вратити ка светоме.

Видевши, дакле, свога преподобнога оца у таквој необичној и неизрецивој слави, као што раније казасмо, разумеде да је велику благодет у Бога добио, и неситом душом због њега весељаше се, и још више се уздизаше добрим обичајима монаштва, постом и бдењем и молитвама. И ко би могао да исказе све оно чиме је усрдно желео да у пропадљиву телу постигне живот бестелесних сила? А изнад свега украшаваше се милостињом, по Соломону: „Нека те не оставе милостиња и вера.“⁶⁰ И због тога се још више подвизавао к Богу, и пошто га је Бог слушао јер га љубљаше, смело и без бојазни говораше:

„Каква ми је корист, Господе, што сам ја тајно видео твоју благост ка мојему оцу, а видевши радујем се и због тога ја једини удивљен

доброхвалим твоју милост – ако не покажеш јавно свима твоју доброту према њему? Знам, Господе, да је теби све могуће што год хоћеш,⁶¹ и да иза речи иде дело које се дахом уста твојих свршава.⁶² Услиши ме слугу твојега и не презри мољења мојега, за што се теби, Богу своме, прилежно молим!

Пошаљи пресветога твога Духа и обнови кости што ради тебе, који си нас ради странствовао с небеса на земљи, у туђини леже, и напој их росом благодати твоје, да се напоје од обиља дома милости твоје и да искипе миро благоухано, којим ће умастити душе и лица слугу твојих који се тебе боје. Нека сви разумеју силу твоју и неизмерну милост, и колико си добар по датељ онима који те се боје и који чувају заповести твоје.

И као што си на небесима пред анђелима служи твојој, оцу мојему, милост твоју подарио, прославићеш га чудесно, Господе, и на земљи пред људима, да и ја, недостојни слуга твој, добијем поузданију смелост, да си послушао молитву моју, па ћу ти убудуће у животу своме вредније угађати, и сви људи твоји који знају и славе име твоје. И опет те прослављамо са Оцем и Светим Духом, сада и увек и на векове векова, амин!“

Пророчтва дар на мужу видим, и његов дар од Бога хвалим, а смелост његова и вера у Бога задивљава ме и ужасава. Знађаше да ће Бог из-

вршити његову молитву, као када би син што молио у оца и узда се да ће му дати. Чудесна је смелост и вера његова, као кад би неко држећи у рукама царев дар сазивао другове и суседе, говорећи им: „Ходите и видите на мени цареву милост, и сматрајте ме блаженим као онога који је добио велике ствари“.

Тако и овај, уздајући се и имајући Бога послушна и као у својој вољи, дозвола прота са осталим игуманима и старцима славним поделима, на дан успомене преподобнога својега оца.

И када је дошла множина званих и незваних, тако да је манастир постао тесан, свети украси цркву свету сваким благолепијем и гроб преподобнога светло удеси. И када је дошло навечерје, отпојаше код гроба светога оца за спомен узакоњено од псалама. И пошто су се прихватили вечере и хтели да се одморе, свети узевши светог оца прота и увевши га у цркву, рече му:

– Ја ћу дакле, оче, са својом братијом узићи да на пиргу на своме језику свршим јутарња славословља, а ти, оче свети, са свима својима овде у великој цркви код гроба оца мојега отпојте јутарња пјенија прикладна спомену, и молим се да се молите за његов покој. И када Бог прослави слугу свога, ако ме ви позовете доћи ћу к вама.

И затворивши свету цркву, даде проту кључеве и узевши молитву узиђе на пирг.

А прот будући у недоумици о смислу онога што је свети говорио, рече:

– Нека буде воља Господња!

И предавши кључ ономе који га је служио, уђе у хелију да се одмори. И док су се сви одмарали, богоносни поче свеноћно бденије стојањем, и као што се први пут молио, паде на колена и поче молити милост од свемогућег Бога, говорећи:

„Сведржитељу, предобри Господе, услиши слугу твојега који ти се свагда и опет сада моли. Росу благодати светога ти Духа на измучене, постом сасушене кости тебе ради, на раба Твојега, оца мојега, изливши, миром их обнови и учини да искипе. И као на небу, и на земљи ћеш прославити свога служитеља, и пошто ћеш прославити оца мојега – и ја ћу се с њим због њега у теби прославити и сви који су дошли данас твоју милост на нама видевши тебе ће прославити, и нас ће познати да смо и ми твоје верне слуге, који се уздамо у тебе и тебе љубимо, своје оставивши, и за тобом поћосмо.“

Када је дошло време јутарњег славословља, док су ово свршавали прот и сви који су били с њим у цркви, и док су појали установљено за спомен светога, молећи му од Бога олакшања и места покоја, наједном се црква благодаћу Светога Духа као неким благовоним аромати-

ма испуни, насладивши све душом и срцем, и учини све веселима и тихима, и сви, задививши се невидљивој благодати, говораху:

– Откуда ово?!

И гле, као да ветар шуми врењем од гроба светога, и они који су близу стојали и ишли да виде шта се догодило одмах видеше како се мраморни гроб светога, благодаћу Светога Духа, миром као водом наводнио, и како ода свуд испуњаван као поток отиче и цркву обгрује и облагоухава, и чудом ужаснути одскочише да јаве проту.

А прот и сви с њим притекоше, и видевши како је гроб свуда испуњен врењем мира, и задивљени обиљем источника који је текао на земљу, а уједно и ужаснути, оставивши јутарња пјенија, са страхом и сузама зваху:

– Господе, смилуј се!

Тада прот сетивши се речи које му рече свети: када Бог прослави својега угодника, ако ме зовете доћи ћу и ја – одмах заповеди да га брзо позову.

А свети дошавши с радошћу и видевши оно што му не беше непознато, одаде хвалу сведлагом Богу, и као самога оца загрливши свети и мироточећи гроб целова га и окропи га изливањем многих суза и топлим љубављу. Онда најпре прот светим и благоуханим миром, образом крста помазујући знаменова сва своја чула. Тако и светога помазујући знаменова.

После овога прот је све који су ту били помазао светим миром, и освештавани биваху као од оца, а који су трпе ли од нечистих духова и који су боловали од сваке болести, додиром гроба и помазањем светим миром, исцељење и здравље сви изненада примаху, и с великом благодарношћу Богу и преподобнога беху прослављали.

А миро је текло не само из светих моштију него и из сухога камена и креча где беше на зиду насликан лик светога, јер је и њих Бог устројио да миро тече на веће удивљење, показујући свима колику љубав има ка светима због њихове љубави к њему. Јер „прославићу“, рече, „оне који ме славе“.⁶³

Видевши ово прот и сви с њим ужаснути чудом понављаху с њим плач, зовући: „Господе, смилуј се!“ – и исповедајући се и благодарећи говораху:

„Велики си, Господе, у делима својим
и диван у милосрђу,
довољна је нама грешнима
ова вест твоје милости,
колику божаства љубав имаш према људима
који чувају твоје заповести.
Ко је кадар да опише силе твоје,
или ко ће стићи да искаже твоју милост?
Слава твоме милосрђу,
слава твојој доброти према нама,
за све, доори Господе, слава ти!“

После овога свршивши јутарња славословља, а за тим и божаствену свету службу, опет светога дозва прот са свима игуманима и старцима и са свима придошлима, и благословише га да остави за спомен писмено житије преподобнога, и да се празнује са светима.

А он начини велико славље свима придошлим, љубазно их угостивши, и милостивом душом и широком руком све, од првог до последњег обдари, а прота и његове пратиоце задржа гостећи три дана и обдаривши великим почастима отпусти свакога кући.

А свети, ослободивши се оних који бејаху дошли, уђе у цркву и ову за собом затворивши паде на земљу и припаде к Богу прса бијући нештедно, изливајући вреле сузе и благодарећи и похваљујући к њему, рече:

„Ко сам ја, Господе,
и шта је дом оца мојега,
да тако прослављаш Твоју милост на нама,⁶⁴
и ниси презрео мољења мојега,
недостојнога и грешнога ти раба,
него си испунио моју прозбу к теби?
Чиме ћу ти вратити за сва добра твоја?⁶⁵
Изнеможе ми ум,
твојом добротом задивљен.
Да те достојно хвалим и певам не могу.
Слава теби предобром,
слава теби прештедром,
слава теби благопослушном

са вером молитеља ти,
слава теби, сабеспочетни Оцу Сине,
слава и беспочетноме ти Оцу
заједно са Светим и једнодушним Духом.
Владико Христе, царе бесмртни,
осим тебе ја не знам другог Бога
који владаш животом и смрћу.
Јер видеше очи моје спасене твоје,
којим си и после смрти прославио
слугу твојега, оца мојега,
пред лицем свију народа у овим крајевима,
светлости на откровење наше,
да тобом познају
да смо и ми истинске твоје слуге
и верни поклоници Тројице
и на славу твојему отачаству
народа твојега, новог Израиља.⁶⁶
Ко да се не диви
твоме великом милосрђу?
Слава теби, Боже,
слава теби!“

Пришавши светоме гробу свога преподобног оца, и грлећи га целиваше, и многе своје сузе са миром његовим раствараше, приносећи срце и усне и очи, а уједно и мажући сва своја чула освештаваше. И он, насамо му се као живу поклонивши, говораше и предлагаше га као молитвеника к Богу своје прошлости, а као заступника будућности. Јер варљив је, рече, овај живот, и склона је паду природа

људска, и нико се неће удостојити да га страсти никада не дохвате и да нема учешћа у пороку – осим Бога јединог!

Ово и много друго као у уши оцу на гробу рекавши, стакленицу часним миром од светих његових моштију нали, хотећи даровати самодршцу Стефану благослов од очеве благодати.

И тако ка братији изишавши и угостивши их, и попразништвом оца и поукама духовним душе њихове наситивши и давши мир игуману и свима осталим, узађе ка ћелији ћутања у Кареји.

Преподобни прот Дометије, звани Јерусалимац, који се удостојио да има благодат божаственог Духа, гледаше душу божаственог Саве плодну добродетељима, и видевши на њему дар пророштва – када их је позвао на спомен оца својега, јер је унапред знао за чуда изливања мира од његових светих моштију која ће Бог учинити, те је рекао њему: „Када прослави Бог слугу својега, оца мојега, бићу позван од вас, и доћи ћу и ја“ – дивљаше се пророштву и вери и смелости мужа, и проричући будућу на њему обилну благодат, овако говораше:

– Биће са многима водитељ ка богозвању, Добро ће пасти душе заблуделих жезлом вере, и на пашу благочашћа речју ће их позвати, а и свима жалоснима биће милостива утеха.

Зато га и сувише љубљаше и поштоваше га, и због безмерне смерности његове и кротости

једноставне и љубави без лукавства био је од свију љубљен и поштован, и када су оци седели у сабору даваху му место са првима.

И ко да не љуби онога кога Бог љубљаше!

А прот много пута, хотећи се благословити од њега, присиљаваше га да прими свештенички чин. А он, бежећи од славе, називаше себе недостојним.

А прот говораше:

– Када бих ја био твојом недостојношћу обложен! ...

И опет призвавши многе себи у помоћ, једва га је могао убедити, тако да он рече проту:

– Воља Господња, оче! Твоја заповест нека се изврши на нама!

Када је дошао у свој манастир Хиландар, био је позван у Хиландар тадашњи епископ јериски Николај, и служећи свету службу са многим свештеницима посвети светога за ђакона, а сутрадан га учини јерејем.

После тога добивши велико угошћење са братијом и са многим ништима, и пошто су ништи обасути даровима, епископ и они који су с њим дошли, обдарени, отидоше кући.

А свети као новопосвећени, благословивши игумана и братију, и давши свима мир, опет стиже до ћелије ћутања у Кареји.

Дошавши к проту, пошто је његову, управу Божју вољу извршио, хтеде да се благослови од њега, али га прот дочека и као сина љубазно

прими, као од оца благослови се, и новоосвећену руку његову целивајући на главу је своју полагаше. Љубазно примљен од њега на заједничкој трпези и утешивши се речима, отиде у своју ћелију, где је живео испосничким животом.

Због нужних манастирских потреба отиде отац у град солунски. И ушавши у свету цркву светога страстоносца Христова, великомученика Димитрија, и свети мироточиви гроб његов љубазно целивавши и светим његовим миром помазавши се, у свој манастир у Филокалији ушавши становаше. Јер и ту беше дао много злата за подизање тога манастира, и зато га његови житељи сматраху као ктитора.

После тога оде ка светом оцу, митрополиту тадашњем, Костандију, а овај га љубазно прими, јер од многих беше слушао за његове добродетељи те је желео да га види.

Догоди се да је у то време дошао епископ Свете Горе, вишеречени Николај, и овај све поузвано исприча митрополиту о блаженом Сави и о његову оцу преподобном Симеону, говорећи како га у нашем нараштају врењем мира од светих моштију његових прослави и чудесним учини Бог. А митрополит, чувши ово, сматраше то за чудо, Богу одаде хвалу, и чешће призивајући светога љубављу се његовом наслађиваше.

И када су дошли благонарочити дани светог празника и митрополит хоћаше служити свету службу, и с њим Николај епископ јериски, и Михаило епископ Касандрије, и Димитрије епископ адрамерски, умолише светог да буде с њима служабник. И он, покоровиши се заповести, био је с њима саслужабник бескрвне службе и причасник светих тајни. И тада би благословен од митрополита и епископа и наречен за архимандрита. И благословише га да носи набедреницу када служи свету литургију.

Када су изашли из цркве, као што су заједнички били учесници страшне и свете трпезе, тако су били учесници и телесне трпезе. И тако се свети љубазно растаде са митрополитом, и сврши потребно за манастир. Стакленицу пак мира од светих моштију преподобнога свога оца, коју носаше, посла љубазноме своме брату самодршцу Стефану, и написавши на хартији све што Бог учини са преподобним, посла са светим миром. И тако се опет врати у Свету Гору.

Када су посланици стигли у српску земљу, доневши стакленицу светог мира са писмом, дадоше самодршцу Стефану. А овај христољубац уставши с великом радошћу, и клањајући се ово узе и целиваше, и прочитавши писмо све што се догодило Божјим мило срђем са преподобним Симеоном оцем његовим разумеде. Плачем радосним задуго беше обузет, и

благодаривши Бога и хвалећи се великим уди-
вљењем његова милосрђа, призва светитеља
својега и све благородне који су тада били
тамо, и заповеди да се писмо прочита да га сви
чују.

И сви чувши о благодати Божјих чуда која
се догодише на преподобноме његову оцу, за-
дивљени биваху и Бога хваљаху.

Хоћу овде да испричам мржњу браће, а усте-
жем се од стида. Али нећемо браћу осудити,
него онога који је био посредник њиховој мр-
жњи, онога који се испрва узнесе гордошћу,
рекавши у себи: „Поставићу престо свој на
облаку, и бићу подобан Вишњему“⁶⁷ и који је
због тога био свргнут са небеса на земљу зајед-
но са силама које су одступиле с њим; који је
отац зависти и мржње и лажи; који је од почет-
ка човекоубица ђаво;⁶⁸ који позавидевши пр-
вом човеку Адаму на почаст и подигавши се
мржњом на њега, вешто је удесио злолукави да
и њега сруши истим оним високоумљем и рав-
нобожјем којим је и сам пао. Њега као младо-
умна саветом змије и женом преваривши, и
слагавши га да се нада да ће бити Бог, одмах
учини да буде изгнан, бедник, од дрвета живо-
та и од раја уједно, И од Бога због зла.⁶⁹ Овај
подиже и Каина на Авеља и учини прво уби-
ство руком, због чега се назва човекоубица од
искона.⁷⁰ Овај учини непријатељство Исава
против Јакова брата његова због очева благо-

слова.⁷¹ Овај и тада беше подигао мржњу међу браћом.

И велики кнез Вукан беше непријатељ брата својега самодршца Стефана због благослова очева. Јер преподобни Симеон, одлазећи у Свету Гору, узео сина својега Стефана, и место себе за владара и самодршца све земље српске постави, и утврдивши га молитвама и благословом, рече:

– Који те благосиља нека је благословен, а који те проклињаше нека је проклет. И да ти се поклоне синови оца твојега, и нека руке твоје буду на плећима непријатеља твојих, и бићеш господар брату твојему.⁷²

После очеве одласка Вукан обузет непокорношћу и поставши роб зависти, рече у себи:

– Приближиће се крају дани оца мојега, и тада ћу своју одмазду извршити.⁷³

После престављења светога старца, дизаше се на све начине наносећи непријатељство и зло брату својему Стефану самодршцу, и узимајући у помоћ многе иноплемене народе, подизаше се на њега много пута у намери да му нанесе зло и да га уништи, подбадан саветом злих. Али, иако је многе народе скупио и мада се свим средствима трудио вишечерчени велики кнез Вукан – на град необориви што на молитви и на благослову очеву основан беше, на самодршца Стефана, у ствари, наваљујући – разбијаше се, и ништа од својих замисли оства-

рити не могаде. Јер много пута бивши посрамљен од њега, и одбијен дајући плећа заједно са иноплеменицима који. Бејаху с њим, са стидом се кући враћаху, и страхом обузети у теснацима путеве за собом од Стефана зазиђиваху.

У таквом непријатељству и преганању између браће била је српска земља у великој невољи, као у некој тескоби, опустевши од много плењења и проливања крви, пропадајући до краја од глади због неорања, тако да су се многи разишли по туђој земљи. Такав је плод тада исконски сејач зла и мрзитељ добра, ђаво, жњео.

А христољубиви брат, тадашњи самодржац Стефан, написа писмо богоносне и блажене Сави, молећи и говорећи:

„О, многољубазни срцу и души мојој, господине и оче свети, услиши глас плача мојега и послушај уздах мој, и не презри молбу ову!

Учини с нама милост, узевши свете и мироточиве мошти светога и преподобнога оца нашега, и сам смиловавши се на нас, из туђе земље к нама их у своје отачаство принеси, да би се молитвама вашим светим отачаство ваше просветило, и сви ми да благословени будемо.

Јер када сте ви отишли од нас земља се наша безакоњима најшим оскврни,⁷⁴ и убијена постаде крвљу, и у плен иноплеменицима падосмо, и непријатељи наши исмејаше нас, и нашом мржњом постадосмо презир и поруга онима који су око нас.

Не би ли како вашим светим молитвама и вашим доласком свемилостиви Бог постао милосрдан према нама, и расејање наше сабрао уједно, и противнике наше уништио.“

Божји човек и равнатељ његова милосрђа чувши ово паде душом у скрб због овога, и по речима брата пожуре се, хотећи утешити његову жалосну душу непоколебљивом вером у Христа, као што он рече ученицима: „Све што год молите верујући, биће вам.“⁷⁵ Са овом вером се и он уздаше да ће му Бог дати све што буде молио, и као што је у Светој Гори чудотворењем и изливањем мира учинио чудесним преподобнога оца његова, тако се и у српској земљи пред синовима и народом његовим смело надао да ће га Господ опет прославити и учинити чудесним.

И на виђење чудесних чудеса, којима је диван Бог у светима својим,⁷⁶ узео са собом преподобне мужеве из Свете Горе, који тада боговрлим животом слично сунцу беху сијали. Са овима светима узевши свете и мироточиве мошти светога и преподобнога свога оца, пође на пут с њим у своје отачаство у српску земљу, да као што на истоку у Светој Гори постадоше очевици Божјих чудеса, којима Бог прослави свога угодника, да ово и западнима истинито објаве, и што опет угледају на западу у српској земљи када ове дођу, и ова чудеса дошавши кући објавиће источнима, и Бог, слављен од

свију једногласно у светим саветима својим,
увек слављен славећи се.

Он, дакле, јави самодршцу брату свој дола-
зак к њему са светим очевим и мироточивим
моштима, и рече да се достојно спреме у срета-
ње ових.

А када је ово чуо добри христољубиви Сте-
фан, неисказане радости пун говораше:

„Шта ћу вратити Господу
за све што ми даде?⁷⁷
Где ме то постиже да се удостојим
да угледам свете и мироточиве мошти
светога и преподобнога
господина и оца мој ега
из странствовања по туђини
из Горе Свете,
и са овима да видим онога
кога желим од много година,
кога носећи у срцу своје нисам виђао,
тако рећи само душу моју,
господина брата мојега,
и да се свете, неизмерне
љубави његове наситим?
Слава ти за све, добри Господине,
јер људе од нас одведе,
анђелима да их учиниш,
и опет си ове послао
к нама по својој доброти.
У недоумици сам, Христе мој,
како да ти одам хвалу,

јер сам земља и пепео,⁷⁸
дивећи се твојој милости!“

И одмах узевши светитеља својега са преподобним црнорисцима, и са свим клиром црквеним, и подигавши се са многим благороднима, дошавши на границу своје и грчке земље, и ту часно часни часне и свете са светима преподобнога својега оца мошти срете. Са кадионицама и благоуханим мирисима ваздух испуњавајући, ове примаху, псалме и прикладне песме за спомен преподобнога оца појући, са сузама и радошћу клањајући се, са љубављу целиваху их, и хотећи очима и лицима осветити се дотицаху се ових, и на својим рукама уздижући их ношаху.

А светога и догоноснога оца Саву са истим сузама сви љубазно грлећи целиваху, и оне свете мужеве који су са њим дошли из Свете Горе, и говораху да им не могу вратити благодат што су такво пребогато благо донели у њихову земљу.

А опет сви се дивљаху великој љубави самодршца Стефана и његовој превеликој смерности, јер не штеђаше царске багренице (што ја то причам о малолепном!) него и ту саму часну своју главу у прах земаљски подметаше пред ногама преподобних припадајући, молитве од свију и благослове да прими молећи. А ови по Давиду говораху:

– Род правих благословиће се,⁷⁹ и буди благословен од нас!

И тако сви благодаривши Бога, утеху а уједно и починак добише.

Диван беше видети од Бога људима, а мислим и анђелима, пренос светих моштију свога преподобнога оца нашега, дивнији од преноса старога Израиља, јер не беше из ропства египатског и са погребатељима, простом децом,⁸⁰ него беше ношен из Свете Горе и од светих мужева, преношен од сина анђела, а приман од сина благочастивог самодршца.

И тако с великом чашћу станом стајући и уздижући се, ношаху га као другога Јакова и новог патријарха Израиља оца нашега Симеона, синови и синови синова са свештеницима заједно и са свима благороднима, и спроведоше га ка спремљеном гробу његову и часно у манастир у цркви пресвете Богородице, коју сам преподобни беше сазидао на месту званом Студеница, са псалмима и песмама часно часне и свете његове мошти и мраморни гроб положише, часнији од злата.

И свету и божаствену службу за његов покој одслуживши, и са великим слављем спомен његов празновавши, и све ниште, којих је много дошло, самодржац довољно љубављу насити, и милостиво обасу даровима, и тако сви одоше кући. А свети са преподобнима који су с њим дошли из Свете Горе остаде у цркви Свете

Богородице, у којој су биле положене свете мошти преподобног оца његова, чекајући време у који је дан спомена његова представљења, и овај празновавши вратише се кући у Свету Гору.

Када се приближио дан у који је спомен представљења преподобнога оца, љубазни син велики жупан и самодржац Стефан са свима благороднима дође на извршење празника, и када се скупило велико мноштво људи, богатих и сиромашних, пошто је било свршено вечерње славословље, чашћу се извеселише о спомену оца, и тако сви одоше на починак. А богоносни Сава свеноћним стојањем не даде сна својим очима, молећи се за преподобнога оца својега, и као што се прво за живота његова бринуо за спасење, тако се и после његова успенија много више трудио да га Бог прослави и да сада сви угледају даровану му од Бога почаст благодати на небесима, изливањем мира на земљи из светих његових моштију. Подиже се к Богу на молитву и призивајући пречисту његову Матер у помоћ, рече:

„Многомилостиви и сведарежљиви Господе, који кажеш – ’Све што год молите верујући, примићете’,⁸¹ и ја недостојни, у ову се твоју реч уздајући, знам да је све могуће твојој доброти, са вером просим и молим велико и незлобиво твоје човекољубље.

Боже, Спаситељу мој, послушај уздах мој и приклони ухо твоје ка мољењу слуге твојега,⁸² пошаљи твога пресветога Духа и обнови мошти раба твојега, оца мојега.

Да као што си на истоку у Светој Гори у земљи туђој, тако и овде још више на западу у земљи отача. ства мојега прослави својега угодника.

Да и овај твој народ на западу, видевши твоју милост која је на нама, и задивљен твојим даровима, истинскије теби, истинитом Христу, мисленом истоку, Богу и сунцу правде којег сад ми међу њима проповедамо, поверује да ти, од искони јединородни Син и Слово Оца, сабеспочетан, безвремен и саприсносуштан, а сада под временом, његовим извољењем од свете Богородице и приснодеве Марије, од Светога Духа, не мењајући божаства, оваплоћен ради нас на земљи јавио си се и просвећујеш спасавајући оне који верују у тебе и који чувају твоје заповести.

Да и ови који су са мном дошли са истока познају да смо и ми на западу верне твоје слуге и истинити служитељи Тројице, да се и у нас поје име твоје свето.

Да, Господе Боже мој, ка теби раним, и из дубине душе зовем: Услиши ме, слугу својега, који те моли, и не посрами ме у чекању мојем. Надајући се твојој доброты, сабрах ове источне

и западне људе, и као што се у тебе уздах, Господе, да се не постидим!“⁸³

Пришавши ка часноме гробу свога преподобног оца, у ноћи насамо рече му:

– Ево сви ми, народ твој и деца твоја коју ти је дао Бог, у твојој цркви сабрани чекамо твоје отачаске дарове. Немој сакрити за себе самога од Бога даровану ти милост. Јави нам по Божјој ти заповести богатство које имаш од њега на небесима. Изливањем мира увери децу и народ свој на земљи, којим помазавши се и обобаћени обрадоваће се, а моју душу од жалости непосрамљену пред њима, оче, сачуваћеш!

После овога заповеди да се удари у било. И пошто су се сви који су ту били сабрали, биле су свршене јутарње песме и славословља ка Богу празнично за спомен преподобнога.

И када је свети у светињу над светињама сам ушао и када је свету божаствену службу за свога оца с вапајем крепко и са сузама принео, Бог, „богат у милости и многи у милосрђима“,⁸⁴ готов да испуни молбе слугу својих који са вером моле у њега и који им на корист даје, услишао је и њега који се од смерности молио на светој литургији. Као неким необичним благоухањем црква се испуни, тако да су се сви дивили и нису знали шта је то.

И гле, опет, као и раније у Светој Гори би шум као кад ветар хуји.

А благочастиви самодржац Стефан стојећи напред близу гроба преподобнога свога оца, хотећи да види шум који се чуо, одмах изненада угледа тај превелики мраморни гроб, од злата скупоченији, како је благодаћу Духа Светога испуњен миром као многим водама, и како одасвуд шуми врењем мира. И устрашивши се, а уједно задививши се, тражио је од ужаса помоћ, вичући:

– Господе, смилуј се!

А благородни који су с њим дошли, чувши ово, а видевши са великом радошћу оно што се догађа посредништвом светога, удивљени клицаху:

– Велики си, Господе, и чудесан у делима твојим! Слава ти!

И пошто је бивао велики метеж са плачем, немогуће је било и светоме да сврши свету службу. Јер великим узбуђењем унутар светог жртвеника и сам се стешњаваше, тако да од многих суза није могао да узгласи народу оно што треба. Запрети самодршцу брату и свима који су плакали да ућуте.

И гле, опет, слика на зиду, подобије часнога лика преподобнога, која је била у цркви и у трапези наликана: Бог који је источник чуда, који је негда из суха камена у пустињи непокорном народу источио воду,⁸⁵ на веће прославление и почаст преподобнога, штавише на удивљење и утеху благопокорним људима,

деци његовој и народу његову, новом Израилју, учини својом силом да и ова од сухога креча миром извире, јер су неисказани и неиспитани путеви његови.⁸⁶

Видевши опет ово самодржац и благородни који су с њим дошли, чудо што чудеса превасходи, плачем плач подизаху. Бојећи се светога у олтару, без метежа, ћутећи, кропљаху земљу сузама. А часно и свето миро било је сабирано у часне златне и сребрне сасуде док је свети божаствену службу свршио. А када је излазио, изгледао је сав огњен. И пришавши ка светоме и мироточивоме гробу преподобнога свога оца, и овај, који је благоухао миром, помаза благоуханим ароматима, и отпоја оно што је прикладно почасту за спомен преподобнога, и рекавши молитву, дуго је благодарио Бога. Часну раку преподобнога свога оца целивајући окропи многим сузама, и тако сва своја чувства миром помаза, освештавајући се. Тако и брата самодршца Стефана, затим и оне који су с њим дошли из Свете Горе и сав иночки и свештенички чин, а онда благородне и све који су ту дошли помазујући, сам преподобни освештаваше, и не беше му доста труда ни стојања части ради очеве и утехе ради народа свога.

А игуман и сва братија, узимајући свето миро, по мазујући трапезу и све своје ћелије, освештаваху их, научени од светога.

Благородни и сви остали црпући узимаху, хотећи осветити децу и домове своје, и сви болни који су имали многе и различите болести и који су мучени од нечистих духова благодаћу Божјом и молитвама преподобнога, дотицајем светога гроба и помазивањем светим миром исцеливаше се, здрави одлажаху својим кућама.

И благодат Божја беше на свима и весеље и неисказана радост.

Узевши реч, преподобни рече брату самодршцу и благороднима и свима који су ту:

„Гледајте сада што се збива пред вама, од Господа би ово и дивно је у очима нашим.⁸⁷ И ми ћемо слично пророку рећи: ’Овај дан који створи Господ, обрадоваћемо се и узвеселићемо се у њ.’⁸⁸ Јер ево, отац наш који је пре мало времена био с нама, и који је духом отишао ка Господу, опет је данас духовно дошао к нама и молитвама од нас не одступа. Јер га видимо, као што нас је и пре веселио у телесним стварима, где нас сада још изванредније теши духовним стварима.

Јуче он, сабирајући трпезу страних и наших, предлагаше и примајући чашћаваше, а данас је примљен у Авраамове станове, и пошто је чинио што и он, с њим се и радује.

Јуче нам он смерношћу главу преклањаше, а данас ми клањајући се целивамо свети његов гроб.

Јуче нам је чашу с љубављу црпао, а данас миром светих својих моштију помазујући освештава и чудима задивљује.

Колико је добар Бог Израиљев правима срцем,⁸⁹ који смирене уздиже на висину и даје милост онима који га се боје сада и у дане века вековима! Зар се нећемо задивити овоме? Апостолски ћемо казати: 'Јер Бог није забораван да заборави труд и награду дела слугу својих, који учинише у његово име, послуживши светима и свима ништима.'⁹⁰

Јер ево, молитве и милостиње и сва остала добра оца нашега узиђоше у сећање пред Бога,⁹¹ и према добрима примио је добра од њега, као што видите ово данас како га пред свима вама прослави Бог и дивним учини чудесима дивним, не само да од светих моштију из гроба миро точи, или да болне исцељује и духове одгони, него још учини да и света слика на зиду, подобје његова часна лика, из сировог камена и из суха креча миро извире на његову главу.

И као у Светој Гори најпре у туђим крајевима, тако сада и међу вама, децом његовом, у земљи народа својег, коме ће и од ове мале славе дати већу када приликом васкрсења буде давао награду, увера вајући нас тиме Бог да и

ми, видевши од Бога почасту оца нашега, будемо равнатељи добрим делима његовим, којима Богу угоди и Бог га прослави.

И штавише, Бог хотећи нас присвојити својој љубави, преко својих светих чудеса међу нама чини да разумемо да Бог познаје свачију љубав према њему, и ако ко њега ради што добро чини, од његових свевидећих очију неће се сакрити и добрима је наградитељ добар.

А светима, са земље узетима, земаљска пропадљива слава није потребна, нити од људи почасту ишту, пошто и нису са људима. Јер славу и почаст, 'коју око не виде нити ухо не чу',⁹² од Бога прославитеља својега, јер су га узљубили, примају на небесима, и земаљску не желе, као што пророк од њих ка Богу говори: 'Шта имам на небесима од тебе, шта хоћу на земљи?'⁹³

Сва ова чудеса врше се преко светих ради нашег спасења, да видевши прославимо Бога, говорећи: 'Диван је Бог у светима својима'⁹⁴ и 'свете његове, у којима прослави Бог сву вољу своју',⁹⁵ прославимо, да се достојно и према могућностима на свако добро дело њихово ради Бога угледамо.

Зато и ја, скрушени, све вас по телу ми у Господу сроднике молим: угледајмо се на дела оца нашега, која видесте – веру истиниту, правду и суд, смерност и кротост, љубав према ближњима, милосрђе ка ништима, милост ка једнокал-

ним нам саздањима и једнороднима по крштењу, који су вам под влашћу, велим, знајући да је и ваш и њихов Господ на небесима, и да обазирања на лице нема у Бога.

Јер пред њим ће стати цар са војником, господар са слугом, син са оцем и отац са сином, када се престопаи представе и Бог на суду седне, река ће огњена тећи са шумом тражећи да узме грешнике, и књиге дела наших отвориће се, где смо сви прстом Божјим записани, јер у књигама твојима, рече, све ће се написати.⁹⁶

И тада ће као горки тужиоци стати против нас греси наши, обличујући нас, и страшно ће се сваки на тој страшној расправи испитивати, где није могуће лажју сакрити истину или подмитити судију, јер њему не треба ништа, јер све држи.

И тада ће свако видети своје и убојаће се, и нема се камо побећи.

Све ово апостол знајући рече: Пошто ће Господ судити своје народу, 'страшно је упасти у руке Бога живог'⁹⁷ Због тога и ја вама кажем: чувајте се свих зала, и све што видесте и чувате од оца нашега то чините, да и молитвама његовим избегавши вишеречене страхоте заједно с њим добијемо вечна доора на бесконачне векове.

А Бог мира и љубави молитвама светога оца нашега нека буде са свима вама⁹⁸ и нама. Амин.“

Самодржац и сви благородни чувши ову страшну поуку, са сузама приклањаху вратове своје, тако да су од многог умиљења заборавили и хлеб да једу,⁹⁹ јер се већ беше и дан преклонио. Чуђаше се старији брат сладости језика и сили речи благодати Божје, која излази из уста млађега, и рече у себи:

– Откуда је овоме дана премудрост да овако говори?¹⁰⁰ Јасно је, дакле, да Дух дише где хоће и на кога хоће.¹⁰¹

И тако са свима павши ничице, поклони му се, говорећи:

– Бог молитвама вашим удостојивши нас да будемо слушаоци ваших светих речи, удостојиће нас да будемо и извршиоци дела!¹⁰²

Тако свети отпусти сабор, и пошто су сви примљени били после овога за трпезе и двоструко празновали и двоструко се весеља насладили, то јест душевно и телесно, уједно се обогатише небеским и земаљским даровима, јер од оба брата благородни беху обдарени, и сви ништи, који веома многи дођоше, биваху обасути милосрђем. Јер у великом весељу душе били су усрдни да све даду. И тако сви одлажаху кући, и чудесима задивљени слављаху Бога због покоја и почести светога свога оца Симеуна.

А свети и они који су с њиме дошли споменуше самодршцу свој повратак у Свету Гору.

А овај чувши ову реч, која је пролазила кроз његово срце као копље, промени се, припаде, и сам с благороднима поче молити светога говорећи:

– Не остави нас у овај час, о оче свети и не одузимај пре времена жалошћу душу моју од мене! И овде, дакле, умољен светим оцем нашим Симеоном, остани у од њега сазданој цркви Пресвете Богородице на челу братије, не као да ти је слава потребна, него те молим да с њима пребиваш, да узакониш што добро међу братијом И међу нама самима, и у целом народу отачаства својега. Јер зато те је и послао Бог, као што ја мислим, да ти испуниш оно што није раније довршио преподобни наш отац. А ја слуга твој у сваком добру ка Господу, што хоћеш и што кажеш, бићу благопослушан господину мојему. Јер ако би могао у Господу помоћи нам да нас приведеш ка Христу, и због ленисти побегнеш од нас, одговараћеш за нас!

Шта је, дакле, могла та милостива и велемудра и веома кротка душа, која никада никога није хтела оскрбити, и шта је хтела учинити када виде брата самодршца и све благородне где падају на земљу пред његовим ногама и оне преподобне који су с њим дошли како узимају учешћа у помоћи да остане, и ридањем срца кидају и не дају му да отиде? Побоја се да брат његов што очајничко не предузме од жалости

због растанка, и милосрђем побеђен одмах се повинова њиховој молби, говорећи:

– Воља Господња са нама молбу ће вашу испунити!

Божаствени тај муж, самодржац Стефан благочастиви, када је ово чуо од светога, заједно са свима благороднима, радошћу божаственом иснунише се душе њихове, и као да су стекли неко пребогато благо, и плен разделивши, сладости и весеља наситише се.

И тако свети постављен би за игумана у великом манастиру који се зове Студеница, у цркви Пресвете Богородице, коју је преподобни отац његов без њега био саздао. Јер прво је син од оца пре многог времена, као што смо казали, био дошао у Свету Гору, где посни подвиг извршавајући веома изнуриваше младићку бујност. И тако примивши тај манастир, заповеди да се зове „Лавра светога Симеоне“, а старешина у њој заповеди да буде и да се зове архимандрит, јер је и сам пре тога у граду Солуну од митрополита и епископа за архимандрита био постављен.

Све ово премного човекољубно Божје старање за нас изводило је тако са њим промислом своје премудрости. Јер тако му припремаше узлажења одоздо навише. Јер није хтео да се та велика светлост прикрива под одром у туђој страни, нити под мерицом у пустињи,

него је хтео да се постави на велики свећњак да просветљује многе,¹⁰³ и ради тога га промисао доведе у његово отачаство због тога разлога, и упути га да се покори мољењу брата. Јер његова многа писма и сузе родитеља не могадоше га раније присилити да дође и да их види, а да с њима пребива – о томе се није могло ни говорити. Јер је неизменљиву и неослабљену жељу имао да бежи од својих, па је штавише био усрдан да у пустињи или у туђини као сиромаш сврши свој живот.

Али што би, би, и добро би, јер од Бога би. Јер примивши малу власт, велике ствари у њој ствараше, јер се трпезама не зароби, нити се многоме вину одаде, нити рашири црева као стока, нити на меки одар баци нахрањену утробу, него још више него када је живео у пустињи, већим трудом, постом и ноћним стојањем умртвљаваше тело, и не само да је био углед или законодавац иноцима него се и пре светитељства делом као апостол показиваше. Јер ходећи по целој земљи свога отачаства апостолски проповедаше јеванђеље, Тројицу разумно свима казиваше, оваплоћењу Сина Божјега све поучаваше, и свима заповедаше да исповедају да је Син раван Оцу и сабеспочетан и савечан, и да је пре векова од њега рођен и једносуштан, и све учаше да Дух Свети од Оца исходи, и да је једносуштан и једнопрестолан Оцу и Сину, и да се слави и да му се клања.

Проповедаше крштене покајањем и за отпуштање грехова, јереси разараше, цркве уздизаше на здању и на темељу апостола и пророка, а да је крајеугаони камен сам Исус Христос.¹⁰⁴

Предаваше обичаје народу по апостолском суђењу, и обичајем и законом христоименитих људи отачаство своје украшаваше, у црквама установљаваше по чину сва предања у славословљу и пјенију која у светој Гори навиче а сам се као пример свима иноцима показиваше, јер беху као новорођени благочашћем, уједно и иночаством. А онима који су били у власти забрањено беше да вређају народ, одасвуд се простираше вера благочашћа, сви ништи били су храњени, а љубав између браће утврђиваше се поукама његовим. Јер његова реч сладошћу меда све је наслађивала.

Чудеса и силе светих не биваху обични. Него молитвама једнога, а помазивањем миром другога духови изгањаху се, болести исцељиваху се, ослабљени подизаху се, и много друго о чему није време да се говори, тако да су се сви они који су ово видели дивили и запрепашћивали, и да су сви били послушни у вери благочашћа, и сматраху га не као човека већ као пророка Божјег који је послан к њима, тако да се и сам самодржац дивео и говорио:

– Благословен је Господ, Бог Израилев, јер посети и избави народ свој и подиже рог спасења нашега,¹⁰⁵ овога светога господина мојега

и брата, у дому оца мојега Симеона раба својега, да даде познање спасења нама народу својме, на отпуштење грехова наших милосрђа ради и милости Бога нашега!

Пошто су се доласком светога браћа сјединила у великој љубави, то јест самодржац Стефан и велики кнез Вукан, тако да је поуком светога Вукан кнез пребацивао себи и стидео се што је преступио заповести очеве, и говорио је да је узрок његове непокорности наговарање и подстрекавање од властеле, а не од своје воље. И сви противници, видећи братски живот у заједничкој љубави, приступаху к њима с љубављу.

Пошто је српска земља тада била веома пространа, благочашће вере ширило се свуда по њој молитвама светих отаца наших Симеона и Саве.

Тада и велику цркву Господњег Вазнесења у Жичи, која се зове Архиепископија, почеше зидати, и многе друге цркве, мале и велике, свети сазида Док остаде као архимандрит у Студеници, не само камене него и дрвене, да се на сваком месту своје владавине Бог слави.

О ѿодизању раслабљеної

Једном, када је дошао са самодршцем да види оне који зидају Архиепископију, јер многе раднике зидаре и веште мраморнике беше

довео из грчке земље, и сам с њима пребивајући учаше их да украсе цркву по вољи његовој, тако да се и до данас ваистину види црква украшена у свему; једнога дана изишавши – нађе човека раслабљена рукама и ногама и свима удима својим, донесена да прими милостињу и остављена на путу да би му свети, кад буде пролазио, нешто дао. А овај богољубац, појући псалме Давидове, излажаше из манастира, пешице идући са учеником својим, и видевши овога како не може никако да се исправи, испуни се сузама и плакаше, размисљајући о човечјој пропадљивости.

И одмах, одбацивши висину благородства и част архимандрита, богоподобно као што је мој Христос нашавши од разбојника гресима рањенога донео у гостионицу,¹⁰⁶ и овај положивши тога раслабљенога у мандију, донесе са учеником у цркву и постави пред иконом Христовом, који је лекар душа и тела.

Када је пала ноћ, сам остаде у цркви са раслабљеним, и никоме не допусти да приђе к њима него се сам трудио да послужи болноме. И одмах припаде к Богу, и верујући као да је обујмио ноге његове прво се исповедао сам за себе и смерношћу привлачио милост, и моливши се просио да буде услишен, и просио болесноме милост.

Свеноћним стојањем и падањем на земљу у подвигу великом све прилежније се мољаше и

над тело раслабљенога натклањаше се. И као неким лекарским помазањем раслабљене му уде многим својим врелим сузама и молитвама растварајући помаза, и довољно их одаждив и умом као на небесима да је, и увис преподобне своје руке подигавши, из дубине душе зовући, бездну милости призиваше, говорећи:

„Владико сведржитељу, Господе Исусе Христе, Боже наш, Сине и Слове Бога живога, који се искони са Оцем и Духом сабеспочетан, једносуштан и вечан, бестелесан, невидљив, неопипљив, бестрасан, у последња времена милосрђа ради и милости Бога и Оца благоизволе да се нас ради оваплотиш;

који си страдања света часним својим телом поднео, и болове понео, да нас од страсти греха ослободиш И од болести смртне избавиш;

који си допустио да будеш додирнут и виђен, а ниси се одвојио од небеса као Бог;

који си по земљи као човек ходио, чудесима дивним уверавајући нас да верујемо теби истинитом Богу, нас ради очовеченом;

који си раслабљенога при Овчијој бањи видео, и овога исцеливши и од одра подигавши и одар да узме заповедивши као доказ дане му тобом снаге;¹⁰⁷

који си удовичина сина на погреб ношена, улазећи у град Наин, са одра васкрнуо;¹⁰⁸

који си четвородевног Лазара у Витанији свемоћном ти речју аду из чељусти истргао,¹⁰⁹

– ти сада, многомилостиви, премилосрдни Господе, и овога овде преда мном ослабљенога од болести што га држи ослободи, пошаљи Духа твога светог и обнови створење твоје, сабери разнесене уде његове и завежи жилама тела његова твојом неизрецивом влашћу и силом невидљивом!

Подигни га цела, свега слободна од вреда телесног и душевног, да и овај нов народ твој вером у тебе, видевши твоје неизмерно милосрђе и бесконачну доброту која бива међу њима, научен од нас узашље славу теби човекољупцу, са Оцем и са Светим Духом, сада и увек и на векове векова!“

И свршивши молитву рече ослабљеноме:

– У име Господа Исуса Христа, чедо, теби говорим, устани и ходи¹¹⁰ са сваком снагом!

О, ко да искаже силе твоје, Христе, или ко да изброји мноштво милосрђа твојих, којима си људима даровао власт да чине чудесна дела вером у име твоје!

Јер одмах, са речју, болесни као да је здрав од много година, скочивши с мандије као са одра, ходаше. И Бога који га подиже узношаше молитвом славу заједнички са оним који га је подигао.

Многим корисним речима свети поучивши отрока да схвати и не заборави Божју милост која се догодила с њим, поучи га да се чува од

зла, „да ти не буде горе“, рекавши, „последње од првога.“¹¹¹ И уместо награде за исцељење свети њега обдари, и отпусти да иде својима.

А када глас прође о исцељењу раслабљенога, сви који су имали болеснике приношаху и пред ноге светога полагаху. А он на свакога од њих полагајући руке, молитвом исцељиваше, а када се у манастиру налажаше, узимајући болне, уношаше их ка светоме гробу преподобнога свог оца, и миром светим од светих његових моштију ове помазиваше, и молитвама светога Симеона сви исцељењем обogaћени здрави одлажаху кући.

И беше син диван оцем, и отац хваљен сином. Таквим светилима светљаше се тада српска земља, таквим мужевима украшаваше се, да и остали владари, слушајући о дивним чудима која су свети чинили мољаху да буду у љубави са самодршцем Стефаном, и не усуђиваху се ништа против његове државе предузимати.

О најрасној смрти Сирезовој

Поред многих других чуда, хоћу овде да испричам и о убиству које се догодило молитвом светога.

Бојим се да ко не закључи да клеветам светога као убицу. Али, нити је свети за ово крив, нити сам ја што ово приповедам зазоран. Ина-

че Илија и Јелисеј, и пре ових Мојсије, нису нам у овом за похвалу. Јер први, молитвом скинувши огањ са неба, два педесетника с људима сажеже, и три стотине срамних пророка као богопротивних сам ножем закла, и пре тога речју затвори небеса и многе глађу помори, ревнујући Господу Сведржитељу.¹¹² А други, када му се ругаху деца јелинска, заповеди медведу да дође из пустиње и да их све удави, да би се устрашили њихови родитељи кад ово виде, и да не буду противни његову благочастиву учењу о Богу.¹¹³ А први фараона морем потопи и Амалика пружањем руку победивши, молитвом погуби.¹¹⁴ Да мимоиђемо многе свете у древним и новим временима, који противнике молитвом убише, да се не бисмо задржали дужином, повести о пређашњим стварима.

Божје је, дакле, све ово што бива преко светих, без њега се ни дело ни реч не свршава, „јер без мене“, рече, „не можете ништа чинити“.¹¹⁵ И што од Бога бива преко светих, све је пред њим добро и угодно, ако се некоме злонамерном и чини да је противно. Јер понекад Бог, приводећи нас к себи, и туђом нас раном застрашује, и оне који му се не приближавају као уздом чељусту срдаца наших страхом притеже к себи. А понекад бивамо кажњени за наша сагрешења, што се не кајемо за зло и не обраћамо Богу. „Јер многе су ране“, рече, „грешнику, а онога који се узда у Бога опколиће милост.“¹¹⁶

А други пут Бог свете своје свети као своје изабране угоднике, када им се когод руга или им чини пакост или се ко неправедно по диже на њих и тражи да им учини зло, да бисмо се и ми видевши ово постидели, а уједно и убојали, и да се не противимо њихову учењу о Богу, и не презремо њихова добра савета, као што овај несмислени о коме хоћу да говорим, који није хтео примити добар савет светога, сам на себи поцрпе чашу гнева Господњега.

Неки, дакле, Стрез по имену, ако и злоуман, бејаше благородан, од бугарске стране царскога рода, рођак Калојана цара загорскога, кога, кажу, уби свети Димитрије.

Јер тај Калојан цар загорски подиже се и многе градове грчке по целој Тракији и по свој Македонији разори, јер су Фрузи тада држали Цариград и нису жалили разорење осталих градова, не сматрајући их својима. А он, налазећи их пуне и немоћне, разараше их. И све што се догађало од Бога биваше. и дође са многим силама, као негда Синахерим на Божји град,¹¹⁷ до на крај земље православљем славног богочуваног великог града Солуна, на отачаство светога великомученика и страстоносца Димитрија, у коме и часне његове мошти мироточиве леже. И не постидевши се светости светога, не устукну нити од чуда која бивају од њега из свете његове раке мироточењем. Као и остале градове, помишљаше да разори и Со-

лун, и коначно опустоши. Али топлим заступством светога код Бога, пропаде са својом празноумном замисли, јер не просу тулац стреланичи мач извуче, већ када је дошао до града, Божјим судом од невидљиве ране у срцу умре и напрасно сконча. И тако Бог молитвама светога заштити град неповређен. А војска која је дошла, ужасом обузета, бојећи се светога, науми бежати, а начелне војводе, не хотећи оставити цара свога на поругу грађанима или као храну зверима и птицама, будући му верни и последњу љубав показавши, понесоше мртва цара са собом. Бојећи се дугога пута, разрезаше утробу његову и сав дроб издацивши и тело његово пресоливши донесоше својој кући.

Тај вишеречени Стрез после смрти цара Калојана беше гоњен од цара Борила, који беше преузео царство, да као рођак царев буде убијен. Јер и тај Гот, по имену Стрез, беше веома славан због храбрости, па су му утолико више завидели и смрћу тражаху душу његову, јер се бојаху да се он не зацари и њих не убије.

И гоњен од њих, и одагнан, и немајући где да се склони, прибеже ка благочастивоме великом жупану и самодршцу Стефану. А овај христољубац радосно са свима који су дошли с њим прими га, сваку љубав и благонаклоност своје кротости према њему показа, и не као избеглицу него као вазљубљена сина поштоваше га, и своје трпезе недостојнога удостоји, тако

да су због велике љубави према њему начелници Стефанови роптали.

А они који су царевали у Загори много пута су од самодршца Стефана тражили Стреза, не да би био спасен него да буде убијен. Једном су велике дарове слали и љубав нудили, други пут су ратом претили, али су стално тражили, тако да се Стрез, када је ово сазнао, бојао, и streпеo, и помишљао да бежи на другу страну, да не буде како предан у руке непријатеља својих. А благочастиви Стефан клетвама увераваше овога да се не боји.

Ради већега доказа истините вере и љубави према њему, светим јеванђељем удостоји тога недостојнога себи за брата, обогативши га многим коњима и људима и свачим потребним. А пре тога, пошто су се Готи осилили и пошто су многе грчке градове, као што рекосмо, нашли пусте и беспомоћне и заузевши држаху их, смештени и по градовима у околини Солуна, и Охрид држећи, благочастиви Стефан придоби неку загорску властелу, што тада држаше оне градове, за овог Стреза као сродника царева и свога брата, те са градовима к њему пређоше. И најпре га Стефан уведе у један тврди град, који се зове Просек, давши му војску своју у помоћ, и сам му поможе и утврди и угосподи га, удостојивши га да га има као друга и брата. И договоривши се да ће један другоме пружити сваку помоћ, и друге градове

заузе и људима се умножи. Знађаху га загорски људи и к њему многи долажаху.

Хоћу пак овде да испричам његово безумље, иако дужим повест.

Обогати се много, тако да се о њему може згодно казати: „Угоји се, одебља и рашири безумљем, и заборави Бога узвисивши се умом.“¹¹⁸ Показа се убица, дакле, и немилостив, јаростан и некротак и веома бешчастив. Утврдивши себи дом на стени у вишереченом Просеку, а та стена је веома висока – око две стотине сежања и више, а испод ње, као да се прилепила, река велика тече, која се зове Вардар – на тој стени, дрветом поплочавши место, позорницу себи сатвори. И када се, бедник, веселио, председаваше опијајући се на томе мрском и самотном судишту, играјући и веселећи се. А весеље његово смрт беше човечја, а малу, дакле, кривицу преступника на смрт осуђиваше, и низ ону стену страшну виси ном, са оне позорнице заповедаше да се баци. А када кога бацаху, он у весељу к њему клицаше:

– Пази да не оквасиш кожу!

Бачени пак није могао нигде пасти до у саму ону реку. И ако би неко од бачених имао кога од својих, или људи који се боје Бога, обилажаху ону реку, тражећи га да ли га је вода где избацила, да га ухвативши удостоје људскога погрѣба. А ако би се зауставио негде у дубини, постајао је храна рибама.

Као што рекосмо, његово весеље смрт беше човечја. Такав, овако је чинио, јер се у своју снагу и у тврђаву висока камена, каменоумни, уздао, а не у Бога. И у себи рече:

– Ко је тај који ће ме одавде свргнути? – не сетивши се, бедник, да је таквоме речено: „Пошто си бешчастив веома и охолост срца твога узнесе те, уздижући дом свој на висини и у срцу своме говорећи – Ко ће ме свргнути? – ако се као орао узнесеш и посред звезде гнездо сатвориш себи, и отуда ћу те свргнути – каже Господ.“¹¹⁹

Слушајући ово о њему, благочастиви Стефан туговаше, и дојећи се Бога савешћу се осуђиваше што је таквога јунца свирепозна од смрти спасао, усхранио и огосподио, а мрска му беше и помисао на братство с њим. Много пута поучавајући писаше к њему, молећи га да се таквих ствари окани, али као што Соломон каже, говорећи: „Обличавај мудрога, заволеће те, а безумнога – и омрзнуће те“¹²⁰ – тако и овај заиста безумни омрзну на онога који га је љубио, заборавивши све што је Стефан раније према њему чинио, и за благодет постаде к њему неблагодаран, и погазивши заповест Божју постаде преступник заклетве, и повредивши побратимство на јеванђељу одбеже љубављу од њега, а одступи и од вере. Постаде слуга зависти и злобе, и упропасти душу своју одсуством страха Божјег, и за многа добра Сте-

фанова – безбројна зла, празноумни, против њега намисли. Помири се са Грцима и својим Готима приклони се, и од оба народа сабравши велико безбројно мноштво свакојаких народа, са великом гордошћу, као лав ричући,¹²¹ на отачаство његово подиже се, у намери да га озлоби и тако потпуно опустоши.

А када је благочастиви Стефан чуо ово, много пута шиљаше своје благородне ка овом неваљалцу, да му говорећи помену ранију љубав, и мољаше да одустане од такве свирепе намере; а њему, каменитих осећања, ове речи биле су као ветар што дува мимо камен, жестокога срца његова.

А Стефан, видевши од безумља несавитљиви железни врат његов и како доводи мноштво народа против њега, недоумицом биваше ода-свуд стешњен, напусти да тражи сваку људску помоћ, и к Богу прибеже, говорећи:

„Боже, у помоћ мени притеци,

Господе, да ми помогнеш пожури!“¹²²

Господе, не остави мене на радост непријатељу мојему, молитвама пречисте твоје Матере и приснодеве Марије, и светога оца нашега, твојега угодника Симеона, којим си нам показао да познамо тебе, исти нити живот; молитвама његовим погледај на мене грешнога који се у тебе уздам, да судом твојим праведним расудиш распру моју. Јер ево, вазложише на ме зло за добро и мржњу за љубав.¹²³

’Онај који једе хлеб мој подигао је на ме
пету своју,
и да ми запне замку да паднем жури се.’¹²⁴
’Помози ми, Господе Боже мој,
и спаси ме по милости твојој’¹²⁵
да се јави неизмерно силна рука твоја
и да запрети онима који се на ме подижу,
да види непријатељ мој срамоту своју и да
се постиди,
и руку своју да положи на уста своја,
да се ужасне и убоји,
и од страха уши његове да оглухну.

А ја, слуга твој, да се узрадујем и узвеселим
због милости твоје, јер погледа на смерност
моју и спасе од гонилаца душу моју.“

И одмах са својим богодарованим војскама
и уздањем од молитве као неким оружјем
обложивши се, усрдно се спремаше да изиђе
против непријатеља.

А богомудри Сава архимандрит тада стојаше
јавно пред Богом као Мојсије и други Самуи-
ло,¹²⁶ и у скрби брата срцем је саосећао. Састра-
даше и душом за отачаство, и био је у скрби за
народ свога племена, јер помишљаше како је у
сукобу многога оружја немогуће да прође без
смрти многих, а нарочито оних који се с топлом
вером и усрдно боре. Зауостављаше самодршца и
све његове главне војводе, говорећи:

– Идем право ја ка противнику. Говорићу му, па ако ни мене који учим о богу, не послуша као многе, тада и ви предузмите што је људско.

И одмах са давидском кротошћу и вером ка ономе Голијату изиђе,¹²⁷ и нађе га где је сабрао велико мноштво разних народа и на отачаство његово иде. А посред њих њега самога, као оног што Давид каже:

„Видех нечастивога где се преузноси и уздиже као кебри ливански.“¹²⁸

И када угледа светога, као што је према њему обично чинио када је био код самодршца Стефана, на земљу павши поклони се, а свети, љубазно га подигавши, целоваше.

И када се састадоше, седоше и за трпезу, на којој га свати пред многим верним поучи многим слатким Божјим речима, да престане од јарости безумља својега да се врати к њиховој ранијој љубави, и да не буде крив за проливање крви и убиство многих, тако да су се сви који су га слушали дивили сладости језика и сили речи светога, и премудро му говорили:

„Добре су речи као медно саће,
а сладост је њихова души исцељење.“¹²⁹

А он, горак душом, не сладак него се још и бридак показиваше, тако да су се сви чудили и светога молили, а против овога негодовали.

А када је подигнута трпеза, опет му свети насамо говораше, ублажавајући га и молећи да се са већом љубављу него раније ка њима врати, спомињући му пређашњи пријем са љубављу и његово спасење од смрти од оних што траже душу његову, и побратимство, а поучаваше га да не занемари страх Божји нити да се мисли поиграти са Богом преступљењем заклетве. Спомену му и летећи срп, који виде Захарија, чија је дужина двадесет, а ширина десет лаката,¹³⁰ којим ће клетвопреступник нераскајан пре смрти за казну бити покошен.

И није могућно све изговорити чиме га је богоречитим својим језиком поучавао, хотећи га привести познању истине и живот његов љубећи, из јаме смрти душу је његову вадио.

А овај тешкосрди, глух непослушношћу, као аспида према обајнику зачепи уши своје да не чује глас речи светога, и све што му је преподобни слатко и дивно, страшно и ужасно као пророчким богоречитим устима изговорио, и низашто не држећи, ништа га није послушао.

А свети видевши несвесну свест и несмерну вољу и неосетљиву природу каменоумља негова, рече к њему:

– Ми, дакле, хотећи добро и себи и теби, ово говорасмо. Пошто, уздајући се у оружје, не примаш мене који ти добро саветујем, сам ћеш себи зло поцрпсти. Али знај да се ни ми, уздајући се у Господа, нећемо устрашити од вас

нити се хтети уклонити пред вашим мноштвом. Коњ је готов на борбу, од Господа је помоћ,¹³¹ а Бог нека види између тебе и нас!

И тако раставши се са њим, изиђе од њега, јер беше већ вече.

Дошавши у свој шатор, подигавши к Богу своје преподобне руке, из дубине душе молећи се и помоћ просећи, рече:

„Помоћ нашу држи, Господе, јер осим тебе помоћника у скрбима немамо! ’Господе сила, који судиш праведна дела, који искушаваш срца и утробе’,¹³² ка теби открисмо оправдање наше. Ти знаш како ништа лукаво не учинисмо овоме. Да видим одмазду што долази од тебе на овога! На силу своју уздајући се, неправедно на нас мач свој наоштри, али ће твојом силом ући у срце његово. ’Господе сила, који судиш праведна дела’,¹³³ ’на тебе се уздах, да се не постидим!’“¹³⁴

Овако, са сузама помоћ просећи помоли се, у помоћ призивајући пречисту Богородицу да буде услишан, и ка светоме своме оцу преподобном Симеону, гледајући на њега као на жива, рече:

„Дођоше народи на твоје наследство,¹³⁵ оче. И немој ућутати за нас својим молитвама на Христу, не дај на поругу децу и слуге своје!“

И одмах уверивши се од Бога реченим од Духа Светога у души његовој: „Спас твој сам ја“,¹³⁶ – брзо, још за ноћи, крете на пут.

А онај који није примио добре савете светога, ноћу на починку спавајући наједанпут страшним стењањем стаде викати на одру, јер Господ који је близу праведне молбе, да услиша молитву оних који га се боје,¹³⁷ посла анђела љута да га убоде посред љутога срца његова. Сви око њега скочише, и запиташе га за узрок страшного крика његова. А он, јадник, једва дишући каза:

– Неки страшни младић по заповести Савиној – рече – на спавању је на мене напао, и извадивши мач мој њиме прободе срце моје.

Умиљено све мољаше да са великом брзином зову Саву. Трчећи потекоше, и не нађоше светога који је отишао, јер тако је и удесио Бог, да не нађу онога који ће га исцелити. И тако у страшном стењању задоби невидљиву срчану рану, и те ноћи напрасно испусти дух.

А они ратници који су од њега били сабрали, видевши његову брзу погибију молитвом светога, обузети великим страхом, а уједно бојећи се нападаја Стефанова, брзо се вратише кући.

А неки од бољих, то јест слугу Стреза мучитеља, волећи да служе у Стефановој војсци, успешно стигавши светога, испричаше му о напрасном и невидљивом његову убиству. А свети са многим ридањем оплака његово непокајање, и тако благодаривши Бога вратише се ка Стефану, мир и љубав исповедајући.

Свети пак није хтео ништа похвалити се или говорити о ономе што се десило, него је смерношћу, штавише, био веома потиштен и утучен. А Сте фан, сазнавши од оних који су били са светим за узрок његове потиштености, није га смео о том питати, него све испитавши од војника који су дошли и сазнавши за страшну смрт противника, ужасом обузет чуђаше се и прослављаше свесилног Бога за оно што се догодило. А и он многе сузе проли за њега, јер га љубљаше као брата по јеванђељу, ко га је за својом трпезом толико хранио.

Богомудри пак Сава ка самодршцу брату све начелне војводе његове сазва, и њих од божаствених речи много поучивши, рече:

– Ево Господ молитвама пречисте његове Матере и молитвама својега угодника, светога и преподобнога оца нашега Симеона поможе нам, и без коњске силе и снаге људске, и без икаквог оружја, као што ево видите, противника вашега уби. А ово му се догоди због не-смерне воље и гордога врата његова, и због великог немилосрђа према људима, који су саздани исто као и он, и због непоштовања заклетве и страха Божјег занемаривања. Јер никакво лукавство не може побећи од суда Божјега и јарости, и одмазда Божја неће малаксати, гонећи оне који чине безакоње све дотле док их не стигне. А ако за време и одлаже свој гнев, Бог трпи такве покајање њихово очекујући, а

ако они и опет остану непокајани и не обратe се к њему, још грчу муку себи спремају, као и овај о коме сад слушате, како Бог својим судом страшну смрт изврши на њему.

Ви, дакле, не будите неразумни и без страха Божјег због овога, него штавише украшавајте живот страхом И трепетом, И немојте вршити војничку службу без правде, већ помишљајте да је Бог увек с нама; и ако творимо што добро или лукаво, све се наго и познато пред њим налази, јер се ништа од наших срамних и тајних дела од његових свевидећих очију неће сакрити. А ако уздајући се у њега чинимо оно што је њему угодно, наши непријатељи неће моћи учинити никакво зло против нас. „Јер Вишњега си“, рече, „положио као своје уточиште, неће прићи зло к теби, и неће рана приступити к телу твојему.“¹³⁸

Зато и ви у свему будите смерни и благодарите свесилнога Бога с Давидом, говорећи: „Јер у смерности нашој помену нас Господ, и избави нас од непријатеља наших,¹³⁹ не на лук или мишицу своју уздајући се¹⁴⁰ пего на Бога који чини велика и неиспитана, славна и чудна дела којима нема брoја.“¹⁴¹

Идите с миром кући, поможени од Бога и без рата, и здрави будите!

А благочастиви самодржац Стефан и сви благородни, страшну поуку светога саслушав-

ши, ужасом обузети због силе Божје без одговора стојаху. И сви благодарећи што их је Бог помогао, клањаху се, и због победе без рата чудом и уједно радошћу испуњени, светости светог дивећи се и хвалећи Бога, сваки својој кући одлажаху.

Пошто је свети довољно година остао начелствујући у Лаври светог Симеона, која се зове Студеница, многа исцељења полагањем руку његових на болне сатвори Бог, и многа изгнања духова молитвом, и друга многа чудеса, која због дужине речи није могуће описати. И то не само њим самим него и именом његовим, тако да и прости људи по кућама и они што по горама чувају стада када помузу млеко не требаху сиришта већ је било довољно само да кажу: „Савина те молитва ускисла!“ – па да се одмах на ту реч сирене сирило, а млеко бивало кисело и веома добро.

И уколико се множаху чудеса, све се више у вери православља сви утврђиваху.

Свети се предавао и већим мучењима и подвизима, коленоклањању и ноћном стојању, уздржању непрестаном, јер када и на трпези са самодршцем Стефаном сеђаше, само је изгледало да једе, док је уз држањем смишљено спасење своје крао, тако да се и Стефан, који је ово разумео, дивео његову мучењу и много пута сузе ронио.

Јер ту је из младости као анђео чистотом, и светошћу као апостол и чудотворац много од свију љубљен и обдариван, и сви су желели да га виде. Јер ако се ко и удостојио да говори с њим, он је од тога стицао не худу корист души, јер његова реч беше свагда тако рећи Духом Светим као сољу растворена,¹⁴² и због многе добродетељи примаше безбројну и безмерну почаст од самодршца брата, од благородних и од свију осталих.

А он од почетка као мрзост избегавајући хвале и славе и почасти људске, пошто му је то тешко падало, помишљаше да бежи. Јер говораше – да ми како ова мала и привремена почаст ону велику и вечну не одузме? Или да ми не рече Авраам, или још тачније – Бог Авраамов: „Добра си твоја у животу твоме примио.“¹⁴³ Сећаше се и првога свога распетога живота у Светој Гори, ропскога служења са смерношћу, младићкога страдања, босонога хођења, прљавих власених рубина, неумивања, ноћнога стојања, поста друговањем непрекидана, молитве чисте калом богатства несмућиване, из света изласка умом п ка Богу узласка. Помишљајући на све то и видећи себе као да је то све оставио, скрбљаше, тужаше, Јадним и погинулим себе називаше, и као што је, по Соломону, срце осетљиво као црв за кости,¹⁴⁴ тако је и њему жалост за оним стварима крв испијала и мозак успоменама изједала.

Не трпећи да увек рањава срце своје љубављу према овом, добро уредивши све по чину у манастиру и правило црквенога устава и иночкога живота узаконивши, и тако предавши да се држи, поставивши место себе братији игумана за кога је знао да је у могућности да се брине за њихове душе, целовавши цркву и часни и мироточиви гроб светога свога оца преподобнога Симеона, и штавише одаждивши га многим сузама, и помазавши се његовим светим миром, давши свима мир и благослов, изиђе.

Дошавши ка самодршцу брату, хотећи му дати поздрав ради одласка, овај сматраше његов одлазак као излазак душе, и много плакавши и са свима благороднима моливши хтеде га задржати. Пошто никако не могаде, веома се ражалости. А свети виде душе њихове у крајњој тузи, и речју наде срца њихова утешивши рече:

– Ако добри Бог изволи, опет ћу се вратити к вама!

И тако се испусти из њихових руку.

А самодржац Стефан даде му велико мноштво злата, њему на потребу и ради раздавања манастирима у Светој Гори, и онима који самотно живе и свима потребницима, и сам га испрати са благороднима До граница грчке земље.

И тако, Духом Светим вођен, дође у Свету Гору.

А када су сазнали за његов долазак сви који су га познавали, светло веселом душом Бога благодарећи, на виђење с њим долажаху, јер га сви љубљаху, и због крајње смерности по првом обичају исти свима је сав био.

Пошто је остао доста времена у првој ћелији за ћутање у Кареји, понављајући пређашње младосне трудове у посту, љубазни Стефан самодржац сматраше растанак са братом и учитељем и дружбеним савојником молитвама Богу, као да се растао са душом својом. Јер тако је била безмерна љубав њихова, као да у два тела једну душу носе. Много пута шиљаше писма к њему, говорећи:

„Одлазећи од нас, ти нас утешу надом да ћеш се вратити к нама а дуговременим закашњењем – болом и скрбљу ме облажеш. Не презри онога који те љуби, доласком твојим узвесели душу моју!“

А овај христољубац не хотећи се одвојити од анђелских сродника, Божјих угодника, преподобних отаца и сапосника, не иђаше, судивши да је у таквим стварима боље ражалостити брата него Бога.

После овога, Божјим неиспитаним милосрђем и дубином неисказаних судова којима врши наше спасење, а ми не знамо како, свето

миро које обично у Богу осећењем Светога Духа кипљаше од светих моштију преподобнога Симеона, престаде да исходи и заустави се. Да ли по гресима нашим, не знамо, или је Бог и овим хтео прославити своје свете угоднике, и да свима објави колику љубав има према њима, а колику смелост и они према њему стекоше добрим делима. И ово се неће сакрити од МНЮгих, и неком борбом чудеса, макар и малима, покренуће их ка добродетељи. Овако или онако, тек – задржа се и не потече.

Пошто је самодржац Стефан био у скрби, и то врло великој, сматрајући то за гнев Божји, говораше да се од њих окренуо његов свети отац Симеон, и очекиваше неку казну са неба. Помишљаше на грех свој и испитиваше савест. Осуђиваше се, тужаше, изнемагаше, молбама и молитвама к Богу и ка својој светоме оцу узлажаше, милостињом према убогим и свима добрима и одвише подвизаваше се, да би очекивани од Бога гнев зауставио, и говораше да ће доказ тога да је Бог примио његова добра дела бити то, ако миро потече. И пошто се свето миро у свима изворима затворило и не излажаше, није налазио утеху срцу.

Посла ка светоме у Свету Гору, јављајући му све што се догодило. А узрок нађе да због тога дошав утешити виђењем његовим многопечалну душу своју, и даде му небројено злато на раздавање где зна, уједно га молећи да дође и да се

молитвама његовим излије миро. И пишући к њему братске и милостиве и жалосне речи, говораше:

„Када је твоје преподобије, господине, од нас отишло, и свети отац наш Симеон, као што видимо, духом одврати лице своје од нас, јер миро свето које осећењем Светога Духа из светих његових моштију обилно изливаше нама на утеху и исцељење, истицати заустави се и друга многа чуда призивањем Духа Светога не догодише се међу нама као раније. Много се молисмо да овима буде опет милосрдан нама, и природну очинску милосрдну утробу затвори од нас неприродним немилосрђем као железом, и не послуша нас. Да ли нам се ово догоди због наших грехова, јер неугодно Богу поживесмо, или што ти ниси са нама да нас чистиш од греха? Због тога молим и умиљавам се, излечи ми болест, сажали се на сузе моје, иако због многих грехова мојих не смем да се удостојим да будем твој брат, смилуј се на себе и на нас заједно рођене и из једне утробе материнске. Дођи к нама, богољубљени, и преподобноме своме оцу више од свих рођених од њега, не би ли Владика Господ наш Исус Христос твојим доласком милостиво просветлио лице своје к нама и твојим молитвама заповедио преподобном оцу нашем Симеону да Духом Светим точи свето миро из својих светих

моштију, и да нас као своје слуге утешу по пређашњем обичају.“

А свети, као што напред рекосмо, не могавши се отргнути од сладости пустињачког испосничког и ћут љивог живота, још више од људске славе бежећи, богољубљем и брата својега омрзну, и не смилова се да иде ка ономе који плаче. Него својом руком написа молбenu посланицу светоме своме оцу као живоме, по смрти неумрломе, говорећи:

„Као да ти је Бог заповедио, умољен од нас, преподобни оче, превиди ако и има који грех према Богу и која непослушност према теби од деце твоје, и учинићеш да твоја света рака осењивана Духом Светим точи миро сада као и раније, и њиме помазавши узвеселићеш децу и народ свој, да скрбљу не малакшу. Као што си ми обећао, још за живота у телу, да ћеш ме у Богу послушати као и ја тебе, и као што си ми рекао да ме нећеш оставити молитвама, – сада, господине мој, дај да препознам твоју очинску љубав, да ме као пре телом, тако и сада још више духом послушаш, и пошто се с Богом чедо твоје уздах у тебе, да се не посрамим, да се не лишим наде. Моли се за нас Господу, оче, у својим светим молитвама!“

И брату Стефану засебно написавши братски утешно писмо, посла једнога од својих ученика, часна и преподобна старца Иларија монаха који је имао свештенички чин, да га однесе у

српску земљу из Свете Горе, заповедивши да посланицу преподобном Симеону никоме не преда и не прочита. Све заповедивши како ће се молити Богу и преподобноме, означи му и дан у који ће, одслуживши свету литургију, над гробом преподобнога посланицу прочитати.

А послани ава Иларије јеромонах, дошавши до српске земље и пришавши ка благочастиво-ме Стефану, даде му писмо од светога, а испри-ча му да носи и посланицу преподобноме Си-меону, али му је, говораше, заповеђено да је никоме не преда.

Стефан прочита своје писмо, а очи му се су-зама испуњаваху као језеро, али се чудило не-милосрђу брата Бога ради, да га толиким пла-чем и мољењем није могао наговорити да дође к њему. Ипак и посланицу и посланика при-мивши радосно уместо онога који га је послао, веселом душом узвесели му се као пророку Божјем.

А старац се по заповести пожури да дође до гроба преподобнога, и да молбама сврши све што му је свети заповедио.

А христољубиви Стефан не отпусти овога, говорећи:

– И ја идем с тобом!

Дошавши заједно до часнога и светога мана-стира у коме је гроб преподобнога, Стефан се одлучи да са игуманом и са свима иноцима целу ноћ стоји у цркви. Зачуди се старац пу-

стињак свеноћноме и недреманоме стојању, сузама и умиљењу самодршца световњака, а стидео се у савести и осуђивао себе, сматрајући себе јадним и погинулим:

– Ја у пустињи – рече – постећи не стекох толико умиљење колико овај у свету ратујући!

Јер он се познаваше и као обичан властелин и ка свету само Стефан, а још више ка Богу или људима налажаше се у свему благопохваљен, у војништву вешт и храброшћу славан. Јер када и за трпезом сеђаше, бубњевима и гуслама благородне весељаше, као што је обичај самодржаца, а када је, опет, на молитви или у цркви стојао, многим умиљењем и громогласним плачем земљу кропљаше. Правдом и истином светло украшен, љубављу према ништима богољубац изврстан, а беше и Светог писма велики испитивач и овог довољно мудар и учен тумач.

Али сада није дозвољено похвалама венце плести Стефану. Да наставимо причање.

Када су свеноћно стојање и молитве били свршени, ученик светога, послан из Свете Горе, часни и преподобни старац ава Иларије јеромонах, свету и божаствену литургију одслуживши, и тако у пуној одежди свештенства изиђе из светиње над светињама, држећи у рукама кадионицу ароматну од мириса и посланицу светога, и пришавши часноме гробу светога и преподобног оца Симеона, изговори

пригодне песме у његову почаст. Самодржац син стојао је напред код очева гроба, не имајући мере сузама, а игуман са иноцима и благороднима и многи остали, сви су се тискали да виде и чују шта ће казати посла ница, шта ће се јавити и шта ће бити. А свештенослужитељ, покадивши гроб преподобнога Симеона, и са многим умиљењем поклонивши му се као живу, свечано прочита молбену посланицу светога да сви чују.

И одмах са свршетком посланице, тај превелики гроб преподобнога наводни се благодаћу Светога Духа као морем, преливајући се врењем мира, и излажаше кроз све првашње изворе, тако да нису успели да га сабирају у часне сасуде, него је и цркву напојило и облагоухало. Не само од гроба него и од светих слика преподобнога где беху насликане, Господ је учинио да натприродно истече миро, слично моштима, свете своје још већим знамењима и чудесима, као себи вазљубљене, прослављајући.

Сви, видевши ово и чувши, и обузети ужасом и радошћу, са сузама зваху:

– Господе, смилуј се!

И сви од самодршца па до последњег биваху помазивани светим миром од реченога свештенослужитеља, Илариона, и узимаху га да носе својим домовима, да их освете.

После овога, да сви чују, Стефан самодржац узевши реч рече:

– Дивити се треба ваистину дивноме Богу и светима његовим,¹⁴⁵ и са страхом га увек славити и хвалити достојно, али и светима његовим чудити се и њих прослављати корисно, јер делима и добродетељима, љубављу и вером стекоше толику несумњиву смелост према њему. Јер где се установи устав човечје природе, да живи мртвима пишу, или да њима нешто говоре, или да мртви живе слушају, и заповести њихове врше? Али све ово чини реч господ да мојега Исуса Христа: „Ко верује у мене, дела која ја чиним и он ће учинити, и већа од ових ће учинити.“¹⁴⁶ „Девојко, устани“;¹⁴⁷ „Лазаре, изиђи ван“¹⁴⁸ – рече Господ, и реч извршаваше. Такође и многи од светих, по речи његовој, многа дела изнад природе човечјег устава у име његово учинише.

Тако и кроз ове свете данас од Господа догодило се чудо пред очима нашим, велим – преко преподобног оца нашег Симеона и господина брата мојега Саве. Јер знате колико се молисмо и плакасмо, и како нисмо били услишани да будемо обасути милосрђем изливања мира. А сада само речју једнога ка другоме у Богу, послушање изнад природе разуместе. Видесте да чак Бог слуша обојицу и да извршава њихову вољу.

А ово све види се да Бог чини ради нашег спасења, да бисмо разумели како Бог више љуби једнога праведника и слуша га више него

многе грешнике света, и да познамо да наш живот није богоугодан, и да осудимо своју беду јер ни да ходимо по земљи нисмо достојни. Јер колико смо од сличних нам људи, то јест од светих гресима нашим удаљени (због чега њих достојно и прославимо, а према могућностима и подражавајмо делима), толико се непрестаном Божјем промислу за нас, дуго-трпељивости и милости дивимо, по апостолу који каже: „О, дубино богатства и премудрости и знања Божјега, јер су неистражени судови његови и неиспитани путеви његови. Јер ко позна ум Господњи, или ко му саветник би, чиме све врши наше спасење, јер је из њега и у њега све, коме слава на векове векова. Амин!“¹⁴⁹

Диван је Стефан због овога, и од свију похваљен и частан био, не толико због багренице, колико због мудрих речи говора. И тако благодаривши Бога узеше учешћа у трпези. Христољубиви и милостиви Стефан тада много и богато милосрђем ниште обасу, и веселе душе благородне обдари, и после овога сви одлажаху кући, славећи Бога и дивећи се чудима која свети учннише.

Часни старац ава Иларион јеромонах, ученик светога, који је дошао, похита да се врати светоме у Свету Гору. Благочастиви Стефан, не смејући га задржавати, отпусти га, и клањајући му се говораше:

– Коликом благодаћу си ме, оче, задужио, што си се због господина брата за нас дуго трудио и миром светога ми оца обогатио ме!

А посла с њим много злата на потребу светоме своме брату, а даде му и стакленицу новоизливеденога мира, говорећи:

– Твојим светим молитвама од оца нашега, и више – од Бога даровано нам, прими ово од нас као своје, и моли се за нас Господу!

А послани дошавши у Свету Гору исприча светоме сва чуда која се догодише, што и њему самоме није било непознато. А свети са многим сузама благодаривши Бога што није презрео мољења његова, и светим миром преподобнога свога оца помазавши се, с многим плачем његову љубав према нему и после смрти, и послушност у Богу, хваљаше.

После овога хтео је свети због манастирских потреба, или још боље – хтео је Бог због њега, а због познатог узрока, да иде у царствујући Константинов град, у коме је тада царевао Теодор Ласкар. А овај прими светога са великим очекивањем, јер беше слушао о њему чији је син и о доородетељном животу његову. у пустињи, а осим тога био му је и пријатељ, јер кћи цара Теодора Ласкара беше удата невеста Радослава, сина Стефанова, синовца светог Саве. Због тога цар га многољубазно прими са сугубом чашћу, јер је и желео да га види.

Многовремено гошћен и љубљен од цара, и свршивши потребе манастирске, хтеде да пође од цара. Али примивши у срце богопослани савет, рече у себи и онима с њим:

– Сада је време, уз Божју ми помоћ, да извршим жељу срца својега за земљу отачаства мога, а да ли ће после овога бити овако zgodно време, и да ли ћу опет овамо доћи? Ко зна да ли ћемо бити живи!

Положивши наду у Бога и приступивши к дару, рече:

– Као свима, и нама Бог жели спасење: отац мој и ја из земље народа нашег јерес зловерја одагнасмо, и православна вера расте и множи се. Једино нам недостаје што немамо свога архиепископа, да у нашој земљи освећује и учи у Господу. Због тога још молим милосрђе ваше, кротости, да нам у овом испуниш молбу, да светоме оцу васељенском патријарху Царство ти нареди да једнога од моје братије освети за архиепископа земљи нашој, ради освећења нашег и похвале вашег благочашћа.

Цар одговори:

– Са радошћу и веселом душом твоју молбу испунити хоћу, и хоћу да видим брата о коме говориш, и да ли ће благоволети Бог у души мојој за њега, јер такав треба да је веома достојан.

А свети рече:

– Сви нека дођу. И за кога благоволи Бог и души твојој, анђео твој казаће ти.

Пошто су била позвана братија преподобнога, рече цар:

– Оци моји и братија твоја сви су часни и свети, али нисам у њих толико уверен да су достојни толике висине чина и апостолске столице, него тебе самога са Богом благоволи душа моја, јер се многима од нас не покори твој живот од младости.

А свети се одрицаше, говорећи:

– Ни ја не узростох до тога степена нити се животом удостојих за живот на нему.

Цар извести патријарха о молби светога, рекавши да другога неће удостојити да узиђе ка таквом чину, само њега самога који моли.

Патријарх чувши за цареву вољу о светоме, веома се обрадова, јер га и он много љубљаше, и брзо дође до цара. Цар узео овога у помоћ, и рекоше светоме:

– Не одричи се апостолскога избора преко нас, који нам Бог кроз Духа Светога јави у срце наше за тебе. Прими и наш савет као благодобан. Сада, у почетку, твој народ треба доброга помоћника у Богу са таквим чином, а у теби је сада реч учења спрегнута с влашћу, и све ће ти с Божјом помоћи бити лако. И веће је од спасавања самога себе ћутањем у пустињи ако у свету многе од заблуде речју обратиш к Богу, који ће те са већом љубављу присвојити себи. Јер чујмо

и онога који говори: „Који од недостојнога у достојно изводе, као уста моја биће“¹⁵⁰.

А свети, сећајући се многога говора у власти, покоја и опуштеног живота, и недостатка да се молитвама одвоји ка Богу, бежаше од овога као од јаме или замки, а више љубљаше пустињачки постом страдални и ћутањем анђелски живот, и љубављу за овим цепаше душу своју. И опет се одрицаше цару и патријарху, као да неће успети.

Цару дојади и рече:

– Ко нема нешто, и са препирком тражи?! Требало је да се ти повинујеш благоугодном савету многих, а не да се тако својом непокорношћу противиш и остајеш при своме. И пошто остајеш у својој вољи, тражи ко ће те осветити, нас се то више не тиче!

И тако цар уђе у тајну клет.

Шта је, дакле, могла чинити она смерномудра и праведна душа, која је хвале и почести као хуле бешчашћа мрзела, видећи цара како се не покорава молби ако се он први вољи цара не покори? Много нуђен од патријарха и свих високих царских личности, учини по заповести царевој, говорећи:

– По његовој вољи Бог нека изврши вашу свету заповест преко нас грешних!

Цар се због овога веома обрадова и заповеди служитељима и цркви да се све по закону спреми из царске палате.

И када је дошао благодарити празник божаствени, руком пречаснога и свеосвећенога васељенскога патријарха, архиепископа Константинова града, Новог Рима, Германа, освешћен је свети архиепископ све српске земље, а напред је стојао цар са свима вишима и нижима, и говорио „достојан“. Бог, је, међутим, још више јавио достојност њему. Јер неко од оних који су били достојни, видевши, исприча патријарху како се приликом његова постављења светлост небеска излила на њ, и облистала га, и учинила га свега као огњена и светлошћу обасјана.

Када је божаствена служба била свршена, цар и сви цареви људи скупише се да их благослови рука новопосвећенога архиепископа. А благочастиви цар Довољно обдари ниште златом приликом његова постављења, патријарха и митрополите, епископе са свима свештеницима, и многе благородне одведе у царску палату са собом на обед, а преосвећени васељенски патријарх узео архиепископа српскога себи за сапрестолника и сатрpezника. Цар веселећи се неизмерном радошћу због овога, учини свима велико славље, утеши великим даровима патријарха и митрополите, епископе и све свештенике, свакога према његовој части, тако да су се сви дивили великој царевој љубави према светоме.

Када је свети хтео поћи у од Бога одређени му удео, у земљу отачаства својега, Божји савет и разум у срце своје примивши, и расудивши трудна хођења дугога пута и даровне издатке многога злата када се долази у царски Константинов град да се тамо посвећује архиепископ, а уз то и размирице источних самодржаца са западнима, и будуће беде посред њихове неслоге, и удовиштво цркве када није могуће долазити у царствујући град на освећење, или опет због неке мржње да цар и патријарх држе цркву; расудивши о свима овим невољама и хотећи устројити нашу западну цркву слободном од свега овога и у Богу самовласном и ничим неподложним источној цркви, призивавши у овоме молитвама преподобнога свога оца Симеона у помоћ и Бога, приступи к цару говорећи:

– Ако си, Богом убеђен, благоволевши нам помислио да нам учиниш савршену и милостиву љубав, учини да по заповести твојега Царства примим од блаженога и свесветога оца васељенскога патријарха благослов и заповест устима. и руком и писмено, да после овога наш архиепископ не долази овамо у Константинов град на посвећење, него да се тамо од својих епископа посвећује.

Цар чувши ово измени лице своје због крупне молбе, јер се ни патријарху никако ни свима благороднима не учини угодна. Јер су хтели

посвећењем и влашћу црквеном да ове имају покорне себи, послушне и дароносне. Али због велике љубави коју цар имађаше према светоме, срамљаше га се да га неиспуњењем молбе отпусти жалосна, па утишавши силом оне који су негодовали, испуни светоме молбу.

А свети патријарх, умољен од цара, написа благослов да више не долазе из српске земље у Константинов град када треба да посвете себи архиепископа, него, тај сам архиепископ са сабором својих епископа, или опет сами епископи пошто се саберу, нека посвете себи архиепископа. Патријарх и сви архиепископи, митрополити и епископи руком и устима светога благословише, к оне који ће бити после њега благословише, и заповести благословене потписавши сваки својом руком, дадоше светоме. Патријарх примаше светога много дана у дом цркве, и као новопосвећена учаше га свима црквеним правилима на његова питања. Обдаривши га жезлом светитељства и свима својим часним и светим одеждама свештенства, написа му другу заповест, која гласи:

„Герман, васељенски патријарх, архиепископ Константинова Града, Новог Рима, у име Господа нашега Исуса Христа осветих Саву за архиепископа све српске земље, и дадох му од Бога власт да у целој области црквеној посвећује епископе и попове и ђаконе, да решава и везује кривице људских сагрешења, и да све

учи и крсти у име Оца и Сина и Светога Духа. И као и мене, и њега сви да слушате, у Христу православни хришћани!“

И тако целовавши светога патријарха, сугубо и многочасно обдарен од њега божаственим почастима, изиђе.

Дошавши к благочастивом цару, хотећи му дати опроштајни целов, цар га прими са љубављу и од нега мољаше благослов, говорећи:

– Све молбе твоје, оче, испуних. Молим твоју светост да нам будеш молитвеник ка Господу у молитвама својим. Богом провођен срећно ћеш стићи својој кући, а и после овога јави нам о своме здрављу.

И тако целовавши цара, из палате изиђе. Цар му даде што му је потребно за пут, а са овим и много злата, говорећи:

– Прими ово да као новопостављен дајеш онима који од тебе моле. И моли се за нас!

Овако се, дакле, удостоји свети отац наш божаствене власти учења, везивања и дрешења, апостолскога достојанства. Не придоби престо безакоњем, не сагради недостојношћу трудна заповедања, то јест на правила, не украде власти митом, ни разбојнички, не уграби је слично силницима, не гонећи част него чашћу гоњен и једва умољен, не примивши људску него божаствену од Бога благодат, тако да на столици светитељства не губитељски него спасоносно седи и хвали Господа.

Тако се, дакле, ово од Бога догоди са светим у царствујућем Константинову Граду.

Када је отуда опет стигао у Свету Гору, сви који у њој живе, чувши за њега да је архиепископ по божаственој власти, од гора пустиње, од пештера и раселина камених долажаху к њему у манастир Хиландар, носећи радост заједно са жалошћу, хотећи да их он благослови, а уједно и да му даду у Господу целив иа одласку од њих. Са радошћу хваљаху Бога за оно што је учинио на њему, и великом жалошћу беху обузимани, жалећи за својим добрим хранитељем у Богу, сапосником и подвижником, јер из детињства одрасте к њима у пустињи. А он као и раније, богати дароваца у Богу, све милостиво речима утеши и потребним обдари, и моливши да их има као помоћнике у молитви Богу свакога отпушташе кући.

А прот и сви игумани великих и малих манастира, чувши да је патријарх дао светоме власт освећивања по његовој области, сви редом призиваху светога у своје манастире, и свети служећи с њима свету службу освећиваше им попове и ђаконе и чаце. „И све беху заједно у цркви на молитви“, као што се каже у Делима апостолским, „ломећи по домовима хлебове, и примаху храну у радости и пространству срца, хвалећи Бога за све.“¹⁵¹

Тако свети у свима манастирима светим црквама поклонивши се, проту и игуманима и свима који су тамо у Господу целовање учинивши, дође опет у свој манастир Хиландар, поучи насамо игумана да онима који су под њиме сам собом показује пример сваке добродетељи, а опет братију да игумана са страхом Божјим у свему слушају, свима мир и благослов и у Господу целив давши, изиђе из манастира, узевши са собом оне за које је знао да су подобни да их постави за епископе.

Често се осврћући, обазираше се на јаруге у пустињи Свете Горе и иа оштре путеве камене По којима бос ходећи свете посећиваше, сећајући се блаженога живота тих пустињака далеко од сујетног света, и узвишавања умом од земаљског ка Богу непрестаном чежњом и молитвама. Размишљаше и о пређашњем свом животу и о многој помоћи ка Богу од поука оних преподобних и од гледања њихова живота, помишљаше како неће ништа моћи успети у земљи свога народа, јер раније они нису имали архиепископа.

Излазећи из Свете Горе као из некога раја божаственог или као да је много богатство изгубио, плачући говораше:

„О, коликих се добара лиших,
ја јадник!
О, колико богатство –

да се без брига светске Богу молим
– замених за ништавило славе људске!
Тешко мени, тешко мени,
ко да ме не оплакује,
где падох и шта добих!
Господе Боже мој, на кога се уздах
растављајући се од светих својих
и излазећи из Свете Горе:
ако је на мени воља твоја добра,
молитвама пречисте своје Матере
и твојега угодника Симеона, оца мојега,
не остави ме да се због овога
у скрби потапам и у неизвесности.“
И тако сетан цео дан тугујући иђаше.

Када је дошла ноћ и када је легао да се одмо-
ри, гора мислена и света, гора Божија, гора зе-
лена, гора натопљена Духом, гора небу слична,
гора виша од небеских гора, свима анђелским
силама подобна, то јест свечиста Дева и Мати
Бога мојега, од које се без семена, без људске
руке, од њених девичанских спона као од горе
велике, по чудесном Данилу,¹⁵² камен Христос
отрже и све идоле бесовске сатре, јављањем у
сну подиже душу његову од унинија, говорећи:
– Имајући мене као јемца код цара свију,
Сина и Бога мојега, и због овога тужиш? Уста-
ни и журно иди на дело за које си од њега иза-
бран, ништа не сумњајући, јер све ће ти у њему
успети на добро!

Свети дошавши к себи од виђења, нађе срце своје утешено неисказаним весељем, и многим сузама благодари Бога; имајући пречисто уздање у њега, иђаше својим путем радујући се.

А дошавши у велики град Солун, и поклонивши се светом великомученику и страстотрпцу Димитрију, давши митрополиту града целовање у Господу, настани се у манастиру Филокали. И нимало не одложивши, дозвола највештије живописце и замоли их да брзо насликају две иконе велике висине, стојећи; на једној заповеди да насликају превисоког и божавством неописаног цара Христа Бога, који божавством није одступио са небеских висина и који је сишао на земљу, на моју низину, мене ради оваплотивши се, да ме уздигавши са собом узвиси на небеса и да ме, собом удостојивши, са собом посади и на престолу Бога Оца. А на другој – вишу од небеса, која му се јавила у сну, неизрециву Гору Божију, свечисту царицу, Деву и Матер тога самога Христа цара и Бога нашега. И тако, светло украсивши ове иконе златним крунама, камењем драгим и бисером, постави их у томе манастиру Филокали, које у част Бога и на спомен светога и до сада стоје на месту где беху и постављене.

После овога свети сабра све достојно што је потребно великој цркви, и узе са собом књиге законске, и светло испраћен од митрополита,

ипарха и првака градских, оде у земљу народа свога.

А свој долазак унапред писмено јави брату самодршцу Стефану.

Када благочастиви Стефан чу за одлазак брата давно жељена и љубљена, и то не просто него да му долази са божаственом влашћу првосвештенства, сугубом радошћу у Господу весељаше се. Али обузет великом болешћу и не могући му изићи у сусрет, место себе посла му синове своје у сретање, који младошћу као орлови златокрили и са многим благороднима до грчке границе часно стигоше. И дочекиваху свога по телу стрица а у Бога владику и светога оца, и са сваком га почашћу ка самодршцу оцу привођаху.

А када свети дође над болеснички одар самодршца брата, овај му подигнут од других је два могаше дати целовање, уз велики плач обојице и свију благородних, јер беше јака болест самодршца и никако се не надаше животу. Али Бог, који је својим доласком утолио сузе Марти и Марији,¹⁵³ и доласком светога архиепископа жалост свију ових у радост измени. Крст свети и часни омивши, том освећеном водом и топлим молитвом брата напоји, и свега га окропи, полагајући руке своје свете на часну његову главу, и ову грлећи са сузама целоваше, много

се молећи за њега тајно у срцу тајнозналцу и онеме који види сакривено.

И молитвом светога спасе се болни, и наједанпут се исцели.

Господе Боже мој, славим те и опевам име твоје, дивим се твоме великом човекољубљу и брзومه мило срђу, јер си дивна дела са светима својима учинио и чиниш! Онај који је много-времено болешћу мучен и који се никако није могао исправити и за кога су и најбољи лекари мислили да је изгубљен за живот, изненада брзо са одра устаде. И бледило смртно одлажаше и мрље румени на лицу се јављаху, јер све болести у име Бога мога полагањем руку светога архиепископа ишчезаваху.

И одмах узе учешћа на трпези са светим архиепископом и са благороднима. Двоструко се радоваху и весељаху благородни и сви остали: због одласка светога и због оздрављења самодршца, и хваљаху узрочника овога, Христа мојега, који је рекао: „Именом мојим изгониће бесове, на болесне положиће руке, и биће здрави.“¹⁵⁴

А свети гошћен много дана од брата самодршца, све му исприча свети што му се у Богу догоди у Константинову Граду. А овај радосном душом због тога похвали Бога, а светоме клањајући се говораше:

– Добро дошао, од Бога послани, да научиш и нас и цео народ свога отачаства, да узакониш

законом и обичајем хришћанских народа и да украсиш у свему како треба. Ја ћу у свему бити слуга послушан твојој заповести као своме господару.

Договоривши се и са благороднима где и у којим крајевима треба поставити епископе, свети тако дође у Студеницу, Лавру светога Симеона. Уђе у цркву свету и са многим сузама љубазно целива часни и мироточиви гроб преподобнога свога оца, игуману и братији даде у Господу целивање, мир и благослов, и тако се одмараше у манастиру.

Тамо у све недеље и велике празнике, као што имађаше обичај од Свете Горе, у цркви састављаше свеноћна богослужења, и вршећи свету божаствену службу, попове и ђаконе и подђаконе и чаце посвећиваше, а цео свој народ учаше покајањем правоверју, и говораше да се обрата брижљивим животом ка Богу, чинећи у њему дела достојна покајања.

А Бог, који увек прославља свете своје које је себи изабрао, и ове своје угоднике тада као и увек прослављаше. Јер у које год време свети свршаваше свете службе у цркви где беше гроб преподобнога опа његова светога Симеона, и капа сам долажаше да га ока ди, отац даваше сину својему првосветитељу награду почести, јер миром богато точећи самога и цео народ који је ту стојао облагоухаваше. И они који гледају шта се збива могли су ваистину тада

видети чудесно. а мислим да је богољубивим душама које ово слушају и сада поучно до суза. Јер као по некој сагласности живи са мртвим договараху се, и овај као богословним језиком апостолски све поучаваше, а други, точећи миро из светих моштију својих помазиваше, и обојица чудесни радошћу народ свој задивљавашу.

А ово све беше заповест Бога мојега, који влада живима и мртвима, и који нама јавља колику смелост према њему свети стекоше, и прослављаше овим знамењима и чудесима оне који су се много пута двоумили о православној вери, да буду покорни и послушни њихову учењу о Богу. Јер доброразумно рече божаствени апостол: „Знамења нису за верне него за неверне“.¹⁵⁵ А добро је да и ми сада са Давидом кажемо:

„Преко светих који су на његовој земљи,
прослави Господ сву своју вољу на њима.“¹⁵⁶
И:

„Диван је Бог у светима својим,
Бог Израилев.“¹⁵⁷

После овога подиже се свети и оде на од Бога му наречени престо првосветитељства, ка цркви Христа Спаса и Бога нашега у Жичи. Али црква беше велика, а још неосликана, и ову освети и светом трpezом и светим моштина светих украси и утврди, и у њој свеноћне

молбе чинећи и свету службу свршавајући, од својих ученика за које је знао да су достојни и подобни за епископе освешћиваше, и свакога постављаше на његово место, називајући их апостолски учитељима.

И свршивши све што је потребно божаственом влашћу свештенства, не престајаше дан и ноћ са сузама прилежно да учи свакога, говорећи им:

– Ево сада, послушавши ме, иако то нисте хтели, Божје благодати удостојисте се.

Слушали сте једном божаственог апостола Павла како говори свом Тимотеју. Чујте, дакле, и мене сада који попут онога говорим вама, својима:

Епископство је добра ствар, јер се брине о Богу и за Бога, и има велике почести од првога пастира, епископа душа наших, Христа Бога. Али епископ треба да је без порока, муж једне у Господу законите жене, трезвен, целомудрен, побожан, странољубац, учитељан, не пијанац већ смотрен, не неозбиљан, не дволичан, не грамжљив, не лаком на добит, не среброљубив већ милостив – и остало знате.¹⁵⁸ Од свих, дакле, и од свију других зала да се сачувате најпре ви сами треба да се бринете, и да ваш живот увек буде брижљив, да се утврдите као узор сваке добродетељи у Богу онима који су под вама. А Бог мој Духом Светим својим да вас сачува од свакога видљивог и невидљивог

ловљења непријатељева, и по својој вољи да вас научи свему што ћете корисно говорити и творити.

Давши им књиге законске, да по предању светих апостола и светих отаца уче народ како да се подижу у вери у Господа нашега Исуса Христа, и заповедивши им да га покајањем обраћају ка Богу, говораше им:

– „Пазите на себе и на све стадо, у коме вас Дух Свети постави за надзорнике, то јест епископе, да пасете цркву Господа Бога, коју стече својом крвљу“,¹⁵⁹ знајући да ћемо и за једну једину овцу од главнога пастира Христа у онај велики последњи дан јављања његова бити испитивани.

И тако свима мир давши и благословивши, посла свакога у свој крај.

А сам се бринуо за довршење цркве, јер беше довео са собом из Константинова Града мраморнике и живописце.

Када је ускоро била свршена велика црква у Жичи са свима одговарајућим лепотама, заповеди свети архиепископ брату самодршцу Стефану да тамо дође са великашима и са свима благороднима.

И одмах овај посла заповести свима властима своје државе, сазивајући ипате и војводе, тисућнике и сатнике, и мале заједно с великима. А свети архиепископ опет сазва све своје

епископе, игумане и све црквене служитеље, и сви се сабираху у Жичу, у архиепископију, ка великој цркви.

А када сабор би веома Велик, свети се бра-том самодршцем на престо првосветитељства седе и свечано исприча о узроку сабора и о себи, говорећи:

– Знате, дакле, и чусте за моје најпре једно па друго бежање од вас у пустињу, и да не прет-поставих ништа од красота овога света Божјој љубави, нити ишта од видљивих лепота на зе-мљи сматрах блаженим до да прионем Богу у молитвама. Али вас ради, саплеменика ми, свету и слатку ми пустињу оставих, и не дођох да тражим ништа више, до ли душе ваше. Тако рећи, ради ваших душа и душу своју омрзнух, сећајући се старих светих, који су у болу срца за своје саплеменике Богу говорили: „Ако спа-савајући спасеш народ овај, ако ли не, онда и мене испиши из књига које написа!“¹⁶⁰ И опет: „Желео бих сам да будем анатема од Христа, за браћу своју по телу, Израиљце.“¹⁶¹ На њих се угледајући и саосећајући с вама, нашега ради спасења и своје спасење презрех. Али, ако ме послушате па што добро у Богу међу вама узаконимо, вашим спасењем и присвајањем Богу још више ћемо стећи и удвостручићемо, а не-ћемо изгубити наше спасење. Због тога молим вас да будете послушни у свему што год вам о Богу, на вашу корист, будемо говорили.

Ево вас је Господ Бог ваш молитвама свога угодника светога и преподобнога оца Симеона утврдио, умножио и распространио, и међу вама су многи начелници и власти, ипати и војводе, многи мали и велики жупани. Не приличи да онај који вама у Бога влада буде истоименог достојанства власти са вама и да се исто зове. Него као што сам ја ради вас влашћу свештенства и као глава цркве у Бога постављен, потребно је да се и онај који вама влада у Богу миром украси круном царства, а ово је и у вашу част и похвалу, славу и величанство. А када ово буде, говорићемо вам и друго, о Божјој доброј вери и о спасењу вашем.

А сви чувши да је његова реч блага и са осећањем за њих, узбудивши се поклонише му се с радошћу и говораху:

– Од Бога послана те к нама и казивача Божјих речи, у свему послушајмо!

Пошто је тада био празник Христа Спаса и Бога нашега, свети сврши у цркви свеноћно појање са свима молитвама, служећи и божаственоу литургију са свима епископима и игуманима и са многим свештеницима. И у време када треба да се освећује, узе к себи у свети олтар, у светињу над светињама, венцеименитог брата великог жупана Стефана, молитвама и мољењем Богу благословивши га, багреницом и бисером опасавши га и украсивши, и венцем царства часну главу његову венчавши,

и миром га помазавши, прогласи га за Богом самодржавна краља српког.

А благородни и цео народ поклонеше се и молише му дуг век од Бога, говорећи:

– Нека буде! Нека буде!

Када су изишли из цркве, седоше сви за трпезу. Пошто су нови архиепископ и нови краљ приредили веома велики пир, благородни, епископи и цео народ дејаху увесељени, а ништи по заповести светога још и довољно обдарени, и тако сви одлажаху на починак.

Благочастиви краљ Стефан радоваше се неисказаном радошћу, хоћу рећи – не венцу царства ни многоценој багреници, јер је знао да и то са многим красотата света пропада и пролази, него што је толико мноштво било сабрано са свију страна и што су видели цркву његову како је веома красна. Због тога се нарочито радоваше. Јер он беше ктитор те божаствене велике цркве, и беше је украсио многим својим безбројним даровима, иконама светим, свећњацима и завесама, и свима светим сасудима, и свима часним изванредним стварима, тако да је сваки који ју је видео мислио да је небо на земљи, и говорио: „Господе, вазљубих красоту дома твојега“,¹⁶² освети оне који те љубе и оне који овај дом украшавају благолепијем. Ти их прослави твојом божаственом силом.

Али није сад време да описујемо сву красоту цркве. Да се вратимо на реч о скупу сабора.

Сутрадан свети архиепископ сам украси свога љубљеног брата, благочастивог краља Стефана, баграницом и красним сјајем и сваким царским обележјем, и научивши га о свему шта ће у сабору говорити, заповеди да се опет сви сазову у цркву.

Кад су се епископи и благородни и сав народ сабрали, свети архиепископ седе са самодршцем братом, и отворивши богоречита света своја уста ка свима, рече:

– Браћо и другови, и чеда у Богу, саслушајте реч моју с пажњом достојном ваше љубави, на вашу корист!

(Поука)

Једнородни Син и Слово Божје, Господ наш Исус Христос, јављајући се ученицима после свога божаственог васкрсења из мртвих и са њима једући, учаше их о свему. И када је, оваплотивши се ради нас као човек, извршио на земљи сав промисао Бога Оца, и када је хтео да се у слави узнесе к њему па небеса као Бог, узе их, као што чувате, са собом на Гору Јелеонску, и рече им: „Идите и научите све народе, крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа, учећи их да чувају све што вам заповедих.“¹⁶³ И опет: „Проповедајте јеванђеље сваком створењу. Ко узверује и крсти се, биће спасен, а ко не узверује и не крсти се, биће осуђен.“¹⁶⁴

Апостоли, дакле, по заповести изиђоше у васељену, и проповедаху јеванђеље, научише и крстише у име Оца и Сина и Светога Духа, што и постигоше, и преставише се ка Господу, кога вазљубише. А благодат Духа Светога и преда-ну им свету заповест оста ви Христос, Син Божји и Бог, и светима који ће доћи после њих, и до сада је не одузе. Јер улазећи на небеса рече: „И ево ја сам с вама у све дане до скончања века.“¹⁶⁵ Апостоли у своје време починуше, а Христос је са својим вернима до скончања века као и са апостолима. Јер када мољаше Оца свога за апостоле, рече: „Не молим се само за ове него и за оне који њиховим речима верују у мене, да сви једно буду, као ти, Оче, у мени и ја у теби, да и они у нама једно буду.“¹⁶⁶

Јер не даде се благодат Светога Духа једино апостолима него и свакоме који живи по благодати. Јер апостол Павле каже: „Сваком појединцу од нас даде се благодат по мери Дара Христова.“¹⁶⁷ И многи од светих после апостола благодаћу Духа Светога проповедаше јеванђеље као и апостоли, и исто тако чудеса, силе и знамења учинише, и беху укрепљени да многим мукама пострадају за Христа.

А научише и крстише људе у име Оца и Сина и Светога Духа,¹⁶⁸ сваки у својој земљи, где је Богом био одређен, као што и на нас сада на крају векова дође ред, да по вољи Божјој дођем к вама, мојим људима, да вам објавим

истиниту веру, без које нико неће угледати Господа,¹⁶⁹ коју ако примивши сачувате спашћете се, јер због вашег спасења придројаћемо се и ми реду старих светих.

Због тога нећу да ћутим за вас, и ако ко од вас незнањем заблуди од истините вере не приличи ми да гледајући своје будем као на-јамник, а не прави пастир.¹⁷⁰ Хоћу, дакле, да исповедањем вере сви покажемо како верујемо. Знамо да се сматрате вернима, и да сте пре нас од светога и преподобнога оца нашег Симеона правоверјем засађени, али је Бог благоволео да и ми залијемо оно што је отац наш засадио, да кажем: „Павле засади, а Аполос зали, али Бог подиже“. ато ни отац мој, који вас је засадио вером, Ни. ја који заливам учењем, нисмо ништа већ Бог који вас подиже. Отац мој који је засадио и ја који заливам једно смо,¹⁷¹ служитељи Бога коме поверовасте, а Бог нека вас прими својим милосрђем, како Павлово и Аполосово тако и наше вером засађење и учењем заливање, нека вас утврди и подигне у страху своме, да му служите преподобношћу и правдом.¹⁷² Амин.

И о јересима слово да вам говорим науних, јер многе све од почетка до сада ђаво намисли да посеје, к да многи кукољ зловерја преко безаконих јеретика који му служе у васељени расплоди. О овим јересима Павле велики васељенски учитељ Духом Светим предсказа: „Ја

знам да ће после одласка мојега ући међу вас вуци љути, који не штеде стада, и од, вас самих устаће људи који говоре развращено.¹⁷³ Вуцима љутим и људима који говоре развращено назва јеретике, који од праве вере, у јерес одводе. И ко мисли и узда се у себе да ће бити веран, ако њих послуша. Они су део порочни, мрачни на светлости, истином неупућени, који говоре да је слатко горко и горко слатко. Тешко њима, јер не повероваше истини!¹⁷⁴

Због тога се и ја бојим да међу вама не буде што од нечистога и кукољнога учења таквих. Хоћу да међу вама извршим обновљење свете, истините, божаствене вере у Оца и Сина и Светога Духа, јер и они који су слободни од сваке јереси треба да се обнављају правоверним образцем свете вере, и свети богоносни оци заповедише да се овај говори сваки дан, и увече и ноћу, и да се чак и пред спавање њиме корисно поучавамо и да противне нам зле духове плашимо и учинимо да побегну од нас. Јер када зли дух који је давио Саула бежаше од Саула Давидовим свирањем у свиралу и ударањем у гусле,¹⁷⁵ колико ће се више устрашити и бежати од страшне трубе која исповеда Тројицу Свету у једном божавству?

И сада, дакле, сви који сте данас сабрани, ако је ко од вас обузет нечистим учењем јереси, нека исповедањем открије болест, а ми ћемо у Бога вером православља брзо тога ис-

целити. Јер није могуће не одлучивши се од зла научити се добром, нити ономе који држи јерес да чисто исповеда божество Свете Тројице, као што није лако на восак ставити друга писмена ако се прва не избришу.

Због тога молим свакога од вас да не затаји у себи богомрску јерес којом ако је ко међу вама до сада у незнању био обузет, апостолски ћу казати: „Бог презревши године вашег незнања, ево сада вам запрећује преко мене, да се вером и покајањем обратите к њему, јер је поставио дан у који ће васељени судити правдом.“¹⁷⁶ „Пред њиме је све наго и познато и ништа наше неће се сакрити. Јер жива је реч Божја, и делује више од мача оштра са обе стране, и расудитељ је мислима и помислима срца.“¹⁷⁷ „И пошто Господ суди тајне човечје“,¹⁷⁸ „страшно је упасти у руке Бога живог“.¹⁷⁹

И сви чувши ову страшну поуку упућену к њима, говораху:

– Верујемо као што заповедаш и исповедамо као што нас ти, владико, научиш!

Пошто је ово тако било, убрзо уђе свети са свима епископима и свештеницима у светињу над светињама да сврши свету и божаствену службу. После читања светог јеванђеља, сапрестолник апостолске столице, свети све сазва и јасно, да сви чују, поче прво сам говорити образац свете вере, то јест „Верујем у једнога Бога“, став по став, а самодржац Стефан, бла-

городни и сви остали такође су говорили и божавство Свете Тројице исповедали, а неки су и јерес којом обузети беху обличавали. Сви су трикратно исповедали образац божавствене вере, као што их је свети научио.

А свети, опет, и сви за њим, говораху:

– Примамо све свете саборе светих отаца скуп љених по временима и местима ради утврђења божавствене православне вере, и чега се они свети оци одрекоше, одричемо се и ми, и које они проклеше, проклињемо их и ми.

Клањамо се и целујемо свечасну икону р ади нас човечанскога оваплоћења Христа Слова Божја и Очева.

Клањамо се и целивамо икону пречисте његове Матере, и исповедамо ову као приснодеву и праву Богородицу.

Клањамо се светоме дрвету, часном крсту, и овај целивамо, јер се на нему прикова гвозденим клиновима Христос, живот свију.

Клањамо се божавственим и светим тајнама Христа Бога нашег, и причешћујући се њима са вером примамо и не помишљамо да је то прост хлеб или вино него само то тело Христа Бога нашега и сама та света и животворна крв његова, изливена за живот света.

Клањамо се светим и божавственим црквама и местима светим, поштујемо и свете сасуде, и клањамо се иконама свију светих Божјих угодника, и њих достојно поштујући целивамо.

И следујући у свему апостолским предањима и саветима светих отаца, тако верујемо и тако исповедамо, а све јеретике и сву њихову злу јерес проклињемо!

Све дакле ово, и више од овога исповедаху са многим сузама, научени од светога. И могао се видети приказ достојан Божјега милосрђа: сви стојаху у цркви исповедајући божавство и изобличавајући јерес, као што су стари у Јордану исповедали грехе своје када моје очишћење Исус једнако са грешницима безгрешни крштавајући се очишћаваше грешнике. А свети, као други у Богу Претеча и Крститељ, стојаше посред народа, и свима вапијаше:

– Покајте се!¹⁸⁰

А Стефан краљ, као увек неуздржљив, када виде да брат чини оно што пре није било међу њима, дивљаше се и многим сузама земљу кропљаше.

И пошто је ово тако било, и пошто је била свршена божавствена литургија, у радости и весељу великом седоше за трпезу, јер и дан се већ преклонио. И тако одоше на починак.

А сутрадан, опет, у трећи дан, свети позва све у Архиепископију и изговори им много од божавствених Му дарова, и довољно их научи шта треба после веровања и после крштења чинити. Додаде овоме и апостолове речи, и рече:

– Ни старање о животу без праве вере у Бога не може нам што успети, нити нас прво исповедање вере без добрих дела може представити Господу, него обоје заједно да бива,¹⁸¹ „да Божји човек буде савршен“¹⁸² и да ниједним недостатком не храмље. Јер вера спасава када чини у Богу љубављу добра дела.¹⁸³

Мир и благослов свима даде, и тако отпусти благочастивога краља Стефана и све благородне својим кућама.

А оне који су исповедали јерес задржа са собом код цркве и насамо их тачно испита. Некрштенима са претходним проклињањем јереси коју имаћаху заповеди да држе дане оглашене у чувању чистоте, и тако заповедаше им да се крсте. А крштене у латинској јереси, такође са претходним проклетством њихове зле јереси, пошто су исповедили образац вере, и пошто је прочитана молитва над светим миром, тим светим миром заповеди помазати их по свима чулима и да буду верни са нама. Свети је заповедио и свима епископима да тако чине над таквима који долазе к њему.

А посла и многе егзархе да траже који су као и поганици узели жене без благослова и молитве, и заповеди да их венчавају. А ако су у старости и ако такви и децу имају, нека узму ову под скуте матере и нека се са њима венчају.

А и сам свети пролажаше и обилажаше целу земљу својега народа, вером православља утвр-

ђујући и учећи, и предајући им врлине и добре обичаје, водећи све исповедањем ка покајању. У манастирима сабираше зборове инока и предаваше им да држе уставе законске и службе црквене. А благородне који су били у јересима које налажаше много је молио и учио да се врате саборној апостолској цркви, обећавајући им почести и дарове велике, и који би га послушао био је приман од њега с љубављу великом, и примао био од самодршца краља, брата његова, многе дарове. А ко се, не повинујући се, утврђиваше у богомрским јересима, овога проклевши а великим бешчашћем из целе своје земље изгоњаху, расудивши да није достојно да буду купине заједно са виновом лозом.

И браћа су с Божјом помоћу све добро управљала, и све више напредоваху, јер живљаху у Богу и у великој радости и весељу беху душе њихове у Господу.

Ђаво, који од почетка мрзи добро, успео је да подстакне завист према њима. Подиже на њих завист краља угарскога. због краљевства, пошто пре међу њима није било краља, а сада се поставише и слични њему прогласише. Многим претњама у својој гордости хвалећи се Угрин, посла своје великаше благо частиво-ме Стефану краљу, одбацујући мир и љубав, а објављујући мржњу И рат.

А благочастиви Стефан са љубављу примивши људе који су дошли, њихове претње одлагаше Богу, који се противи гордима и који на њима врши одмазду.¹⁸⁴

И одмах призвавши светог архиепископа, исприча му о свим Утриновим претњама ратом, и велеречиво хвалисање без страха Божјега, и замоли га да оде до Утрина са великашима који су од њега дошли.

А свети, који није лен да помогне свакоме коме се чини неправда и невоља, а како тек да усрдно не саосећа за отачаство и за брата, помишљајући да с љубављу лако поднесе макар што ненадано и пострадао! Послушавши брата, пође. Сматрам да га је Господ тако водио тамо, да се и тамо прослави и диван буде када преко свога угодника чудо учини.

Када је дакле дошао краљу угарскоме, био је од њега примљен са великом чашћу. Јер овај беше унапред извештен од људи који су дошли да је архиепископ који долази брат краља српског. Када је угарски краљ велико мноштво Угра и Кумана сабрао у намери да пође на српску земљу, помишљајући да ову себи покори, свети се против њега за борбу спремаше праведним оружјем, То јест божаственим речима, да сруши његово гордо мишљење. Својим богоречитим језиком изговори му много о правди и истини и љубави и рече „што теби не годи, то ни другима не твори“.¹⁸⁵

А Угрин се, гневан као рис, слично несавитљиву кипарису охоло узносио према светоме, не обазирјући се нимало на његове добре речи и не слушајући га да се врати љубави. А свети, уздајући се у Бога, Не побоја се гордога хвалисања Угринова, које у пад руши.

Пошто је тада било лето И пошто је веома палила жестока врућина, хтео је свети да жеђ од, поста угаси са мало вива И студенем водом, и јави краљу да му пошаље леда да се расхлади. А краљ са сваком радошћу посла свога служитеља да да што тражи онај који је дошао од светога. А слуга изишавши потражи у свима леденицама и нимало не нађе, јер се од велике сунчане жеге беху све растопиле. Јави се краљу и на спасење његово јави се, да се није нимало нашло да му даду:

– И не само – рече – архиепископу него ни твоме Краљевству немамо више шта да донесемо!

Краљ се ражалости што није имао да да што је свети молио.

А када свети чу, обрадова се веома због овога и заповеди свима који су са њим да изиђу из обитељи. Подигавши своје преподобне руке увис ка Богу, са сузама рече:

„Господе Исусе Христе, Боже наш, уздање моје и уточиште, помоћниче мој и избавитељу, погледај сада оне који нас опкољавају насиљем, ове људе што против нас смишљају. ’Не остави

ме, Господе Боже мој’,¹⁸⁶ молитвама пречисте своје Матере приснодеве Богородице и светога твојега угодника Симеоне, оца нашега,

’учини сада са мнош знамене на добро да виде они који ме мрзе и да се постиде’.¹⁸⁷

Послушај ме, Господе, послушај, као што си некада пророка твога огњем,¹⁸⁸ тако и сада мене, грешнога раба свога послушај градом небеским, да и ови разумеју да сам ја твој слуга и да се ужасну и убоје, и да се они који траже да нас озлобе поврате и задиве и прославе име твоје, Оца и Сина и Светога Духа, сада и увек и на векове!“

А Бог који чини вољу слугу својих на добро, још док је молитва била на устима светога, заповеди и бише ветрови, севања, муње и громови јаки и уједно сумрак, и страх велики на самом краљу и на свим војницима његовим, тако да су се сви устрашили и говорили:

– Шта ће то бити?

И гле, одмах, не другде него на оној страни где стојаше обитељ светога, у великој ширини унаоколо, свесилни Бог прослављајући и чинећи чудесним раба својега, озго с небеса превеликим градом одажди, тако да је множина покрила земљу. А они који су били са светим, припавши к њему, говораху:

– Помилуј нас! Гинемо од страха, и од наших коња ниједан неће остати, нити знамо камо се разбежаше!

А свети, још стојећи на молитви и благода рећи Бога на оном што се догодило, са сузама рече:

„Слава теби, Господе,
слава теби, човекољупче,
слава теби, премилосрдни,
слава теби, благопослушљиви
онима који те истином и вером призивају,
слава твоје милосрђу
што си и мене грешног послушао!
Довољно је, Господе, твоје милости¹⁸⁹
коју си показао на мени рабу твоје,
заповеди опет свемоћном речју твојом
да се заустави град који пада!“

И одмах се с његовом речју заустави. А свети са великим весељем благодаривши Бога заврши молитву. Затим заповеди да донесу богоданога града, и сам прво окуси од њега као од освећена, и раздаде свима који су били са њим. Затим напунивши велику сребрну зделу часнога грумена од града, даде краљу говорећи:

– Пошто сам молио од Краљевства ти леда, и због времена не нађе се да ми се да, био сам присиљен да молим од творца времена и од свебогатога Бога, и даде ми из његових неоскудних ризница те дадох Краљевству ти као

благослов. Пошаљи људе и колико им је потребно нека узму!

А краљ чувши ово од оних који су дошли од светога, обузе га ужас због необичне вести, узе принесену зделу са сјајним градом, и разумевши да му га је молитвом светога Бог дао, у страху се задиви чуду и целивајући грумење града рече:

– Диван је Бог у својим светима!¹⁹⁰

Затим метнувши га у вино, сам и сви који су с њиме благодарећи Бога испише га добро рас-творено и студено. А слуге краљеве и свију велможа, чувши да је пала множина града, сви трчаху да га узму и сви колико им беше потребно узимаху. А тај чудни и ваистину богодани град дуго остајаше неотопљен као грумење, док га узимаху они којима је био потребан.

А краљ, сетивши се својих оholих речи које рече светоме у гордости, срамљаше се да га позове преда се. Договоривши се са свима својим великашима да испуни молбу његову и да живи у миру и љубави са краљем српским, и сви утврдише реч, заједно са краљем дођоше ка светоме и клањајући му се и хвалу му одајући говораху:

– Пошто смо рузумели да си ти Божји човек, буди нам присни гост, а брат твој, краљ српски, нека нам увек буде у љубави, још више него раније. А тебе, Божји човече, молимо, опрости нам што ти у препирци рекосмо и не сећај се

против нас ка Богу због тога, да не пострадамо нешто, јер си ти, као што видимо, Божји слуга, и Бог те у свему слуша.

И сви приклањаху главу под руку светога, хотећи се од њега благословити, а ка његовој власеној мантији прилагаху очи своје и лице, и ову целивајући одступаху. Јер добродетељ побожности зна да задивљује не само саплеменике него и противнике, а нарочито када се у Богу чудом јавља.

А свети их прими, и као из божаствене ризнице срца својега изнесећи, нове и старе речи њима говорећи учаше их о Богу, чему беху веома удивљени, и клањајући му се одлажаху својој кући.

А краљ, примиривши се са светим, чешће га к себи призиваше и његовим речима о Богу наслађиваше се. Ганут, рече светоме:

– Твоје речи, оче, уносе у душу моју неку неисказану жељу да те волим. А хоћу, ако се не гнущаш мене, да те по Светоме Духу узмем за оца и учитеља, да ти исповедим живот мој у гресима и веру моју, па да добијем од Бога или да се саблазним!

А свети га прихвати са весељем душе и срца радошћу, и краљ исприча све о себи. А свети се за диви његову са топлом љубављу према Богу спремном исповедању грехова својих, о којима га свети архиепископ научи да се покајањем добро исцељују. Потом рече к њему:

– Одричеш ли се јереси?

А он:

– Одричем се, као што ћеш ме ти научити!

По науку светога одрече се јереси и вере латинске коју држаше и свију јереси злих и срамних које света, саборна и апостолска црква одрече и свети и васељенски сабори проклеше, и он проклињаше и одрече се, а обећа да ће држати веру православља као што га свети научи. Свети образац божаствене свете вере, као што од њега чује, рече му да изговори Три пута, и свети свршивши на њему и све остало што је узаконено над таквима, и обновивши га свет вером православља, удостоји га да прими пресвето тело и часну крв Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа. После овога поучи га о правди и истини, о љубави и о милостињи према ништима, приводећи му као сведока Данила, који је рекао Навуходносору: „Савет мој нека ти дође на време, о царе, грехе своје очистићеш милостињом према убогима и безаконја своја милосрђем према ништима.“¹⁹¹ И много друго што је корисно и достојно да се прими изрече њему, и свети архиепископ га довољно научи како ће Бога молити и благодарити и у њега веру држати, и много се за неџа помоливши Богу и утврдивши га молитвама, благослови га.

Затим архиепископ рече да креће својој кући. А краљ се пред њим поклони, и држећи га за руку рече:

– Шта ћу, дакле, ја недостојни вратити твојој светости за сва добра, о оче, којима си ме извео из таме преваре и јереси и просветлио светлошћу православља, вером у Христа? Да си свечасно благословен од Бога, ти и дан у који си дошао к нама, јер си ми укрепио душу! Иди Богом, чуван и у миру својој кући. Брату твојему и мојему Стефану краљу српском јави нашу истиниту љубав, и не заборављај да се молиш за нас, да твоје учење остане у нама и да га Бог до краја делом сврши. Усрдно умоли оне који долазе к нама од брата мојега, краља српскога, да нас посете са твојим писмом, поучавајући да нас утеше.

Љубазни у Господу целив један Другоге дадоше, и краљ проли многе сузе због растанка са оцем. Затим посла са светим благочастиво-ме краљу Стефану коње изабране и своје лично борбено оружје, са многим другим светлим даровима, а засебно обдари светога премногим частима и оне који су дошли с њиме, и светло испративши, отпусти га својој кући. А посла и од слугу својих благородних да га са сваком почашћу проведу, док га не преведу и преко реке Саве.

А свети дошавши кући, мир и велику љубав од угарскога краља и велможа његових брату

својему краљу српскоме и свима благороднима својим испоручи, и сви благодаривши Бога примаху га радосном душом, и одајући му апо-столима подобну хвалу што се добро трудио, говораху:

– Колико су красне ноге
оних који добро јављају мир,
као оних који добро јављају
оно што је добро!¹⁹²

А говоре и о томе угарском краљу да је добро сачувао веру православља по учењу светога, и да је поживео у правди и истинитој смртно-сти и љубави, и да је нарочито милостињу давао ништима и био веома усрдан, и да је у свему изванредном Богу угоднио, коме је отишао завршивши живот. А Бог није затајио његово брижљиво чување заповести према Богу, тако да га је и после смрти удостојио да чини чудеса, да се, дакле, и до сада Угри њиме хвале и говоре:

– Имамо света и чудотворна краља који лежи у гробу!

Оваква, дакле, чуда учини свети Божјом помоћу у земљи угарској, и молитвама Богу и посредством светога архиепископа код непријатеља имађаше Стефан благочастиви велики мир, и хваљаху Бога који им помаже да добро пребивају у великом миру.

После овога благочастиви краљ Стефан, обузет болешћу, призва брата својега, сада хваљенога, и много га мољаше да га удостоји светог и анђелскога и иночкога образа. А свети га у овом никако није послушао:

– Када дође време за такву твоју молбу – рече – ја ћути сам послужити у овим стварима!

Пошто се он исцелио од болести и свети архиепископ оде кући, опет краљ Стефан оболи од теже болести и плачевно написа светоме, молећи га да дође и да га удостоји светог и анђелскога и иночкога образа.

– У овом животу – рече – више ме нећеш видети!

Свети се подиже и док је брзо ишао свом брату, Стефан још брже изишавши из живота Господу отиде, а нико није смео да га удостоји иночкога образа, чекајући светог. А ни краљевство не остави никоме од синова својих, рекавши:

– Краљевство није моје него Божје, и онога који се трудио за њега, светог владике и брата мојега. И као што га прво даде мени молитвама и благословом, и сада ће га такође дати коме га Бог научи.

Када су његови синови и сви мали и велики плакали и спремали погреб, послаше светоме у сретање, говорећи:

– Владико свети, немој да паднеш у болест напорном журбом, јер брат твој и без иначкога образа Господу оде.

А свети архиепископ, за престављење брата својега чувши, оружје бола душу његову пробадаше, и брзо сишавши са коња који га је носио, многим ридањем сузним благодаривши Бога рече:

– Слава Богу за све!

Ожалостивши се што се брат његов није удостојио да прими иначки образ много више него због његове смрти, рече:

– Ја сам крив, бедник, због овога господину брату мојему. Али као увек, и сада још више, Господе, Господе, не остави ме да се због овога у животу мојему увек жалошћу потапам!

И са плачем великим на земљу припаде, и опет устајући мољаше се, говорећи:

„Владико Господе Исусе Христе, Боже наш, који си беспочетноме Богу и Оцу својему исконни сабеспочетан, савечан и једносуштан, Син јединородни, а на крају времена по вољи његовој нашега ради спасења у утроби пресвете и свенепорочне деве Марије безмужно, од Светога Духа и пресвете њене крви неизрециво оваплотивши се и родивши се сугубо на земљи – као Бог и као човек са нама поживео јеси;

Ти и по људској природи заплакавши над Лазаром, по природи божаства са влашћу аду из утробе овог истргавши и четвородневна по-

дигавши из гроба и представивши га жива, Марти и Марији, сестрама његовим, сузе утолио јеси;¹⁹³

молбе за сина сатникова ниси презрео;¹⁹⁴

Хананејку која је молила за кћер која страда помиловао јеси;¹⁹⁵

Јаирову кћер из смрти као иза сна подигао јеси;¹⁹⁶

удовичина сина, на погреб ношена, са одра подигао јеси;¹⁹⁷

и ја ћу се грешни данас њима уподобити, припадајући молим се твојој доброти, као што си њих негда тако и мене сада услишивши помилуј!

Јер ти си тада и сада и на векове исти.¹⁹⁸

Све је теби могуће,¹⁹⁹ немогуће ти није ништа. У рукама су твојим душе и дисање свакога створења. Јер ти живот садржиш и смрћу владаш, и осим тебе нема који спасава.

Свесилном речју твојом пресветломе твојему и доброме анђелу заповеди да врати душу слуге твојега, брата мојега. Да буде опет жив данашњи дан до ноћи која долази, молим твоју доброту, у који ћу моћи украсити га анђелским и иначким образом који је желео.

Буди милосрдан, дакле, сада и мени грешноме, као што ниси презрео ни оне раније, да и ја, слуга Твој, памтим твоју милост према нама, и смелији и усрднији служићу остатак живота мојега теби угодно, Богу мојему.“

Са многим вером и смелошћу рече:

– Анђеле Божји, у име Господа нашега Исуса Христа, говорим ти: Врати душу слуге својега, брата мојега, да га, дошавши к њему, опет нађем жива!

И тако узјахавши на коња, још брже путем гоњаше, говорећи:

– На тебе се уздах, Господе, да се не постидим!²⁰⁰

Дошавши над брата својега, оне који су плакали од њега отуриваше, и огњеним сузама часно његово лице довољно окропивши, тајним у срцу речима тај новидцу и свевидцу сакривенога много се за њега мољаше. Пруживши своју свету десну руку на срце његово, у име Свете Тројице написа по нагу телу слику крста, и одмах осети у својим рукама да се покренуло, и опипавши по његовим прсима, и ова опет нађе топла и жива, и како се веома молио услишан би, и обрадова се, и реч Христову говараше синовима његовим који су ту стојали и свему народу:

– Не плачите и не галамите, краљ није умро него спава, и душа његова је у њему!²⁰¹

И буђаше овога као иза сна, говорећи:

– Устани, господине мој, реци ми!

Тада он, од смртног сна отворивши очи своје и светога познавши, ухвати га за руке и целоваше их, а свети га подухвати и одмах подигавши се седе.

Ко твоје, Христе, да искаже силе?

Ко милосрђа твојих да исповеди мноштво?

Онај који је умро и без душе се укочио и са-сушио, и који је за погреб спремљен, да се пре-да матери земљи, молитвама светога опет до-бија душу и убрзо оживљује!

Због овога обузе ужас и дивљење оне који су ту стојали, и сви сагласно једно повикаше:

– Господе, смилуј се!

После тога свети архиепископ га украси светим и анђелским и великим образом ино-частва, назвавши га Симон монах, уместо Сте-фан.

Тада приведе и најстаријега сина његова Ра-дослава у његове руке, и свети заповеди да овоме да краљевство. А он рече:

– Ја влашћу скиптра, а ти молитвама благо-слов!

И тако примајући иночко одело у које беше новообучен, целиваше га, и више се овим по-следњим власеним радоваше него ранијим царским, бисерним.

После овога свети архиепископ га удостоји да прими пресвете, страшне и животворне Христове тајне од којих се ваља бојати, и све по уставу над њима свршивши, рече:

„Благодарим те, Господе, што си услишио молитву моју, и као што сам желео, слугу твоје-га брата мојега видех. Прими, Господе, опет у миру душу његову, да се како подигнућем тако

и представљањем његовим опет прослави име твоје свето!

И тако речени Симон монах, држан у рукама светог архиепископа, слатко веселећи се и Бога благодарећи, у руке његове дух свој предаде.

А сви који су ту стојали са удивљењем престадоше плакати, и славећи Бога и светога, светости његовој чуђаху се, што Бог међу њима молитвама његовим учини таква чудеса.

А свети архиепископ са епископима и са свештеницима, са синовима његовим и са многим благороднима подигоше га, и са њиме стигоше до велике лавре светога Симеона у Студеници, и тако, псалмима и песмама и милостињом према ништима као што је достојно И богоугодно одавши му почаст, положише га ту у цркви Свете Богородице, близу светога Симеона, оца његова.

Ова, дакле, чудеса тако учини Бог светим архиепископом О подизању и о представљењу благочастивога Стефана и првога краља. И нико, који је слушао за. чуда што се догодише раније међу старима и светима, да не прими с неверицом ова нова чудеса која се сада догодише. Јер ни овај није био хуђи од старих и великих светих, а показао се да је многим добродетељима неке и превазишао. Зато се не колебајмо двоумним мислима у овоме. Павлом великим утврдимо се и верујмо, говорећи: „Исус

Христос јуче и данас исти, и на векове.²⁰² У старини и у садашњици, онима који Бога љубе све иде на добро.²⁰³ Јер „све је могуће ономе који верује“²⁰⁴ – рече Господ.

После представљења благочастивог Стефана и првога краља, свети архиепископ венча краљевством најстаријег сина његова Радослава у великој цркви, у поменутој Жичи, утврдивши га молитвама и благословом, предаде му да самодржавно управља отачаским и српским скиптром.

Пошто је провео с њим мало времена, свети похита да стигне у свети град Јерусалим, камо је веома желео, и да се поклони спасном и животворном светом гробу Христа Бога нашега, и свима тако светим местима, а уједно и да раздели милостињу у њима и свима ништима. Епископи и сви благородни, и сам краљ Радослав молили су га са многим сузама да не одлази од њих, али га нису могли задржати. Ипак, пошто је надом утешио срца њихова да ће се опет вратити к њима, био је од њих отпуштен. Краљ Радослав даде му да са собом понесе велики товар злата и сребра, а дао би и сав дом свој да је свети хтео узети.

Свети дарова свима мир и благослов и у Господу целив, и тако дође на западно море у Далмацију, и отуда лађом, са својом пратњом, поче морем пловити.

Божјим управљањем добивши прикладно време, убрзо стиже до светога и жељенога града Јерусалима, и ушавши у свету божаствену цркву Васкрсења, поклони се. Проливши многе сузе, дотичући се очима и телом животворнога гроба Владике својега Христа, и рукама га грлећи, с љубављу целова. На светој и часној Голготи и у целој цркви са сузама целивавши и поклонивши се, благодари Бога што се удостојио да му се испуни његова добра жеља.

Часни и свети патријарх Атанасије прими га сјајно, даде му целив у Господу и тако га отпусти да се одмори. Сутрадан са светим патријархом и са његовим часним саслужабницима у светој и великој цркви Васкрсења свету и божаствену службу сврши. И као што су божаствени оци у цркви били учесници божаствене трпезе, тако су и у дому патријархову били заједно и за телесном, трпезом. Свети обдари многим даровима и почастима цркву Божју и патријарха, и његове саслужабнике, а уједно и ниште, и узе благослов и заповест од светога патријарха да може по целој његовој области у Палестини свету службу свршавати.

Тако се поклони у Витлејему и у Светом Сиону, и у Светињи над светињама, и у Гестиманији, и на Гори Јелеонској, и у Галилеји, у Витанији и у посници Господњој, и у свима светим местима у околини светога града, и сврши у њима свету службу и раздаде у њима милости-

њу. После тога, одморивши се, дође и До реке светога Јордана, и са многим уми љењем благодарећи Христу поклони се на месту где се Владика Христос Бог, не знајући греха, телом крсти од слуге Јована, хотећи омити наше грехе, где је виђен и Дух Свети како силази на њега у виду голубијем, а уједно и глас од Бога Оца, који га сведочи: „Ово је син мој вазљубљени о коме благоизволах.“²⁰⁵

Прешавши Јордан, и у цркви Светога Јована Крститеља поклони се, и у њој свету службу свршивши био је љубазно примљен од игумана и братије. И довољно давши благослов који носаше, прими од свију молитву и целив у Господу, и од њих опет испраћен до Јордана иђаше својим путем радујући се.

Ушавши у манастир Светог Герасиме, и тамо исто свршивши, дође и у велику лавру Светога оца Саве, и свима божаственим и светим црквама у њој поклонивши се, и на гроб светога и себи истоименога преподобнога оца дошавши, довољно га сузама ороси и целова. Пошто је био сјајно примљен од игумана и братије, отпочину. Сутрадан сврши у Лаври свету и божаствену службу, па је много дана био гошћен од игумана и братије. Испитавши пештеру светога оца Саве и сва места пребивања у пустињи где је усамљено живео у посту, болу и страдању, и усрдно посетивши све преподобне који су око свете Лавре, и како то и треба – ка

Содомском Мору и у долини самотно и ћутећи живе, и видевши оне што с људском природом скоро бестелесно живе, дивљаше се и у души се умиљењем изграђиваше. Пошто је са споменим преподобним мужевима много разговарао о духовним стварима, обдаривши све богато благо душношћу, и обогативши се њиховим молитвама и благословом, весело се врати у Лавру. Свети даде у Лаври многе почести за лепоту Божје цркве, а игуману и свој братији потребне ствари, више него осталим манастирима. Узевши од свију љубазни целив у Господу и молитву, хиташе на пут обиласка светих места.

Дошавши у Лавру светога Евтимија, и у манастир Светога Никона, и манастир Светога и великога Теодосија Општежитеља, тако учини и у њима и у свима светим местима која су у околини Јерсалима.

И дошавши у свети град Назарет, поклонил се у цркви на светом месту где арханђел Гаврило, послан од Бога свечистој и непорочној Деве Марији, дође к њој и благовести јој да ће безмужно Духа Светога доласком и силом Вишњег осећењем, од пречисте своје крви девичанске родити телом Христа Бога нашега.²⁰⁶ Јер у том Назарету, вративши се од телеснога бежања у Египат, у њему је телом био отхрањен хранитељ свију, Бог мој Исус, зато се и назва Назореј.²⁰⁷ Свршивши свету и божаствену службу у светој цркви Благовештења Богородице

и Бога, и онима који цркви служе давши што је носио, и још милосрдно обдаривши ниште, свети отиде.

Одатле стиже и на свету гору Тавор, и у цркви место свето са сузама врелим и свесвете горе врх обилазећи целиваше, где Христос преобразивши се показа ученицима својим божаства својега славу, малу зраку – колико могаху поднети, одакле и глас Очев из облака светла, како му сведочи да је он његов син вазљубљени.²⁰⁸

Посетивши, дакле, све пустиње и манастире у Палестини, и у свима поклонивши се и милостињу раздавши, свети се врати у свети град Јерусалим. Био је опет радосно примљен од реченога светога патријарха, који се дивљаше његовој усрдности у обилажењу светих места, и благохваљаше велики његов Труд у Богу. Многовремено потом састајући се и о црквеним правилима разговарајући и учећи се, божаствени оци се радоваху у Господу. Многе свете мошти по манастирима и у Јерусалиму и од патријарха затраживши и купивши, и свете службене одежде и часне сасуде, и по целој Палестини ако би налазио што свето и часно свети архиепископ куповаше, хотећи донети у своје отачаство. И опет свршивши свету и божаствену службу у светој и великој цркви Васкрсења, и са сузама целиваше свети и животнорни гроб Христов, и љубазно у Господу це-

ловавши светога патријарха, тако се часно растадоше божаствени оци.

Подигавши се из Јерусалима, свети дође у град звани Акр, и ту остаде дотле док што часно и свето не нађе и не купи. И укрцавши се са својима и са стварима у лађу, повезе се у Азију, и Богом управљани убрзо дођоше у Азију, где беше цар. Јер царствујући Константинов Град тада заузеше и држаху Фрузи, а царство се грчко надвоје расече, јер над целом Тесалијом и Илиријом, у Солуну, био је цар Теодор, који је после од Асена цара загорског у бици ухваћен и ослепљен био; а у целоме Понту, Галатији и Витинији у Азији царевао је благочастиви цар Калојован Ватац.

Допловивши к њему, свети му јави свој долазак. Цар се обрадова његову доласку и посла своје благоусрдне слуге са својим коњима, да са сваком почашћу доведу светога од мора. Са великом љубављу цар га прими и слатко га питаше за света места, која ради поклоњена беше обишао, и цар благохвално похвали његов труд Бога ради.

Многовремено и са великом љубављу и частима свети биваше приман од цара и царице, докле год је ту био. И непрестано, тражећи свете мошти, куповаше и од цара мољаше.

Потом свети објави цару свој полазак морем у Свету Гору, у Атон, а цар спреми једну од

својих лађа и из свога дома даде светоме сва блага земаљска која су на потребу, и обдари светога часним дрветом крста и моштима светих, и свештеним одежама и сасудима црквеним и многим разним почастима, а даде му и злато много, говорећи:

– Владико свети, у Свету Гору и до својега отачаства имаш дуго да путујеш, и пошто обично увек дајеш потребницима, узми, дакле, и ово и подели како хоћеш, а моли се и за нас грешне.

И тако благословивши цара, растадоше се љубазно у Господу.

Дозва га опет и царица, хотећи да је он благослови, па му и она указа поштовање многим споменутиим почастима, и тако свети изиђе из цареве палате радујући се. А цар посла у лађу и једнога од својих слугу са оружаним људима, да без бојазни и са сваком почашћу светога проведу.

Божјим пројављењем пошли су морем, оставивши с десне стране Константинов Град, и ускоро стигавши у Свету Гору Атон уђоше у пристаниште и изнесоше терет из лађе. Сви који допловише са светим одморише се у манастиру угошћењем, и говораху да би пошли кући. Свети довољно обдари царева благороднога човека и оружане људе и све који су били с њим у лађи, и написа у писму благородну похвалу, молитву благослова за све благодати ца-

реве, и даде га цареву човеку да однесе цару. И тако све угостивши и удовољивши потребама за пут и благословивши отпусти их с лађом к цару.

Свети архиепископ поклони се и у светим манастирима у Светој Гори, цареву и своје злато нештедно у њима раздели, а преподобни прот и часни игумани и сви богобојазни људи љубазно га примише, као изданак Свете Горе, и поклонилише му се. А многи из пустиње, које је раније, Богом упућен, хранио, долажаху да га виде и да их он благослови. А он их благодушном примаше и обобаћени од њега уједно благословом и потребама, одлажаху кући.

Довољно времена одморивши се у Хиландару, у своме рукотвореном манастиру, свети добро поучаваше игумана и братију слатким духовним речима, на што и због чега изиђоше из света да се подвизавају, и говораше да треба трпети што је за Бога, макар и тешко било, и молећи утврђиваше, јер од Господа нашега Исуса Христа у јеванђељу његову добро изложене одлике широкога и теснога пута слушајте, рече, „и онај који се подвизава од свега ће се уздржати“.²⁰⁹

После овога свршивши свету и божаствену службу, и причестивши се светим и страшним Христовим тајнама, и с љубављу целовавши мироточиви гроб преподобнога свога оца Симеона, и наситивши духовним поукама игума-

на и све у Господу од њега сабрано словесно стадо као ливадом, угостивши их уједно и телесним, даде свима мир и благослов и последњи у Господу целив, и тако изиђе од њих.

Дошавши у град који се зове Солун, поклонили се у цркви светога Христова мученика Димитрија, и са топлом вером И љубављу целова његов гроб, у коме свете мошти његове мироточиве леже.

Прими га и цар Теодор, кога је после, као што рекосмо, ослепио цар Асен. И он му указа поштовање великом љубављу и угошћењем и даровањем. Цар и митрополит много изговорише светоме да благочастиви краљ Радослав у љубави и у миру са њима пребива, и тако га отпустише да пође својој кући, рекавши:

– Пошто ниси далеко од нас, јављај нам о своме здрављу!

Цар му даде заповест и писма да га примају са сваком почашћу и проводе све до границе грчке земље.

Благочастиви краљ Радослав, чувши за долазак светога у своје отачаство, заповеди епископима и игуманима да са благороднима изиђу на границу српске државе да га дочекају, а и сам, када се приближио, далеко му у сусрет изиђе. Као што приличи, учини Му поклон лицем на земљу и радоваше се неизмерним весељем своме у Господу оцу. А свети архиепископ, видевши самодршца и његове благородне, и

сва чеда својега отачаства, похвали Бога и даде свима мир и благослов и целив у Господу, и тако после великог угошћења сви одоше на починак.

А свети дође у Лавру свете Богородице Студеничке. У Божјој се поклони цркви и часни гроб преподобнога свог оца Симеона, у коме мироточиве свете мошти његове леже, с љубављу И са сузама целовавши, светим његовим миром помаза своја чула и осећаше да се веома обогатио. Одморивши се довољно времена у манастиру, поучаваше игумана и братију још бољим иночким подвизима, и све који му долажаху корисном и духовном поучаваше, јер и реч његова сладошћу – по апостолу сољу – беше растворена.²¹⁰

Дозвавши епископе и игумана и све црквене и часне свештене личности, сврши са њима свету и божаствену службу о спомену брата својега прво венчаног краља Стефана. Откривши гроб у коме беше положен, нађе свете мошти његове целе и неразрушиве, и сви су се веселили благоухању, а нису се нимало подавали жалости. Веома због овога похваливши Бога, обрадова се и са сваком достојном чашћу из Студенице ове подигавши у Божјој великој цркви од Стефана сазданој, у Архиепископији што се зове Жича, са псалмима и песмама и сваком чашћу ове положи. И опет свету и бо-

жаствену службу о преносу светих његових моштију свршивши, и обдаривши ниште за његов спомен, и довољно угостивши све у Архиепископији, отпусти свакога својој кући.

А многи долажаху да виде светога, и сви поучени и благословени од нега весело се враћаху својој кући.

После тога и сам пропутова по целој земљи народа свога, све утврђиваше учењем у вери, а у свима манастирима предаваше да се држе устави и обичаји иночкога живота као што беше видео у Светој Гори и у Палестини и у Азији.

Велможама и свима богаташима у овом веку апостолски прећаше да не мудрују високо нити да се уздају у богатство које ишчезава, него у Бога који га даје, а више да се богате добрим делима, и да буду дарезљиви према свима,²¹¹ ни над ким да се не узносе нити да кога злостављају, већ да помишљају на Бога који је над свима и на неприступну висину истинитога царства. Овима говораше да буду тихи према свима и да човекољубиво владају послушнима, као себи равним слугама милостиво.

– И ви сте – рече – од истога земнога праха од кога и они, јер и вама је потребно од Бога Владике свију исто човекољубље као и њима од вас.

Војнике учаше да избегавају насиље и неправедно грабљење, и њих саветоваше да буду

задовољни платом својом, супругама и царским давањем.²¹²

Све људе у вери и у љубави према Богу и ближњему утврђиваше, и мољаше их да не враћају зло злим;²¹³ да ломе хлеб гладнима; да ниште бескућнике у дом уводе; наготу да покривају и да своје по крви не презиру, свему добро настављаше према писаном. Јер, говораше, ово су дела духовна која чине човека хришћанином, и овим приношењем плодова Бог се весели више него сваком жртвом.²¹⁴ Са сузама свакога мољаше да се бежећи клони разврата и прељубе, мужелоштва и скотолоштва, и сваког блуда. Приводећи све исповедањем к покајању, говораше:

– Откријмо овде сами сада грехе своје, да на будућем суду, уставши као горки тужиоци против нас, не постану јачи од нас. Најпре ти реци грехе своје – рече – да се оправдаш. Од великих је мука лек исповедање грехова и бежање Од њих, „Јер исповедићу“, рече, „против себе безакоње своје Господу, и он је опростио кривицу срца мојега“,²¹⁵ и ране које се откривају не могу се погоршати.

Поучаваше да буду милостиви и да хране сироте и удовице и све ниште, да избављају оне којима се чини неправда, да искупом ослобађају из ропства. И веома опширан беше у овом. Поучаваше оне који су у супружанству да целомудрено и у девичанству чисто преби-

вају. Владарима, светитељима и велможама, иноцима и световнима, старима и младима, свима, дакле, беше закон добродетељи.

Таквим се богосветлим светилником просвећиваше тада српска земља, таквога представника код Бога имајући, и у миру молитвама његовим срећна радоваше се.

А онај који од почетка мрзи добро, непријатељ људи ђаво, наоружавши непокорношћу млађега брата против старијега, Владислава, велим, против благочастивога Радослава краља подиже. Јер благочастиви Радослав краљ у свему најпре благопохвалан и изванредан, постаде покоран жени, од које и би повређен умом. Властела су негодовала због неурачунљивости ума његова и одступила од, њега и приступила млађем брату његову Владиславу, те међу браћом настаде мржња и гоњење због горке славе краљевства.

Свети их је много молио и претио им да буду у миру, и када није могао да их умири рече:

– Ако је од Бога оно што ви чините, воља Господња да буде!

И одмах краљ Радослав изгнан би, и побеже у град Драч. Али му због лепоте жене његове стадоше завидети, и после кратког Времена би лишен те злонаравне и лукаве жене, јер беше друга Далида као прва Сампсону,²¹⁶ и ова се

нађе крива своје красно ме господину, јер по њеној вољи оте је од њега велики Фруг који је владао градом и устреми се да га коначио убије. Поменути Радослав побегавши од смртоносног мача, изагнан из краљевства и лишен жене и одасвуд у недоумици о себи, одмах прибеже светоме архиепископу као својему оцу, а свети га прими радосне душе и довољно га утеши слатким речима од скрби, која му се догоди од брата и од лукаве жене. А хотећи зауставити братовљево непријатељство против њега, украси га анђелским и иначким образом, назвавши га Јован монах уместо Радослав. У безлобности и у простоти богоугодно поживевши, због свога неметежнога и немногепечалног иначког живота Бога хваљаше, говорећи:

– Благословено да је војинство небескога цара, којим се земаљскога војинства и зависти, мржње и смрти ослободих!

А свети архиепископ краљевством и молитвама венча свога синовца реченога Владислава, мада је незаконито и разбојнички уграбио власт, али је судио да је то по Божјој вољи. И доведе му невесту, кћер цара загорскога званог Асена, и обоје благословом утврди.

Краљ Владислав тада узе и благослов од светог архиепископа, и поче зидати манастир у месту које се зове Милешева, у име Вазнесења Господа нашега и Бога Исуса Христа.

Благочастиви Владислав био је благопослушан светоме архиепископу у свему што се тиче светих цркава, и више од других, и остаде с њим у миру и љубави колико се изволи Господу. И све што је од тада свети чинио успеваше, јер је у Богу чинио.

И пошто виде српску земљу својега отачаства како сија украшена краљем и архиепископом и епископима и игуманима свештеним, и иноцима, ипатима и војводама, божаственим и саборним великим црквама, светим и часним манастирима И свима добрим законима и уставима православних и христоименитих народа, веома похвали Бога због овога, јер нису напразно ни узалуд били многи његови трудови за њу, него изиђоше у богоугодно дело, и као од апостола, изнад свакога приноса, прими их једини који познаје срца.²¹⁷

А свети увек, као што много пута рекосмо, од људске славе бежећи, помисли да остави власт првосветитељства и ако Бог изволи да изврши његову жељу, рече да ће у туђим крајевима и живот завршити.

Насамо рече краљу Владиславу своју поми-сао.

А краљ и благородни његови, хотећи га зауставити од такве намере, падајући на земљу, много га мољаху и никако га не могадоше задржати, јер је свети одлучио да крене на свој

пут до Синајске Свете Горе, и опет, ако Бог изволи, да им се врати и да се ван власти усами у ћутању и овим ослободи од њих.

Признавши све своје епископе и учећи их много о црквеном устројству и о правилима законским, говораше:

– Ви знате како сам са вама службу своју свршавао, како нисам пропустио ништа корисно да вам кажем, да вас научим, да најпре ви сами сачувате све о покајању пред Богом и о вери у Господа нашега Исуса Христа, и да научите народ који је под вама. И сада опет свакога од вас мојих молим, све што вам предадох Богом, и све што од мене чувате и видесте и примисте и разуместе чему се научисте, сви ви да сачувате тврдо и неразрушно, да користивши се собом научите друге. Апостолски вам, дакле, у данашњи дан засведочујем „да сам ја чист од крви свију, јер нисам пропустио да вам кажем савет Божји. Пазите, дакле, на себе и на све стадо у коме вас Дух Свети постави епископима да пасете цркву Господа Бога, коју стече својом крвљу“²¹⁸

Такође заповеди и свима игуманима да се придржавају оног што је по уставу законитом прописано у манастирима.

Дозвавши у велику Архиепископију, у поменути Жичу, благочастивога Владислава краља и благородне његове великаше, заповеди

им да чувају многе ствари које се односе на свете цркве.

Изабравши једнога од ученика својих, Арсенија јеромонаха, кога тачно познаваше да је више од других украшен безлобношћу и правдом, као мужа у свему преподобна, који се увек боји Бога и који заповести његове брижљиво чува, служећи са свима епископима свету и божаственој службу, свети посвети овога и даде му сву власт коју је сам од Духа Светог примио, да везује и разрешује кривице лудских сагрешења. Посадивши га место себе као архиепископа на својем богодарованом престолу, утврди га свети, довољно угостивши у Архиепископији самодршца и великаше његове, новог архиепископа и епископе, и све који су дошли, и од свију молитвама измоливши себи отпуштење, а он опет свима мир и благослов и у Господу последњи целив давши, спреми се да пође на пут у страну земљу. Узевши много злата од краља Владислава и од Архиепископије, понесе га са собом на раздавање у светим местима.

Дошавши опет на западно море у Диоклиетију, и гле, као Богом спремљену нађе лађу која вози у град Акр. Укрца се на њу и пође на свој пут, управљан Богом.

Многи су чули за путовање светога у Јерусалим, и знајући да носи са собом много бо-

гатство, крвници звани гусари, укрцаше се у брзе галије и у морским заливима у заседи чекајући, вребаху на њега, тражећи да га опљачкају. Али Бог који је велики у милости и неизменљив у доброту, који познаје и чува оне који га увек љубе, и као што својим ученицима повика „Ја сам са вама и нико против вас!“²¹⁹ – био је и овоме помоћник на спасење и покровитељ од оних убица. Јер густом маглом зави морске заливе, у којима беху у заседи против светога, и учини га невидљивим, и неповређена проведе га.

Када се речена магла подигла од Очију оних безумника, одмах угледаше лађу светога у пристаништу града званог Брендич, и промашивши наду, гневом својим сами у себи растрзаху се, јер се осујетише њихови умишљаји, којима се злу поучише. Дођоше у град светога, приказујући се као људи мира, и поклонили се и испричаше све што се догодило с њима, и говораху:

– Колики труд поднесосмо у морским валима тебе вребајући! Али ваистину разумесмо да си ти угодник Божји, јер нам он не даде да те нимало оскрбимо. Сада, дакле, дођосмо преда те да нас благословиш. Моли се за нас богоугодно, да се без пакости вратимо кући!

А свети чувши ово од разбојника, чувственим устима и мисленим у срцу благим благодаренима хваљаше Христа Бога, који се брине

за њега. А разбојнике оне веома љубазно и довољно угости због тога што су исповедили своју злобу и што се покајаше пред њим, и расудивши човекољубиво о многим трудовима њиховим које претрпеше на мору због њега, и не помињући злобу, покори се заповести „Љубите ваше непријатеље“²²⁰ и даде им благослов од злата које ношаше. А они, задививши се милосрђу светога и поклонивши му се, отидоше кући.

Свети проведе довољно времена у реченом граду, и опет лађом пође на свој пут у Јерусалим. Пошто су много пловљење прошли, имајући погодно време од Бога, једнога дана када су пловили пучином наједанпут се подиглоше бура с небеса и противни ветрови, настаде сумрак и велики метеж на мору. Вали се около гибаху, тако да су покривали лађу, и једрила су се савијала, и од силине ветра замало се нису сломила. Крмар је због многих ветрова употребио сву вештину управљања, и нешто боље да учини није могао смислити. А лађарима, који изгубише наду да ће преживети, руке сасвим ослабише. И сви нашавши се у невољи од страха умираху. Јер ова нада на спасење остави их.

И нека нико не помисли да је случајно и без Божје љубави оваква скрб близу смрти наишла на светога, јер и овим је Бог, како ја мислим,

кушајући га напастима и још више присвајајући га својој љубави, хтео да га прослави.

Пошто су сви у лађи плакали, очекујући смрт од потапања, дођоше светоме, говорећи:

– Види, оче, да гинемо. Али се надамо да ћемо тобом избећи смрт!

А свети ће њима:

– Богу, чије смо саздање, са мношвом се молитом, чеда. Ја сам човек грешан, и због мене, како ја мислим, снађе вас ово зло.

А они опет вапијаху:

– Смилуј се, оче, на живот очајника! – и припавши к његовим ногама мољаху да његовим молитвама приме помоћ од Бога.

А свети не престајаше са сузама, и ћутећи се мољаше, као Мојсије негда за народ, умним речима у срцу за себе и за оне који су с њим у лађи. Али Бог чудеса и нада безнадежним, као што негда Мојсију рече: „Што вапијеш к мени? Пружи на море руку своју!“²²¹ – мислим да је и овоме тако у духу рекао. И одмах свети подигавши се заповеди својим ученицима да га држе, јер не могаше од силних валова у лађи стојати без држања. Заповедивши свима да одбаце страх и да зову „Господе, смилуј се“, и сам подигавши своје преподобне руке, мољаше се говорећи:

„Као што си некада спасао своје ученике, који су се у лађи борили с валовима, запретивши мору и ветровима,²²² спаси сада и нас који се

потапамо од њих, Водитељу, јер гинемо, а и ми смо твоји христоименити људи, другога Бога осим тебе не знамо, не презри дело руку својих, човекољупче. Твоје смо створење, помилуј нас!

Немој да због мојих грехова потопиш и оне који су са мном, да један гроб, морска дубина, прогутавши прими данас све нас.

Као раније ученике, и нас сада услиши који смо у беди и смрти, јер ти исти тада, и сада си ти исти.²²³

Теби је све могуће, и није ти немогуће ништа.²²⁴ Јер твојом заповешћу држи се све што се управља и стоји, и твојим мигом претвара се и опет враћа у свој чин.

Заповеди сада ветровима да уђу у своја скровишта, и водама морским да се у тишину саставе!“

Са вером и великом смелошћу ка Богу чинећи слику крста на противне ветрове и на морске вале који се високо уздизаху, пружаше руке и прећаше им, говорећи:

– У име Господа Бога нашега Исуса Христа, Који је све из несуштаства у суштаство и из небиха у биће привео,²²⁵ и ветрови и море, утишавши се станите!

И одмах именован Господа Исуса Христа и њего вим устима ветрови и море улегосе, а вали се у себи сложише, и сунце пресветло обасја, и настаде тишина велика.

Сви који су били у лађи, видевши брзо укроћење мора и ветрова речју светога, ужаснуше се од чуда и слављаху Бога, који такву власт даде људима, и припавши ка светоме поклонише се, називајући га Божјим човеком и угодником његовим, јер молитвама његовим избегоше од водопокривена гроба, морске пучине, и говораху да су у Богу добили живот њега ради. А свети са многим сузама, благодарећи Бога због Божјих милосрђа, говораше њима:

– Вас ради, чеда, овако и брзо Бог прслави милост своју на нама. Јер ваша вера у мене грешнога и моје молитве Богу учинише да добијемо што смо молили. И сви заједнички, дакле, Бога похвалимо, и не заборавивши његова милосрђа која се сада догодише на нама, од сада к њему усправимо наш богоугодан живот.

И тако свима заповеди да узму јела и да се утеше.

Добивши погодно време, Богом управљани дођоше у град Акр, где је лађа имала да истовари терет. Свети се попе у град ка цркви Светога Георгија, у метохију Лавре Светога Саве, коју свети на првом путу, од Латина поробљену, беше искупио и Лаври повратио. И ту се одмори. А они бродари који допловише са светим, испричаше начелницима града све што је било са њима и чудеса светога на мору, и сви, покорени дивљењем, дођоше светоме, и клањајући се Мољаху да приме од њега молитве.

Указаше му као ваистину Божију човеку сваку почаст и угошћење, и свети се одмори код њих; а кад се укрца у другу лађу, пошто су га снабдели сваким добрима за пут, са љубављу га испратише.

А свети дође у Велику Кесарију, и поклони се на месту где се Господ наш смилова на народ, и чинећи чудо, по јеванђелској повести, са пет хлебова нахрани пет тисућа људи, осим жена и деце.²²⁶ Одатле оде у Јопу, и тако опет по други пут дође у Божји жељени, у свети град, Јерусалим.

Уђе у свој манастир, у дом Јована Богослова, који уз своје учешће, први пут дошавши, испуци од Сарацина. и тако ушавши са братијом и са игуманом Лавре Светог Саве у цркву пресветлога Христова Васкрсења дасе помоли, са врелим сузама, клањајући се, целиваше животорни и пресвети гроб Христа Бога нашега и свету Голготу, и сва света места, на којима Господ наш Исус Христос претрпе вољна страдања, и испунивши се великом радошћу Бога хваљаше.

А часни патријарх јерусалимски Атанасије, познат светоме још од његова првог доласка, за долазак његов чувши, брзо притече у цркву ка Христову гробу да га види, и часни оци давши себи љубазно у Господу целовање Бога хваљаху.

Патријарх узе светога у свој дом, питаше га о свему како је провео на путу и како га опет

Бог доведе, и светога уједно примањем за трпезу и многим радошћу отпусти ка Светоме Богослову, где је имао становати.

А сви ништи Града Светога чувши за долазак, навикнути брзо долажаху к њему као ка оцу својему. А он нештедно сејаше благослов и са милошћу њима Тихо даваше, и не само ништира него и у сви ма светим местима, и у Лаври Светога Саве, и у оста лим манастирима, као и на првом доласку, тако и опет дошавши, такође још више раздели у њима милошћу у Богу.

Примивши благослов од светога патријарха и узевши људе који ће га проводити до Александрије, и Богом чуван стиже у Александријски град. Био је у великој цркви Светога апостола и јеванђелиста Марка, и са многим сузама, имајући их увек дароване од Бога, свети се поклони и њима се посведочаваше врелина срца и љубав душе његове према Господу, у коме штавише и многе трудове усрдно предузимаше и не штеђаше се да се подухвати тежих.

Свети патријарх александријски часно предусрете светога, јер беше чуо из Јерусалима вест: „као странац долази к Вама архиепископ Далматије и Диоклитије“. Целовавши се љубавно у Господу, отпусти светога у дом где ће се одморити.

А ујутру свети патријарх дозвола светога, и питаше га за њега, одакле је и о његовом путу. А свети опет истинито причаше патријарху о

себи. А патријарх чувши да је свети син самодржавнога оца и за његов живот у Светој Гори Атонској од младости, и како је у Константинову Граду постављен за архиепископа својему отачаству, и како је опет узвишени престо вољно оставио и иде по туђини ради поклоњења у светим местима и Христа ради, дивљаше се расуђујући о његовим трудовима од дугога путовања, и примивши га у душу своју веома га заволе. Патријарх многодневно призиваше светога и биваше с њим заједно за трпезом, наслађиваше се љубављу, а свети питајући научи се у патријарха у расуђивању многих духовних судова, и један другога питањем и беседама много окористивши, обдарише један другога разним и изванредним почастима, и тако се часни и свети оци љубазно растадоше.

Свети захте да посети и живот светих који у околини Александрије у пустињама ћутљиво у посту живе. Јер нарочито желећи да види ове потруди се, мислећи да ће од њих више чути и видети, као од древних, јер говоре да је у старих све боље од нових. А патријарх, испуњавајући његову молбу, даде му ради овога искусне људе који познају пустињу, да га прате. А свети се поклони у цркви светих мученика и чудотвораца Кира и Јована, и у цркви светога и великога и дивнога мученика Мине, и обдаривши ниште изиђе из града Александријског.

Дође ка светим и пустињским оцима који су у Мареоту. А ови дуж Ливије у анђелском ћутању и молитвама и посту провођаху мученички живот. Са свима разговараше о духовним стварима, и примивши велику корист од њих, као што и очекиваше, и све довољно милостиво обдаривши, благословом од њих и молитвама обогашен, иђаше својим путем радујући се.

А дође у Тиваиду, затим у Скит и Црну Гору, и у остала света места, у којима нађе најизванредније и богобојазне и преподобне људе где сијају добродетељним делима слично сунцу, од којих речју и животом велику корист примивши, дивећи се њихову трпљењу у тесности, у души изграђиваше се. Све богато обдаривши од богатства које ношаше, а примивши од њих молитву и благослов, као да је велики плен задобио хваљаше Бога, радујући се што достиже да види такве свете и што се удостоји да с њима говори и да га они благослове.

Потом се врати у Свети град Јерусалим, и у великој љубави са часним Атанасијем патријархом одмори се.

А хтео је ићи и у Велики Вавилон и у Египат, а из Египта, говораше, ако буде Божја воља да стигне и на Свету Синајску Гору.

Минувши Јерихон и прешавши јорданске пустиње, дође у Каламонију и ту се у манастиру Пресвете Богородице одмори, где се одмори

и сама пресвета Дева Богородица са заручником Јосифом када са Исусом бежаху од Ирода у Египат. Из Каламоније свети дође у град зван Корак. Одатле опет кроз много дана и бедним путовањем, с Божјом помоћу, стиже и у Велики Вавилон. Преко својих ученика посла вест султану који је тада владао Вавилоном да заповеди да му се да дом где ће становати. А султан, иако противник Христове вере, беше обузет као страхом и у свему покорен умиливши се, заповеди да се спреми пресветао дом где ће свети становати. А свети дошавши поклони се у цркви трију младића Ананија, Азарија и Мисаила, и би љубазно примљен од хришћанскога митрополита, и заједно с њим оде султану. Султан прими светога са сваком почашћу, и питаше га о путу, и дивљаше се труду његову Бога ради. И тако га отпусти у спрењени дом да се одмори. Султан заповеди да се из његова дома даје све што му је потребно, и запретивши рече да Божји човек не оскудева ни у чему.

А свети, одморивши се довољно, јави султану о своме путу у Египат. А султан му даде људе који ће га пратити и заповеди да га са сваком чувањем предаду египатском султану.

Такође и овај султан, чувши за долазак светога, Богом поучаван прими га са сваком почашћу и заповеди да се одмори у митрополији. Свети ушавши у митрополију, поклони се у

цркви Пресвете Богородице, где пребиваше само Богородица са Исусом и са заручником Јосифом, побегавши од Ирода у Египат, док се не вратише у Галилеју, у свој град Назарет. Задиви се свети неизмерном Божјом човекољубљу. Јер има ту у Египту чудотворна икона пресвете Богородице, како држи на рукама Христа Исуса. Ту икону преобрази Бог по својим неисказаним судбама у црни вид египатски, јер мислим да ово црнило на тој икони изволи примити због поцрнелог Адама у аду. А хтео је у пресветли вид обући и своју палу слику подићи, и у своју прву красоту насликати и украсивши поставити на престо славе своје.

И ту се, дакле, са митрополитом у многој љубави одмараше, а султан заповеди да се удовољи свима потребним стварима из његова дома, докле год остане, тако да се митрополит дивео великој почести од султана, коју указиваше светоме што се никада не догоди да је коме од хришћана учинио.

А свети захте да оде и у пустињска пребивалишта светога оца Антонија Великог и светога Арсенија Великог, и измоливши од митрополита инока који ће га пратити, стиже на места, и ова обилажаше са топлом љубављу коју је имао према светима, и са многим сузама целиваше њихова пустињска света обиталишта. А које међу њима нађе да трпе Бога ради, обдари

их са љубављу и примивши ОД њих молитву и благослов врати се у Египат.

Јави египатском султану о своме путу у Свету Синејску Гору. А султан, спремивши људе који ће га пратити До Синајске Горе, снабде га довољно свима потребним стварима за пут, јер га веома заволе. Јер беше и разумео да је син оца самодршца и да је западни архиепископ, и даде му у почаст балсамовог уља и велики трупац изабранога ксилалоба, и благовоне аромате индијске, сахара и финика да узме колико треба. А велможе аримаде, видећи велику љубав султанову према светоме, тискаху се, једни да се дотакну његових руку, а други да се дотакну његове мандије, говорећи:

– Тако љубазан хришћанин пре овога не дође к нама, него је ваистину човек Божји, као што и слушасмо!

И тако га с великом љубављу испратише.

А све ово биваше руковођењем Господа Бога мојега Исуса Христа, јер је не само људе него и звери и птице повиновао да служе његовим слугама и да им почасту чине. Природно је да се добродетељи диве не само благочастиви него и противници вере и поганици.

А свети дође и у Свету Гору Синајску, и ушавши у манастир у цркву Пресвете Богородице поклонил се на месту светом где купина огњем горећи не сагореваше, него се и неопалена остајући јави Мојсију, где и сам Господ из

купине, која је огњем горела, рече к Мојсију говорећи: „Ја сам Бог Авраамов и Бог Исааков и Бог Јаковљев. Изуј обућу са ногу својих, јер место на коме стојиш земља је света.“²²⁷ Зато, дакле, и до сада јереј са босим ногама свету и божаствену службу на светом месту том свршава. Био је и у цркви Светога пророка Илије, клањајући се са многим сузама целиваше место о коме Господ рече Мојсију: „Ево места код мене па стани на камен, а ја ћу те покрити руком мојом, и подићи ћу руку моју, и тада ћеш ме видети с леђа. А лице моје неће ти се јавити, јер не може човек, видевши лице моје, жив бити.“²²⁸ На томе камену и до сада се познаје положење моћне деснице Господње. Са многим умиљењем хваљаше Бога, који га је удостојио да и на тај жељени и свети врх узиђе и да се поклони, и да таква страшна, чудна и света дела Божја на њему види. Испунивши се весељем духовним, И веома обогативши се, радосно у манастир сиђе. Провевши сву свету четрдесетницу у манастиру у посту с братијом, сваке суботе усхођаше на свети врх и испуњаваше тамо свеноћно стојање у недељу у песмама и молитвама, и свршивши свету и божаствену службу опет у манастир ка братији долазећи остајаше, заволевши веома њихов добар животу Богу. И даде много злата у манастир, записавши себе и своје родитеље и првога краља, брата својега Стефана, ради спомињања у ма-

настиру с братијом. И тако љубазно испраћен од епископа и све братије, опет дође у Свети град Јерусалим.

Патријарх га прими радосне душе, и питаше та како га Господ на дугом путовању сачува без неприлика. Благодаривши Богу, угошћењем одморише се. После овога свршивши свету и божаствену службу у цркви пресветлога Васкрсења и код живоноснога Христова Гроба, помоли се за цркву и за себе и за царе и за све народе Господње тековине, које искупи часном својом крвљу. И тако са многим сузама целивавши Христов Гроб и Свету Голготу, и сва света места на којима је Христос ради нас вољно телом претрпео пречасна страдања, давши у Господу целив часноме и светоме оцу Атанасију патријарху и свима начелницима црквеним, и тако га с великом љубављу испра тише.

Изишавши из Светога града Јерусалима, свети дође у Велику Антиохију, и поклони се у светој и великој саборној цркви. Свети антиохијски патријарх га прими часно и љубазно, и многодневним гошћењем састајаху се и поучаваху се, говорећи између себе у питањима и одговорима, о духовним расуђивањима. Потом измоливши благослов од светога патријарха, свети дође у манастир Светога Симеона са Дивне Горе; са многим сузама поклони се светој цркви и часноме гробу у коме преподоб-

ни лежи, и би сјајно примљен од игумана и братије. И давши у манастир од злата што га ношаше, изиђе из манастира и опет дође у Антиохију. Даде благослов патријарху и служитељима цркве, а патријарх обдари светога моштима светих И часним црквеним потребама, и тако се свети оци у Господу целиваше и љубазно растадоше.

Одатле дође у Јерменску, да тражи мошти светих.

Прошавши Јерменску и турске крајеве, дође поново на Сиријско Море. И нашавши лађу која вози у Константинов Град, укрцаше се у њу и пловљаху.

Од многих напора обузе светога јака болест у лађи. И пошто су пловили по великој пучини и пошто свети није имао где да изиђе из лађе ради опоравка од болести, душа његова беше у великој беди и близу смрти, тако да његови ученици беху у недоумици шта да чине и плачући говораху к њему:

– Знамо, владико свети, да ће те Бог као и свагда и сада послушати, а још више нас ради. Него моли се њему за твој живот, док смо у туђим странама до познате земље, или док нас, оче, не изведеш из ове пучине до верних народа. Јер када ти не будеш с нама, ови иноверци који нас возе продаће нас у ропство или ће нас

заклати на овој пучини због богатства које носимо с нама, и предати нас морској дубини.

А свети им рече:

– Не скрбите због овога, чеда, нити малаксавајте. Јер уздам се у Бога да вас се неће коснути ниједно од ових зала које рекосте.

А они ће њему:

– Послушај нас, оче свети: мало што окусивши, развесели душе наше да ти се не би, због невоље од нејела кроз многе дане, пре времена смрт догодила. Сва, дакле, земаљска добра за која знаш у нас су твојим молитвама. Ако које од њих волиш, донећемо ти!

А свети ће њима:

– Ниједно од онога што се сада у нас налази не желим, само када би се могла наћи свежа, сада уловљена риба, од не бих, мислим, окусио.

А ученици припадоше господару лађе и мољаху, не би ли којом вештином могуће било испунити прошење светога. А он их, као да су глупо говорили, укореваше, рекавши:

– Нерасудно је ваше тражење. Видите море узбуркано, и да лађа не стоји него је вали брзо носе, и на бескрајној пучини тражите да добијете свеже уловљену рибу, коју није лако и не знам на који начин наћи и дати вам!

А они ућуташе на то, и свети им рече:

– Не трудите се, чеда, нека буде воља Господња са мном!

И док је још ова реч била на уснама светога, одмах се од мора изнад лађе узвиси вал, држећи као рукама превелику рибу, и у руке светога, где лежаше у лађи, на прса је његова положи. И не окваси га вал, и опет се натраг врати.

А свети видевши ту чудну рибу и са великим умиљењем узимајући је хваљаше Бога, који је брзо ускорио његову жељу да му принесе и да храну, и говораше својим ученицима:

– Ево, Бог испуни нашу жељу, и спремивши постави нам храну без труда. Узевши, дакле, и како знате, варену или печену зготовивши, изнесите је нама и свима који су ту.

А господар лађе видевши брзо посећење Божје ка светоме, да повинова море да му у болести послужи приношењем рибе на дар, ужасом би обузет, и припавши са свима својима над болеснога светога, мољаху да приме опроштај због укора када су тражили рибу, и благослов за помиловање говорећи:

– Сада разумесмо да си Божји и да си му ти угодан слуга. Него нам опрости наше сагрешење, молимо се, јер се уздамо да ћемо, твојим молитвама спасавани, без пакости стићи својим домовима.

Добивши опроштај, сви са светим прославише Бога, који „даје храну сваком телу“, као што Давид каже,²²⁹ који због свога великог милосрђа води бригу не само о људима него и о малим животињама и птићима враним, када

га призивају,²³⁰ а колико ће пре оне који га се боје и који чине вољу његову услити, и дати добра онима који моле у њега!²³¹

Када је свети окусио од Богом послане му рибе, чуђаше се неисказаној сладости њеној, а то исто рекоше и ученици и господар лађе, и сви који су ту, да такве рибе пре тога нису окусили. И доиста, јер је била послана од доброга и предоброга и свеслаткога Господа Бога и цара Христа своје правом и љубљеном, добром и верном служи на велику част, са многим љубављу.

Када се свети најео од богопслане оне рибе заједно са свима у лађи, одмах и болест која држаше светога оде од њега без трага.

Богом управљани препловише велику пучину и стигоше у царски Константинов Град, у коме се свети поклони светим црквама, и у манастиру Пресвете Богородице који се зове Евергетида кроз много дана одморивши се, даваше да му се набаве свакакве потребне ствари и часни црквени сасуди и увек тражећи свете мошти куповаше.

И тако, дакле, испричасмо ово о путовању светога.

Јер сву Палестину, Сирију и Персију, Вавилон и Египат, Азију и Тракију и остале крајеве усрдно обиђе слично сунцу или птицама, јер много жељаше да се где поклони, било свето-

ме, било светим местима. Ако би чуо где за строге монахе, због њих се нарочито труђаше, хотећи их видети и од њих тачно научити се духовним стварима и благословити се, и учинити им милост у братољубљу.

И жеља његова у Богу испуни се, и нада његова није била празна. Јер дошавши до светих и до светих места, поклони се, и виде строге и изванредне монахе у телу као анђеле, и њиховим светим речима наслади се, благословом и молитвама њиховим веома се окористи. Обогати се много свима добрим души корисним стварима и моштима светих, и часним сасудима, и црквеним потребама, хотећи све ово додати у своје отачаство.

Из Константинова Града опет се подиже лађом, и пође морем у Загорску земљу, хотећи видети својега пријатеља Асена, цара загорскога. Јер негова кћи беше удата за краља Владислава.

А дође у град Несебар, и пославши јави о свом доласку реченоме Асену. А цар посла своје благородне слуге и своје коње, да са сваком почашћу узму светога од мора са његовим потребама.

Када је свети дошао у град Трнов, предусрете га цар и љубазно га прими, и велико славље због његова доласка спреми, заповеди да ста-

нује у његовим топлим палатама због тадашње студени.

А када је дошао светли и велики празник божаственога Богојављења, цар и блажени Јоаким патријарх, одајући почаст светоме, заповедише му да на навечерје Богојављења сврши свету службу, а ујутро ће опет патријарх такође службу свршити. А свети послушавши цара и патријарха, и свршавајући на навечерје Богојављења свету службу, дође на свету купку то јест на крстионицу, и читаше над водом молитве освећења, и када је крстообразно благосиљао воду, раздељиваше се вода у купци и опет се састајаше. А цар и они који су с њиме били, видевши чудо, прославише Бога због онога што се догоди међу њима. А свети освети и просветли просвећењем крштења Христова и кропљењем свете воде цара и све који су ту били.

И тако за истом трпезом заједно обедовавши са царем и патријархом, одморише се.

Потом цар, хотећи ловити звери у Подгорју, хоћаше да изиђе из града. Дозвавши светога много га је молио да не оде брзо од њега, говорећи:

– Због зимске невоље, владико свети, остани с нама као у својем дому, па чак и до Васкрсења Христова, и после тога по повољном времену отићи ћеш својој кући.

Оставивши га у својим топлим палатама, као што рекосмо, заповеди слугама да му из царева дома све довољно дају, а даде му цар и много злата да има на своју потребу, и да даје ништима који му долазе. И тако цар, примивши молитву и благослов од светога, изиђе у свој лов радујући се.

После царева одласка обузе светога болест, и разумеде да га Бог зове к себи. И дозвавши ученике своје, и све свете и часне ствари које купујући беше сабрао у Палестини и у целој Сирији, у Египту и у Вавилону, у Азији и у Константинову Граду: часне свештене одежде и свећњаке златоковане и драгим камењем и бисером украшене и остале црквене сасуде, многе свете мошти, све ово пописавши заповеди да се једне однесу у Архиепископију, а друге у Студеницу. У писму дарова мир и благослов Владиславу краљу и својега престола намеснику, блаженом Арсенију архиепископу, и свој земљи народа свога, и тако отпусти своје ученике у српску земљу, а сам остаде са мало њих.

А даде и у Патријаршију бугарску часне свештене одежде и књиге златоковане и свећњаке украшене драгим камењем и бисером и остале црквене сасуде што и до сада стоји сачувано на част Божјој цркви и за спомен светога. И ниште довољно обдаривши, тако да ни шта није оставио код себе, него све раздаде, и спремивши се за лак одлазак од свега, хваљаше Бога

што је испунио његову молбу, и што хоће да прими дух његов у туђим странама.

А дође к њему блажени Јоаким патријарх, и видевши га близу смрти и да дише последњим дахом, рече к њему:

– Ако заповедиш, да јавимо цару о твојој болести?

А свети је много молио, говорећи:

– Не бацај ме овим, владико свети, у велику бригу; него боље, пошто си ми учинио милост, и сам отиди у своју ћелију и пусти ме да у тишини дух свој Господу предам.

Молитву и последњи целив у Господу један. Друго ме давши, патријарх оде у своју ћелију.

А у поноћ када је свитао васкрсни дан недеље, свети причестивши се светим и животворним Христовим тајнама, као што и увек говораше:

– Слава Богу за све!

И одмах, као да су га посетили неки из давнине мили другови, био је весео духом, а овим весељем потврђиваше се долазак анђела Божјих к њему и показа се неисказано светао у лицу, чиме доказиваше чистоту душе своје. И тако, до краја својега благодарећи Бога, у руке његове предаде душу своју.

Блажени Јоаким патријарх, дошавши са епископима и са игуманима и са начелницима града да погребу свето тело његово, беху у недоумици где да га положи, јер свети није ништа

завештао о овом. Потребно је било да се јави цару, да заповеди где да положи светога. А цар чувши о престављењу светога много на патријарха негодова што је затајио од нега болест, и брзо пославши рече да се свети положи у манастиру који је он подигао, у цркви Светих и великих четрдесет мученика, и заповеди да се довољно злата разда ништима на његову погребу. Јер цар веома љубљаше светога па ради тога и показиваше после његове смрти овакву љубав према њему.

А часни и свети Јоаким патријарх, упаливши многе свеће са напред реченим светим и часним мужевима, свршивши над светим све узаконено у псалмима и песмама, положи га у црквеној припрати у цареву манастиру, славећи за покој његов Оца и Сина и Светог Духа, и по царевој заповести довољно обдари ниште.

Потом и цар дође од пребивања у лову из гора у град, и пре свога дома дође у свој манастир, поклони се Божјој цркви, дошавши ка гробу светога, и радујући се због њега хваљаше Бога што се удостојио да га има у своме манастиру. И нимало не каснећи заповеди да се озиди гроб његов, и положивши камен часни поврх гроба и царском багреницом покривши га, постави свећњак и златокована кандила над гробом у част светога, да осветљавају његов гроб.

Овакву веру и љубав показа цар у животу и после смрти према светоме, тако да су се сви чудили и хвалили Бога због цареве побожности.

Пошто је прошла година како се тело светог чува у граду Трнову у земљиним недрима, часни и свеблажени архиепископ Арсеније, намесник светог на престолу, осетивши бол за светим као за својим оцем и учитељем, и дошавши благочастиво и државноме Владиславу краљу, рече:

– Није лепо ни прилично ни пред Богом нити пред људима да оставимо оца нашега, равноапостолнога од Христа нам дарована учитеља, који је многе подвиге и безројне напоре поднео за српску земљу, украсио је црквама и краљевством, архиепископом и епископима и свима уставима и законима православља – да изван његова отачаства и престола његове цркве, у туђој земљи, леже свете мошти његове. Дакле, колико је могуће, побрини се да их донесеш из туђег краја у своје отачаство.

Краљ се због овога веома обрадова, и пославши најчаснијега од својих благородних људи к својему тасту, цару Асену, јави цару своју молбу у погледу светог, па ако заповеди – да се испуни.

А цар, чувши из писма и од посланога за такву молбу, и веома због овога ожалостивши се, рече к њему:

– Када би свети и свето тело бешчасно и нечувано лежало, било би и право да молите, како бисте му пошту одавали. А пошто је свети код нас примио покој у Бога као што би и код вас самих, и у Божјој цркви с великом почашћу, као што видиш, свето тело његово лежи, зашто, дакле, и светоме и нама задајете труд тражећи га?

И тако га отпусти несвршена посла.

И опет краљ посла многе благороднике к цару, молећи и говорећи:

„Ако сам нашао благодат пред тобом, својим родитељем, не затвори од мене отачаскога милосрђа, не остави ме да се жалошћу у животу потапам. Дај ми свете мошти светога господина мојега и оца, да га пренесем у своје отачаство!“

А цар беше у недоумици шта да чини, јер мишљаше као да ће се лишити царства ако се лиши светога, а уз то јер беше положен у његову манастиру. Призвавши патријарха и своје саветнике, питаше да ли да га преда. А они му рекоше да то никако не чини, јер, рече, велможе и цео град веома негодују због овога. А цар опет написа утешне речи своме зету, Владиславу краљу, и ово додавши рече:

„Ако је Бог изволео да свети прими покој међу нама вернима у Христу, ко сам ја да се противим вољи Божјој или да се дрзнем да потресем гроб или свете мошти светога, јер свети

није баш ништа завештао о своме преношењу. Све, дакле, што волиш да молиш од мене, није ти забрањено, сине мој, рекавши, а престани да ме присиљаваш да дам оно што ми није лако дати, јер ме и патријарх и велможе и сав град у томе спречавају.“

И тако обдаривши довољно посланике, отпусти их.

А краљ Владислав, видећи да је цар неумољив, беше у недоумици шта да чини. Јер сматраше на себи укор, и презир од народа и гнев од Бога, догод буде свети лежао у туђини и ван свога народа. Науми, зато, да сам оде до цара и добије своју прозбу. Узевши са собом мноштво својих благородних, епископе и игумане, посла пред собом веснике, јављајући цару свој долазак. А даде им да носе и много злато, да даду патријарху и царевима саветницима, да када цар дође нађе ове припремљене да његов захтев подрже.

Када је Владислав краљ дошао, таст његов цар Асен срете овога далеко од града и дочека га са сваком почашћу и љубављу. А краљ Владислав, дошавши у град, замоли цара да прво иде у манастир где свети лежаше и да се поклонити, хотећи видети и гроб светога и поклонити се. Дошавши са епископима својима и са свима благороднима, учинише достојно поклоњење као својему оцу и учитељу и угоднику Божјему. А краљ Владислав не имађаше мере сузама,

главом бијући пред гробом светога, и ако му је ШТО: сагрешио као живу исповедајући се, проштење од њега мољаше говорећи:

– Знам, оче, моје те сагрешење најпре учини бегунцем од мене и отера те да се ван свога ти отачаства преставиш, и сада опет чини да царско срце буде Тврдо и да нам те не да. Али смилуј се на мене, опрости ми ако и нисам због неподобних грехова мојих достојан да се наречем сином твојим²³² не одгурни ме као пород свога Ти брата, предомисли се о злу мојему, јер ти се кајем, оче! Види моју скрб и труд за тебе, и погледај на веру моју. Не остави свога отачаства за које си поднео многе подвиге и безбројне напоре и болове, нити ме у стид и презир обуци, у туђем крају пребивајући. Твојим молитвама Богу упутићеш цара да изврши моју молбу за тебе, да се не вратим празан и безнадежан, и да не будем поруган, тебе, оче, немајући са собом!

Пошто је, дакле, краљ ово и остало са плачем над гробом изговорио, тако да се његово лице од многих суза надуло, призван цару умивши се уђе. Свечаност је била велика, и велику љубав и весеље цар због свог зета приреди.

Те ноћи у сну, у лику светога, анђео Божји наговори цара да да светога и да буде однесен у земљу народа својега. А цар, ужаснувши се веома због овога, дозвола ујутру патријарха и своје саветнике и исприча им сновиђење. А они го-

вораху да је то истинито виђење и Божије посећење због светога. Много молише цара да да светога како би био однесен својима, да се не би због тога, рекоше, нешто ненадано Царству ти догодило.

А цар дозвољава свога зета, краља Владислава. Краљ пре уласка на обед, епископи и његови благородни приступише к цару, и молбу за светога принеше, молећи да им га да. А цар, иако веома ожалошћен тиме, због јављања светога, да што не пострада, дојаше се овога задржати. И показиваше се као да чини благодат зету својему Владиславу краљу, говорећи:

– Ја сам хтео код себе имати светога, у својем манастиру, као даровани ми од Бога, и свети гроб ње гов поштовах и украсих, као што си видео, и помишљах да свети никако не буде изнесен од нас. Али пошто си потрудио висост Краљевства ка мени оцу својему, и сам си дошао, нећу да те, сина свога, отпустим скрбна. Прими, дакле, свога у Господу оца и однеси својој кући као што хоћеш.

А краљ Владислав са епископима и са благороднима својима, што помишљаху да ће тешко када примити од цара, а сада изненада чуше да им се ово дарује, од неисказане радости падоше на земљу, поклонише се цару, и оправдано, јер се обогатише светим више него многим богатством царских ризница. И тако сви с царем

на светлој трпези у радости и у великом весељу утеху срца примаху.

Потом краљ Владислав, спремивши царску баграницу и све што је потребно за подизање светога тела из земаљских недара, заповеди да се сврши служба светоме о спомену његову, а сам са својим епископима, Док се служба свршавала, отвори гроб светога и видеше га ваистину Света Духом, и телом свега цела и неразрушена, и власи главе и браде све светле и целе да има, и као да лежи и спава. Благоухањем као мирисним миром развесели оне који су около стојали, и јави се тако без икакве жалости, и не само свето тело преподобнога него и дрво које ово облагаше и прах гроба обогати Бог благовоњем и исцељењем.

А грађани чувши у множини се стицаху да виде светога, и дотицаху његових светих моштију исцељење од многих болести добијаху, јер не биваху обичне силе преко светога од Бога у част светога. Јер мучени нечистим дусима слободни биваху, хромима хођење и грбавима исправљење и глухима слух дароваше. Пошто није могла множина народа да приступи к његовим светим моштима, узимаху благовони прах гроба и прилагаху ка својим болним местима, призивајући светога, и сви у Богу молитвама његовим здравље добијаху, тако да су сви који су то видели славили Бога и дивили се светости светога. Благовони гробни прах као

злато или бисер разграбивши, журили су се да овај однесу у своје домове као благослов, и на цара много његодоваху што је дао светога од њих.

Када је ово још чуо краљ Владислав, побоја се да се цар како не би предомислио, и опет отврднувши задржао светога, те заповеди да брзо дигну светога и понесу својима. Потом цар позва краља Владислава на трпезу весеља и љубави, и цар га назва место сина – отима-чем, говорећи:

– Богом даровану ми ризницу – светога, дошавши запленио си и послао га својој кући. Насити се, дакле, јер си жељу срца својега постигао, а нека и ми његовим молитвама добијемо од Бога милост, јер смо истинску к њему за живота и после смрти љубав држали!

А краљ обдари многим даровима, изабраним коњима и осталим почастима цара и патријарха, а и цар краља и све који су с њим дошли такође обогати, и тако се љубазним спровођењем самодршци растадоше.

А грађани после овога и од спољашњих крајева опет ка гробу светога долажаху, и сви своје болне приношаху, и благоуханим прахом гроба светога као миром све помазујући, и молитвама његовим исцељења својим болестима примајући, радосни, Бога славећи, одлажаху својим кућама.

Пошто су се, дакле, ова чуда тако догађала на гробу светога, благочастиви цар Асен се неситом душом радоваше због овога и мишљаше као да је свети ту и да није однесен из његова манастира. Заповеди да се гробне даске које су држале тело светога у гробу, и благоухани чудотворни прах у гроб светога положи, и први камен положи врх гроба и покрије царском багреницом као и пре, и рече да се поставе свећњаци и златокована кандила у част светога, да осветљавају свети гроб његов, као што и до сада у част светога гроб тај украшен стоји у манастиру цареви у цркви Светих четрдесет мученика.

У томе манастиру цареви беше неки инок, који се звао Неофит. Од много година он беше грбав, и нимало се није могао подигнути. А цар је заповедио да га чувају у његову манастиру.

Свети, још за живота, када је дошао у тај манастир, многу је милост човекољубиво према њему показивао, јер на коленима и на штакама, рукама опирајући се, по земљи пузећи, веома страдални живот провођаше.

После престављена и пренесења моштију светога, дођоше неки странци у тај манастир и примише овога Неофита љубављу, Бога ради, за трпезу, и довољно су га угостили и напојили, тако да он није могао да допузи До своје рогозине и да се одмори. Када су странци изишли и

оставили овога Неофита у припрати црквеној, он, вином оптерећен, и не знајући честито шта чини, леже на камен који беше врх гроба светог и на њему спавајући одмараше се.

У поноћ, пробуђен као од некога светлога, и наједанпут скочивши са гроба светог, одмах разумеде да прав стоји на својим ногама, и ужасом чуђаше се, говорећи у себи:

– Јесам ли ја Неофит? И ако сам ја, како прав стојим и ходам? Нисам ли јуче по земљи пузио на коленима и штакама, а сада прав и без сваке сметње ходам? Какав је ово ужас са мном? Не знам да ли сам то ја.

И хотећи се уверити стварно да ли је он Неофит, потражи штаци на које опирући се рукама по земљи гмизаше, и нашавши их на гробу светог где беше лежао и опипавши се по коленима, и разумевши да су опшивена чојом и кожом, рече:

– Ваистину, без сваког спора, ја сам Неофит. Јер ево, и трагови страдања мога по земљи потврђују да сам то ја!

Весео и веома радостан због свога здравља, Бога хваљаше. Ка гробу светог главом дијући, узбуђен говораше:

„С каквим ћу се благодетима дароносив јавити пред тобом, оче? Којим ли ћу почастима чудотворни Твој свети гроб моћи украсити?”

Хвалим те, добри оче Саво, што си ме за живота, страдајући по земљи човекољубно мило-

стињом помиловао, а када си отишао Господу, смелошћу од њега подигао си ме од пужења по земљи да право ходим.

Јер ја, страдалник, требало је да будем огњем сажежен од Бога или предан бесима да ме муче или да ме земља по заповести његовој прогута, јер сам многим пићем несвесно на свети твој гроб легао и спавао, а ти место казне одрешивши ме и од духа који ме је свезао, здрава ме начинио јеси, и за зло дао си ми добро, добри, и опет те прослављам, свече Божји, све док ме гроб не прими.

Ваистину си ученик доброга и незлобивога истинитога Бога, и заповести његове чувајући учинио си ово са мношћом!“

Док се речени Неофит бавио оваквим мислима и са сузама се молио код гроба светог, одмах уђе у цркву парамонар цркве Светих четрдесет мученика на јутрење, да ужеже кандила. Видевши човека код гроба светог где стоји, побоја се веома и од страха смете се, јер мишљаше да је привиђење или да су крадљивци ушли у цркву.

Дошавши к себи, рече:

– Ко си ти? И откуда си ушао пре свију у цркву?

А он, павши на земљу, поклони му се говорећи:

– Ја сам Неофит, који се до јуче грбав и на коленима ваљах!

А парамонар, видевши га свег права и здрава где хода, још већим страхом обузет, помисли да је нека утвара и укрепивши се крсним знаком рече к њему:

– Ако си ти грбави Неофит, као што кажеш, како си прав и како сада идеш са пуном снагом?

А он рече:

– Не знам, оче. Бог зна! Једино знам да су јуче дошли они странци и с љубављу ме довољно нахранили и напојили, тако да нисам могао допузити до моје рогозине и одморити се. Склоних се ка гробу светога Саве Србина, и несвестан врх њега легох и заспах. Око поноћи нека светла прилика, обучена у светле свештене одежде са жезлом, дошавши нада ме заспала и гурајући ме, рече: „Зар на моме гробу спаваш? Устани и брзо сиђи!“ А ја, од његове светлости побојавши се и по његовој речи скочих без икакве сметње од гроба. И када је сан са страхом ОД мене отишао, одмах се осетих да прав стојим код гроба светога. Много сам стојао плачући ка светоме, и молећи се за помиловање моје бедности, док и ти уђе, оче!

А парамонар, чувши ово од њега, дивљењем чуду страх измени и рече к њему:

– Ако је тако као што кажеш, хоћу да видим штаке на којима си страдао опирајући се по земљи, и дасе њима уверим.

А он, указавши их где леже близу гроба светогатога и показавши своја колена, обвезана чојом и кожом, увери га да му истину говори.

А парамонар, задививши се веома због чуда и благодаривши Бога, узиђе к архимандриту да узме од њега молитву за клепање, и исприча му све што Бог са Неофитом учини преко светогатога.

А архимандрит и сви иноци с њим, дошавши у цркву и видевши Неофита права где хода, задивише се. Архимандрит исприча ово цару и патријарху, п сви благодарише Бога за сва чудесна дела која бивају од њега преко светогатога. И цар се веома радоваше због овога.

Пошто су се множила чуда на гробу светогатога, мноштво народа долазећи досађиваше манастиру. А да му забране, бојаху се цара.

После овога, када је и благочастиви цар Асен завршио свој живот и Богу отишао, иноци који су били у манастиру његову, попустивши, хтедоше забранити народу да долази у манастир ка гробу светогатога.

У то време престави се неки свети митрополит, који је ценом сребра измолио од њих да га сахране у гробу светогатога Саве. А они, хотећи сакрити чуда, са радошћу учинише ово, и тако полагањем његовим зауставише народ да не долази ка гробу светогатога.

Али ни тако нису могли сакрити, јер и до сада тај гроб светогатога даје исцељење онима који са вером долазе.

Таква, дакле, чуда учини Бог преко светога у Загорју и у граду Трнову.

Излагањем чуда од гроба и гробног праха били смо спречени да говоримо о самом светом, али се гроба и праха ослободивши враћамо опет светоме.

Благочастиви Владислав краљ, подигавши светога цела и неразрушава из Земље загорске, заповеди да га понесу у своје отачаство, Земљу српску, а сам, као што рекосмо, позван од цара уђе на трпезу весеља. Цар обдари многим даровима и почастима њега и оне који беху с њим, и тако се у љубазном испраћају растадоше самодршци.

Владислав краљ брзо достиже светога у ношenu, и као некада Давид пред ћивотом²³³ радоваше се, излазећи и предводећи његове свете мошти. Гласом пророка Исаија велегласно говораше:

„Нека се узрадује душа моја у Господу,
јер ме обуче у ризу спасења
и одећом весеља одену ме,²³⁴
даровавши ми господина мога,
светога ми оца и учитеља,
заступника у молитвама мојему отачаству
и почаст наследства мојега.“

И опет:

„Узнећу те, Боже мој,
јер си узвеличао на мени милост своју,²³⁵

а сада сам блажен,
сада се благоукрасих,
више од земаљских царева узвеличаш се,
више од људи обогатих се.
Колико је моћна мени
милост твоја, Господине,
колико си ме заволевши одликовао,
Боже мој, милости моја!
Нека је благословено име твоје
на векове векова!“

Оваквим благопохвалним речима Богу весељаше се И уз псалме и песме ношаше светога са епископима и благороднима.

А када се приближио са светим моштима светога, блажени архиепископ Арсеније са епископима и игуманима и са многим благородним изиђоше им у сретање, и достојно поклоњење светоме и светим његовим моштима целивање као Божијем угоднику сатворише. Сливаше се и народ са свију страна, да види и да се поклони, чувши за долазак светога. А Бог неоскудно даваше благодат од моштију светога онима који их се са вером дотицаху. Јер многи молитвама светога добивши исцељење од болести које их држаху, весело одлажаху својој кући, славећи Бога.

Краљ и архиепископ са епископима и игуманима и са благороднима многим, сви заједно, и мало и велико, у радости великој са псал-

мимо и песмама ношаху светога, и дошавши до манастира који сам тај краљ Владислав сазда, у место које се зове Милешева, положише га славно и часно ту у великој цркви Вазнесења Господња у светлом и часном гробу, који му Владислав краљ беше спремио, псалмима и непрестаним песмама славећи Бога.

И велики празник у слављу благочастиви Владислав начини о спомену светога, на којем обдари архиепископе и епископе и благородне, и ниште довољно обасу милосрђем, и тако сви од њих одлажаху кући.

После не многог времена јави се свети доласком у сан једноме преподобноме богобојажљивом и побожном старцу у манастиру говорећи да његове свете мошти не треба да леже у земљи него ван гроба, у цркви. Ово и учинише, јер подигавши опет из гроба његово пресвето тело цело и неразрушено, у цркви га благоухано свима на виђење и поклоњење предложише.

И после овога догодише се осећењем Духа Светога многа чудеса од светих моштију светога, и до сада дају многа исцељења болнима од многих болести, који са вером долазе, и отацтво своје обојица заједно – то јест Симеон преподобни и свеосвећени Сава – молитвама Богу српску земљу утврђују и од нападаја противника бранећи је чувају. И нико се други од другога колена не огосподи међу Србима, само

од племена њихова, отац сину и син сину краљевство предајући. Јављају се и пред пуковима српских скиптара, Божји анђели у виду лика њихова, молитвама њиховим од Бога послани на помоћ у биткама, тако да су многи од војника говорили:

– Видесмо светог Симеона и светог Саву пред нама у пуку како језде на коњима, и то једнога у смерности иночког одејања, а другог украшена у светле светитељске одежде.

Многе противнике који се на отачаство њихово, на српску земљу подигоше, молитвама Богу посрамљене одбише, а неке и сасвим срушише и убише.

Свете мироточиве мошти преподобног Симеона леже у Великој Лаври, сазданој од њега, у цркви Пресвете Богородице у месту које се зове Студеница. Син његов, свеосвећени Сава, равноапостолни први архиепископ и учитељ српски, цео и неразрушен и благоухан лежи у великом манастиру у цркви Вазнесења Господњег, коју је саздао благочастиви краљ Владислав, у месту које се зове Милешева. Обојица свети и чудотворни, и до данас дају исцељења онима који са вером и љубављу долазе к њима, јер их таквим чудима за живота и после смрти Бог, диван у светима својим,²³⁶ прослави.

К њима и ми сада смерношћу и свагда припадајући молимо се, и благоумилно узвисивши глас рецимо оно што им припада, за препо-

добне и свештене и свечасне главе, веома украшене делима добродетељи:

О, двојице богоизбрана, свети и дивни, богоносни и свеблажени оци Симеоне и Саво, који сада заједно стојите пред Светом Тројицом, облиставани светло њеном светлошћу, и гледате од ње на нас одозго, не заборавите добро се бринући за нас, народ свој.

Не сећајте се зала којима Бога прогневисмо, не срамите се наших нечистота којима грешимо пред њим и због тога далеко стојимо од њега. Него као чедољубиви оци, омивши нас покајањем од њих, усвојите нас чиста њему, и свагда нам дајте дарове добре измоливши од њега.

Спасавајте нас молитвама од најезде поганика и сваког оскрбљења!

Знамо да вас прљавштином безакоња наших дела много жалостимо и чинимо да сте малаксали. Али, не оставите, не одгурните, не одреците се нас као туђеродних, јер смо наследство вашег удела и већ кроз вас добијамо судбу од Бога, и не тајимо ваш многи труд и зној за нас.

Благопохваљујемо и проповедамо ваша добра дела за нас, православља веру, од јереси ослобођење, истинито крштење, цркава подизање, светитеља велелепоту, царско украшавање круном, народа узаконење, ка покајању поучење, инока сабрање, ништих исхрану, сиро-

чади смиловање, за живота и после смрти чудеса дивна, заступство пред Богом молитвама и у биткама помоћ, отачаско милосрђе и свагдашњу милост.

Не заборависмо сва ваша добра за нас, која се догодише међу нама, нити ћемо их заборавити.

Опет тражимо свагдашњу помоћ и благодат и заступство ваше, просимо да се молите за нас и да нас заступате, и припадајући молимо се: не престаните да се молите човекољупцу Богу за стадо ваше, које сте од душе заволели, за које се чак до смрти подвизавасте, да се избавимо од таме грехова и страсти, од сваке обузетости злим бесима и крвника и преваре.

Као што сте нас у маловременом и земном овом животу, док с нама бесте, водећи нас, чували у обојем, То јест у душевним и телесним стварима, још више се сада, будући код Христа, молите за нас њему, да у Миру И тишини покајањем живот наш поживимо, и после смрти своје милостива га и помирљива нађемо, и да нам буде у страшни дан суда наплате милостив и дарезљив.

Његово смо створење,²³⁷ и за њега живимо и јесмо,²³⁸ и осим њега за Другог Бога не знамо.

Њему и припада свака слава, хвала и величје, част и поклоњење, заједно са Оцем и Свевеликим Духом, и сада и увек и на векове векова. Амин.

БИБЛИЈСКИ ЦИТАТИ

- ¹ Пост 29, 31–32.
² Пост 16, 1–2; 17, 15–19; 18, 14; 21, 1–3; 1 Сам 1, 1–20; Лк 1, 5–25.
³ Пс 144, 18 (145, 18).
⁴ Пс 110 (111), 10; Приче 1, 7.
⁵ 1 Јн 3, 20; уп. Пс 138, 2–4 (139, 2–4); Дан 13, 42.
⁶ Пс 12, 3 (13, 2).
⁷ Мт 10, 37–38; 16, 24; Мк 8, 34; Лк 9, 23; 14, 27.
⁸ Мт 13, 8; Мк 4, 8; Лк 8, 8, 15.
⁹ Мт 13, 24–30, 36–43.
¹⁰ Мт 13, 7–22.
¹¹ Лк 14, 16–24.
¹² Мт 6, 10; 26, 42; Лк 22, 42.
¹³ Пс 89, 12 (90, 12).
¹⁴ Пс 29, 1 (30, 1).
¹⁵ Пс 36, 4 (37, 4).
¹⁶ Пс 17, 3 (18, 2).
¹⁷ Дап 20, 24.
¹⁸ Мт 7, 12; Лк 6, 31.
¹⁹ Мт 19, 29; уп. 7, 12; Лк 6, 31 и др.
²⁰ Пост 27.
²¹ Јов 3, 6.
²² Пс 45, 1 (46, 1).
²³ Пс 132, 1 (133, 1).
²⁴ Пост 3, 7.
²⁵ Мт 5, 15.
²⁶ Пс 37, 9 (38, 8).
²⁷ Јов 1, 21.
²⁸ Пс 30, 16 (31, 15); 105, 10 (106, 10), Лк 1, 71, 74.
²⁹ Јев 11, 38.
³⁰ Пс 58, 2 (59, 2).
³¹ Пс 123, 7–8 (124, 7–8).
³² Мт 10, 37.
³³ Мт 16, 24; Мк 8, 34; Лк 9, 23.
³⁴ Пс 45, 11 (46, 10).
³⁵ Мт 19, 16–22.
³⁶ Пс 43, 7 (44, 6).
³⁷ Пс 17, 20 (18, 19).
³⁸ Лк 10, 42.
³⁹ Пост 47, 27.
⁴⁰ 1 Тим 2, 3.
⁴¹ Пост 3, 1–5.
⁴² Пс 103, 5 (104, 5); 135, 6 (136, 6).
⁴³ 2 Тим 4, 6–8.
⁴⁴ Пс 150, 6.
⁴⁵ Пс 61, 11 (62, 10).
⁴⁶ Аг 2, 8.
⁴⁷ Лк, 16, 12.
⁴⁸ Флб 3, 20.
⁴⁹ 2 Кор 4, 16; 12, 10.
⁵⁰ Дао 10, 4.
⁵¹ Мт 16, 19; 18, 18.
⁵² Еф 2, 20–22; Окт 21, 14.
⁵³ Прем 5, 16.
⁵⁴ Пс 85, 11.
⁵⁵ Мт 25, 1–13.
⁵⁶ Мт 25, 34.
⁵⁷ Јак 2, 13.
⁵⁸ Јак 2, 13.

- 59 Мт 25, 41–43.
60 Приче 3, 3.
61 Јов 42, 2.
62 Пс 32, 6 (33, 6).
63 1 Сам 2, 30.
64 2 Сам 7, 18.
65 Пс 115, 3 (116, 12).
66 Лк 2, 30.
67 Ис 14, 14.
68 Јн 8, 44.
69 Пост 3, 1–24.
70 Пост 4, 1–8; Јн 8, 44.
71 Пост 27, 41.
72 Пост 27, 29; 49, 8.
73 Пост 27, 41.
74 Лев 18, 27.
75 Мт 21, 22.
76 Пс 67, 36 (68, 35).
77 Пс 115, 3 (116, 12).
78 Пост 18, 27.
79 Пс 111, 2 (112, 2).
80 Пост 50, 7–14.
81 Мт 21, 22.
82 Пс 87, 3 (88, 2).
83 Пс 62, 2 (63, 1); 129, 1
(130, 1–2); 118, 116 (119,
116); 24, 1 (25, 1–2).
84 Еф 2, 4.
85 Пс 77, 15–16 (78, 15–16),
уп. Изл 1–7.
86 Рим 11, 33.
87 Пс 117, 23 (118, 23).
88 Пс 117, 24 (118, 24).
89 Пс 72, 1 (73, 1).
90 Јев 6, 10.
91 Дап 10, 31.
92 1 Кор 2, 9.
93 Пс 72, 25 (73, 25).
94 Пс 67, 36 (68, 35).
95 Пс 15, 3 (16, 3).
96 Пс 138, 16 (139, 16).
97 Јев 10, 30–31.
98 2 Кор 13, 11.
99 Пс 101, 5 (102, 4).
100 Мт, 13, 54.
101 Јн 3, 8.
102 Јак 1, 25.
103 Мт 5, 15–16; Мк 4, 21;
Лк 8, 16; 11, 33.
104 Еф 2, 20.
105 Лк 1, 68–69.
106 Лк 10, 30–35.
107 Јн 5, 1–15.
108 Лк 7, 12–15.
109 Јн 11, 1–44.
110 Дап 3, 6.
111 Мт 12, 45; Лк 11, 26; 2
Пет 2, 20.
112 1 Цар 18, 40; 2 Цар 1,
9–14.
113 2 Цар 2, 23–24.
114 Изл 14, 26–28; 17, 11; 2,
11–12.
115 Јн 15, 5.
116 Пс 31, 10 (32, 10).
117 2 Цар 19, 35–37.
118 Понз 32, 15.
119 Авд 1, 2–4.
120 Приче 9, 8.
121 1 Пет 5, 8.
122 Пс 59, 1 (70, 1).
123 Пс 108, 5 (109, 5).

- 124 Пс 40, 10 (41, 10); уп. Јн 13, 18.
- 125 Пс 108, 26 (109, 26).
- 126 1 Сам 1–16, 24.
- 127 1 Сам 17, 1–54.
- 128 Пс 36, 35 (37, 35).
- 129 Приче 16, 24.
- 130 Зах 5, 2; уп. Отк 14, 14–19.
- 131 Пс 120, 2 (121, 2).
- 132 Јер 11, 20.
- 133 Јер 11, 20.
- 134 Пс 24, 1 (25, 2).
- 135 Пс 78, 1 (79, 1).
- 136 Ис 49, 26; 60, 16.
- 137 Пс 144, 18–19 (145, 18–19).
- 138 Пс 90, 9–10.
- 139 Пс 135, 23–24 (136, 23–24).
- 140 Пс 43, 7 (44, 6).
- 141 Пс 138, 13 (139, 14); 146, 5 (147, 5).
- 142 Кол 4, 2.
- 143 Лк 16, 25.
- 144 Приче 17, 22.
- 145 Пс 67, 36 (68, 35).
- 146 Јн 14, 12.
- 147 Лк 8, 54.
- 148 Јн 11, 43.
- 149 Рим 11, 33–36.
- 150 Јер 15, 19.
- 151 Дап 2, 46.
- 152 Дан 2, 34–35, 44–45.
- 153 Јн 11, 1–44.
- 154 Мк 16, 17–18.
- 155 1 Кор 14, 22.
- 156 Пс 15, 3 (16, 3).
- 157 Пс 67, 36 (68, 35).
- 158 1 Тим 3, 1–3; уп. Тит 1, 7.
- 159 Дап 20, 28.
- 160 Изл 32, 32.
- 161 Рим 9, 3.
- 162 Пс 25, 8 (26, 8).
- 163 Мт 28, 19–20.
- 164 Мк 16, 15–16.
- 165 Мт 28, 20.
- 166 Јн 17, 20–21.
- 167 Еф 4, 7.
- 168 Мт 28, 19.
- 169 Јев 12, 14; уп. 11, 6.
- 170 Јн 10, 12–13.
- 171 1 Кор 3, 6–8.
- 172 Лк 1, 75.
- 173 Дап 20, 29–30.
- 174 2 Пет 2, 13–21; Јуд 11–13; 2 Сол 2, 12.
- 175 1 Цам 16, 23.
- 176 Дап 17, 30–31; уп. Пс 9, 9 (9, 8).
- 177 Јев 4, 13; 12.
- 178 Рим 2, 16.
- 179 Јев 10, 31.
- 180 Мт 3, 1–2.
- 181 Јак 2, 17–18.
- 182 2 Тим 3, 17.
- 183 Гал 5, 6.
- 184 Приче 3, 34; Јак 4, 6; Пс 93, 1–2 (94, 1–2).
- 185 Тов 4, 16.
- 186 Пс 37, 22 (38, 21).
- 187 Пс 85, 17 (86, 17).

- 188 1 Цар 18, 36–38.
189 2 Кор 12, 9.
190 Пс 67, 36 (68, 35).
191 Дан 4, 24 (4, 27).
192 Рим 10, 15; уп. Ис 52, 7;
Нм 1, 15.
193 Јн 11, 35, 39–44.
194 Мт 8, 5–10.
195 Мт 15, 22–28.
196 Мт 9, 18–19, 23–26.
197 Лк 7, 11–15.
198 Јев 13, 8.
199 Мт 19, 26; Мк 10, 27.
200 Пс 24, 1–2 (25, 1–2).
201 Мк 5, 39; Лк 8, 53; Мт 9,
24; Дап 20, 10.
202 Јев 13, 8.
203 Рим 8, 28.
204 Мк 9, 23.
205 Мт 3, 17.
206 Лк 1, 26–38.
207 Мт 2, 23.
208 Мт 17, 1–9.
209 1 Кор 9, 25.
210 Кол 4, 6.
211 1 Тим 6, 17–18.
212 Лк 3, 14.
213 Рим 12, 17.
214 Мк 12, 33.
215 Пс 31, 5 (32, 5).
216 Суд 16, 4–31.
217 Дап 15, 8.
218 Дап 20, 27–28.
219 Мт 28, 20; Дап 18, 10.
Кондак Вознесења, глас
6.
220 Мт 5, 44; Лк 6, 27, 35.
221 Изл 14, 26.
222 Мт 8, 26.
223 Јев 13, 8.
224 Мт 19, 26; Мк 10, 27.
225 2 Мак 7, 28; Рим 4, 17.
226 Мк 6, 34–44.
227 Изл 3, 6; 5.
228 Изл 33, 20–23.
229 Пс 135, 25 (136, 25).
230 Мт 10, 29; Лк 12, 6.
231 Мт 7, 11.
232 Лк 15, 18–19.
233 „Цам 6, 14–16.
234 Ис 61, 10.
235 Пс 144, 1 (145, 1); 85, 13
(86, 13).
236 Пс 67, 36 (68, 35).
237 Еф 2, 10.
238 Дап 17, 28.

САДРЖАЈ

О Теодосију и његовом дјелу	7
Житије Светога Саве.....	21
Библијски цитати	265

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука